ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς καὶ ὁ κομμουνισμὸς — Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ . . . . σελ. 323

ΕΝΔΟΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ . . . . » 339

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟ

Ἡ ἐργάσιμη ἡμέρα στὴν ΕΣΣΔ . . . . » 343
Ἡ γυναικεία ἐργασία στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωσι — Φ. ΧΑΓΙΕΝΚΟ . . . . » 347
Ἡ ζωὴ στὴν Μόσχα καὶ στὴν Ν. Ὑόρκη . . . . » 350
Τὸ στεγαστικὸ καὶ πολεοδομικὸ πρόβλημα στὴν ἀν. Εὐρώπη . . . . » 351
Τὰ μειονεκτήματα τοῦ ὕψους . . . . » 363

ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΣ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ

Ἡ σοβιετικὴ ἀποικοκρατία στὶς βαλτικὲς χῶρες — Β. ΣΙΝΤΖΙΚΑΟΥΣΚΑΣ . . . . » 364

ΙΣΤΟΡΙΑ

Τὸ παιδομάζωμα . . . . » 368

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Τὸ νέο σύνταγμα τῆς Γιουγκοσλαβίας . . . . » 371

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡ 2η σύνοδος τῆς ΔΕ τῆς ΕΔΑ . . . . » 373
Ἡ ΕΔΑ ἔναντι τῆς πολιτικῆς κρίσεως . . . . » 377

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Ἡ Παιδεία γιὰ τὴν ἐπιβίωσι — Χ. ΜΠΑΡΤΛΕΤΤ . . . . » 379

TABLE OF CONTENTS

IDEOLOGICAL PROBLEMS

Contemporary socialism and Communism — G. GEORGALAS 323

DEVELOPMENTS INSIDE THE COMMUNIST WORLD

The plenum of the C.C. of the C·P S U . . . . » 339

LIFE UNDER COMMUNISM

The workday in USSR 343
The woman work in USSR — F. HAYENKO 347
Living standards in Moscow and N. York 350
Socialist cities 351

COMMUNIST IMPERIALISM

Soviet colonialism in Baltics — V. SIDZIKAUSKAS 364

HISTORY

The fate of greek boys in communist countries 368

BALKANS

The new constitution of Yougoslavia 371

COMMUNISM IN GREECE

The 2nd plenum of EDA's C C. 373
EDA and the political crisis in Greece 377

POLITICAL WAR

Anticommunist education — H. BARTLETT 379

SOMMAIRE

Le socialisme actuel et le communisme — G GEORGALAS 323
Le plenum du C. C. du P.C.U.S. 339
La journée ouvrière en URSS 343
Le travail des femmes en URSS — F. HAYENKO 347
La vie à Moscou et a N. York 350
Le problème de logement en Europe orientale 351
Un nouveau appartement en Pologne 363
Le colonialisme sovietique aux pays Baltiques — B. SIDZIKAUSKAS . . . 364
Le sort des enfants grecs aux pays communistes 368
La nouvelle Constitution de Yougoslavie 371
Le 2éme plenum du C.C. d'EDA 373
La tactique d' EDA et la crise gouvernementale greque 377
L'instruction anticommuniste H. BARTLETT 379

Σοβιετολογία

Τόμος IV 'Ιούνιος 1963 Τεῦχος 6 (42)

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ

'Υπὸ Γ. ΓΕΩΡΓΑΛΑ

'Ιστορικὴ ἀναδρομὴ

'Ο «σοσιαλισμὸς» εἶναι ἡ μία «ἰδεώδης» κοινωνία ὅπου δὲν ὑπάρχει κανενὸς εἴδους ἐκμετάλλευσις ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο, ὅπου δὲν ὑπάρχουν κοινωνικὲς τάξεις καὶ ταξικὲς διαφορὲς καὶ ὅπου βασιλεύει ἡ πιὸ ἀπόλυτη ἐλευθερία σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς. Πρόκειται μὲ ἄλλα λόγια γιὰ ἕνα οὐτοπικὸ σχέδιο, γιὰ ἕνα ὄνειρο κοινωνικοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Τὸ ὄνειρο αὐτὸ ὑπάρχει ἀπὸ πανάρχαια χρόνια καὶ ἐκδηλώθηκε κατὰ καιροὺς μὲ διάφορες μορφὲς τόσο στὴν θεωρία ὅσο καὶ στὸ πείραμα. 'Ιδιαίτερα ὅμως μεγάλη διάδοσι πῆρε στὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου αἰῶνα μὲ τὴν δημιουργία τῆς βιομηχανικῆς κοινωνίας ποὺ γέννησε τὸ ἐργατικὸ καὶ συνδικαλιστικὸ κίνημα. Τότε ἐμφανίσθηκαν πολλοὶ θεωρητικοὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ σχηματίσθηκε μιὰ ὀργανωμένη σοσιαλιστικὴ κίνησι σὲ διάφορες δυτικοευρωπαϊκὲς χῶρες.

Στὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα, ὁ Μὰρξ καὶ ὁ Ἔγκελς ἀποπειράθηκαν νὰ «ἐπιστημονικοποιήσουν» τὸν σοσιαλισμὸ δίνοντάς του τὴν μορφὴ μιᾶς ὁλοκληρωμένης κοσμοθεωρίας καὶ βιοθεωρίας. Λίγο ἀργότερα τὰ διάφορα σοσιαλιστικὰ κινήματα συνενώθησαν σὲ μιὰ διεθνῆ ἕνωσι, τὴν Α΄ Σοσιαλιστικὴ Διεθνῆ, ἡ ὁποία ὅμως διαλύθηκε ἄδοξα ἐξ αἰτίας τῶν ἐσωτερικῶν της ἀντιθέσεων.

'Αργότερα, μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μάρξ, τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα συνενώθηκαν στὴν Β΄ Σοσιαλιστικὴ Διεθνῆ. Οἱ ἡγέτες καὶ οἱ θεωρη-

τικοὶ αὐτῆς τῆς Διεθνοῦς διαπίστωσαν ὅτι ἡ κοινωνία δὲν ἐξελίχθηκε σύμφωνα μὲ τὰ αὐστηρὰ σχήματα τοῦ μαρξιστικοῦ δόγματος καὶ χωρὶς νὰ φθάσουν στὴν πλήρη ἀπάρνησι τοῦ ξεπερασμένου ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα μαρξισμοῦ, ἄρχισαν νὰ τὸν ἀναθεωροῦν, νὰ τὸν συγχρονίζουν καὶ ἐν μέρει νὰ τὸν ἐγκαταλείπουν. Ἰδιαίτερα, μὲ τὴν ἀνάπτυξι τῆς δημοκρατίας, πείσθηκαν γιὰ τὴν ματαιότητα καὶ τὸ ἐπιζήμιο τῆς βίας σὰν μεθόδου γιὰ τὴν πραγμάτωσι τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ὁ α΄ παγκόσμιος πόλεμος θέτοντας τοὺς σοσιαλιστὰς τῶν διαφόρων χωρῶν μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῆς ἐθνικῆς ἄμυνας ἐπέφερε τὴν οὐσιαστικὴ διάλυσι τῆς Β΄ Διεθνοῦς. Τότε ἀκριβῶς, ἡ ἀκραία ἀριστερὰ πτέρυγα τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος, μὲ μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ὁμάδα τῶν ρώσων μπολσεβίκων τοῦ Λένιν ποὺ εἶχε ἐμφανισθεῖ ἀπὸ τὸ **1903**, ἀποσπάσθηκε ἀπὸ τὴν Β΄ Διεθνῆ τὴν ὁποία κατηγόρησε γιὰ «προδοσία τοῦ σοσιαλισμοῦ», πῆρε τὸν τίτλο τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος (**1918**) καὶ ἵδρυσε τὴν Γ΄ Διεθνῆ, τὴν Κομμουνιστικὴ Διεθνῆ (**1919**). Ἔτσι, τὸ ὡς τότε ἑνιαῖο σοσιαλιστικὸ κίνημα, διασπάσθηκε σὲ σοσιαλδημοκρατικὸ καὶ σὲ κομμουνιστικό. Ἐπιφανειακά, τὰ δύο αὐτὰ κινήματα εἶχαν τὸν ἴδιο τελικὸ σκοπό, διαφωνώντας μόνο ὡς πρὸς τὰ χρησιμοποιούμενα γιὰ τὴν ἐπίτευξί του μέσα. Στὴν πραγματικότητα οἱ διαφορὲς ἦσαν βαθύτερες καὶ ὅσο περνοῦσε ὁ χρόνος τόσο μεγάλωναν ἀγκαλιάζοντας ὅλους τοὺς τομεῖς: στρατηγικὴ καὶ τακτική, ἰδεολογία, πρόγραμμα, πολιτικὴ κλπ.

Σιγὰ-σιγά, τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα ἔγιναν ἐξαρτήματα καὶ ὄργανα τοῦ ρωσικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἐνῶ τὰ σοσιαλδημοκρατικὰ ἀναδείχθηκαν σὲ παράγοντες τῆς δημοκρατικῆς κοινωνίας ποὺ κινοῦνται μέσα στὰ πλαίσιά της καὶ συμβάλλουν στὴν ἐξέλιξί της.

Ἡ δοκιμασία τοῦ διεθνοῦς σοσιαλισμοῦ

Στὰ τελευταῖα πενήντα χρόνια ὁ διεθνὴς σοσιαλισμὸς ὑπέστη σοβαρὲς δοκιμασίες. Ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος ἔθεσε τὸν σοσιαλισμὸ μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῆς Πατρίδος καὶ τῶν ἐθνικῶν ἀντιθέσεων, κλόνισε τὴν ἑνότητά του καὶ ἐπέφερε τὴν ἐσωτερική του διάσπασι. Μετὰ τὸν πόλεμο ὁ σοσιαλισμὸς ἔγινε ἐξουσία σὲ ἕνα μεγάλο μέρος τῆς Εὐρώπης, ταυτόχρονα ὅμως ἐξασθένησε σημαντικὰ ἀπὸ τὴν ἀπόσχισι τῶν μπολσεβίκων καὶ τὴν δημιουργία τοῦ χωριστοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Μετὰ ἦρθαν ὁ φασισμὸς καὶ ὁ ναζισμὸς ποὺ ἀφαίρεσαν μεγάλες περιοχὲς τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τὴν σοσιαλιστικὴ δράσι. Ἔτσι στὶς παραμονὲς τοῦ β΄. παγκοσμίου πολέμου ὁ σοσιαλισμὸς τῆς Ρωσίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γερμανίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας καὶ τῆς Ἱσπανίας γιὰ νὰ ἀναφέρουμε μόνο τὰ σημαντικώτερα σοσοσιαλιστικὰ κόμματα, ἀντιπροσωπευόταν στὴν Σοσιαλιστικὴ Διεθνῆ ἀπὸ ἐξορίστους.

Ἐκείνη τὴν ἐποχή, ὁ σοσιαλισμὸς βρέθηκε μπροστὰ σὲ ἕνα δίλημμα: ποιὰ στάσι νὰ τηρήση ἔναντι τοῦ κομμουνισμοῦ; νὰ συνεργασθῆ μαζί του ἐναντίον τοῦ φασισμοῦ ὅπως ζητοῦσαν πολλοὶ σοσιαλισταὶ ποὺ παραιτοῦντο ἀπὸ κάθε κριτικὴ κατὰ τοῦ σοβιετισμοῦ ἢ νὰ καταπολεμήση καὶ τὸν σοβιετικὸ ὁλοκληρωτισμὸ ταυτόχρονα μὲ τὸν φασιστικό; Ἦταν ἡ ἐποχὴ τῶν «λαϊκῶν μετώπων» τὴν ὁποία τερμάτισε ὠμότατα ἡ Μόσχα συμμαχώντας μὲ τὸν Ἄξονα καὶ συντρίβοντας ἔτσι

τὶς ψευδαισθήσεις ἐκείνων τῶν σοσιαλιστῶν ποὺ ἔρριχναν τὸ σύνθημα «ὄχι ἐχθροὶ πρὸς τὰ ἀριστερά».

Οἱ σοσιαλισταὶ αὐτοὶ ποὺ ζητοῦσαν νὰ προβάλλεται «ὅτι μᾶς ἑνώνει» μὲ τοὺς κομμουνιστὰς καὶ νὰ παραμερίζεται «ὅτι μᾶς χωρίζει» ἔβλαψαν πολὺ τὸν σοσιαλισμό. Διακηρύσσοντας τὴν ταυτότητα τοῦ σκοποῦ «παρὰ τὴν διαφορὰ τῶν μεθόδων» σοσιαλισμοῦ καὶ κομμουνισμοῦ, ξεχνοῦσαν ὅτι τὰ μέσα συγχωνεύονται μὲ τὰ ἀποτελέσματα καὶ ὅτι ἡ χρησιμοποιουμένη μέθοδος πολλὲς φορὲς καταστρέφει τὸν ἐπιδιωκόμενο σκοπό. Ἡ ἄποψις πολλῶν σοσιαλιστῶν ὅτι δῆθεν παρὰ τὴν διαφορὰ τῶν μεθόδων «πάντως στὴν ΕΣΣΔ οἰκοδομεῖται ὁ σοσιαλισμὸς» ἐπέφερε πλήρη ἰδεολογικὴ σύγχυσι στὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸ κίνημα καὶ τὸ ἔθεσε μπροστὰ σὲ σοβαρὰ θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ προβλήματα.

Μετὰ τὸν πόλεμο, τὰ προβλήματα αὐτὰ ξαναμπῆκαν στὴν ἡμερήσια διάταξι ἐπαυξημένα ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετώπιζαν τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα ποὺ συμμετεῖχαν στὶς κυβερνήσεις συνασπισμοῦ, τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετώπιζαν τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα ποὺ ἐπανῆλθαν ὕστερα ἀπὸ μακρὰ παρανομία στὴν νομιμότητα (Ἰταλία, Γερμανία, Αὐστρία) καὶ τὰ προβλήματα ποὺ προκαλοῦσε ἡ ἐπεκτατικὴ πολιτικὴ τοῦ σοβιετικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ποὺ ὑποδούλωνε τὴν ἀνατολικὴ Εὐρώπη ἐξοντώνοντας ἀμείλικτα ἀκόμη καὶ ἐκείνους τοὺς σοσιαλιστὰς ποὺ εἶχαν στενώτατα συνεργασθῆ μὲ τὸν κομμουνισμό.

Ὁ σοσιαλισμὸς ἔπαυσε νὰ πιστεύη ὅτι ἡ ΕΣΣΔ εἶναι «ἐργατικὸ κράτος» καὶ ὅτι «οἰκοδομεῖ τὸν σοσιαλισμό». Ἔτσι ξεκαθάρισε τὴν θέσι του «πρὸς τὰ ἀριστερά».

Ἡ σημερινὴ «ἀριστερὴ πτέρυγα» τοῦ διεθνοῦς σοσιαλισμοῦ δὲν ὑπακούει στὴν Μόσχα ἀλλὰ ἁπλῶς ἀντλεῖ τὰ συνθήματά της ἀπὸ τὴν ξεπερασμένη παληὰ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία ἀπὸ τὴν ὁποία παίρνει τὴν φρασεολογία του καὶ ὁ κομμουνισμός. Γι' αὐτὸ ὑπάρχει μία μᾶλλον φαινομενικὴ ὁμοιότης μεταξύ τους. Στὴν πραγματικότητα αὐτὴ ἡ «ἀριστερὴ πτέρυγα» προσπαθεῖ νὰ παραμείνη «οὐδέτερη» μεταξὺ καπιταλισμοῦ καὶ κομμουνισμοῦ καὶ ἐπιδιώκει μὲ κάθε θυσία παντοῦ καὶ πάντοτε νὰ κρατᾶ τὸ ἰσοζύγιο μεταξὺ ἀμερικανικοῦ καπιταλισμοῦ καὶ σοβιετικοῦ δουλοκτητισμοῦ. Αὐτὴ ἡ ἐπιδίωξις ὅμως δὲν ἀνταποκρίνεται στὴν σύγχρονη πραγματικότητα, εἶναι ἀνεδαφικὴ καὶ γι' αὐτὸ ἡ «ἀριστερὴ πτέρυγα» ποὺ κάπου κάπου προσφέρει ἄθελά της ὑπηρεσίες στὴν Μόσχα, βρίσκεται παντοῦ σὲ σαφῆ ὑποχώρησι. Τὰ παληά, ξεπερασμένα συνθήματά της, γιὰ ἕνα δογματικὸ σοσιαλισμὸ δὲν ἀντέχουν ἐπ' ἄπειρον σὲ μία νέα πραγματικότητα ποὺ τὰ διαψεύδει καθημερινῶς.

Τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς περιπλέκονται ἀκόμη περισσότερο ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι διευρύνεται τὸ πεδίο τῆς δραστηριότητός του. Ὡς τελευταῖα ἡ Σοσιαλιστικὴ Διεθνὴς ἦταν μία εὐρωπαϊκὴ οὐσιαστικὰ ὀργάνωσις ἀφοῦ ἔξω ἀπὸ τὴν Εὐρώπη μόνον ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Ν. Ζηλανδία εἶχαν ἀξιόλογα ἐργατικὰ κόμματα. Σήμερα ὅμως τὸ σοσιαλιστικὸ κίνημα ἀναπτύσσεται στὴν λατινικὴ Ἀμερικὴ καὶ ἀρχίζει νὰ παίζη ἕνα ρόλο στὴν Ἀσία, ἰδιαίτερα στὴν Ἰαπωνία. Ἔτσι σήμερα τὸ σοσιαλιστικὸ κίνημα ἁπλώνε-

ται σὲ διαφορετικὰ κοινωνικὰ συστήματα καὶ ἀντιμετωπίζοντας ὁλότελα διαφορετικὲς καταστάσεις ἀκολουθεῖ ἀναγκαστικὰ καὶ διαφορετικοὺς δρόμους ἐπιδιώκοντας διαφορετικὲς λύσεις.

Ἡ Διακήρυξις τῆς Φραγκφούρτης Μανιφέστο τοῦ συγχρόνου σοσιαλισμοῦ

Ὅλα αὐτὰ τὰ προβλήματα θέλησε νὰ τὰ λύση ἡ σοσιαλιστικὴ Διεθνὴς ποὺ κατώρθωσε νὰ ἐπανιδρυθῆ μόλις τὸν Ἰούλιο τοῦ 1951 στὴν Φραγκφούρτη καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 37 σοσιαλιστικὰ κόμματα μὲ 10 ἑκατ. μέλη καὶ 65 ἑκ. ψηφοφόρους (στοιχεῖα τοῦ 1961).

Στὴν Φραγκφούρτη, ἡ Σοσιαλιστικὴ Διεθνὴς ἐνέκρινε μία διακήρυξι ὅπου συνοψίζει τὶς βασικὲς ἀρχὲς τοῦ συγχρόνου σοσιαλισμοῦ ποὺ ἐκφράζουν μία σύνθεσι τοῦ ρεβιζιονισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀπορρίπτει καὶ ἀναθεωρεῖ πολλὰ στεῖρα δογματικὰ στοιχεῖα τῆς παλαιᾶς σοσιαλιστικῆς σκέψεως.

Κάτω ἀπὸ τὴν πείρα τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ τοῦ φασισμοῦ, οἱ σοσιαλισταὶ ἐπανεξέτασαν τὴν σχέσι τῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς ἐλευθερίας μὲ τὸν σοσιαλισμὸ καὶ στὴν Διακήρυξί τους ὑπογραμμίζουν τὸ ἀσυμβίβαστο τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἐπὶ πλέον, οἱ κομμουνισταὶ ὁρίζονται σὰν ὁ ὑπ' ἀριθ. 1 ἐχθρὸς γιατὶ ἔρριξαν πίσω κατὰ δεκαετίες τὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ σὲ πολλὲς χῶρες καὶ γιατὶ «κατασκεύασαν μία αὐστηρὴ θεολογία ποὺ εἶναι ἀσυμβίβαστη μὲ τὸ κριτικὸ πνεῦμα τοῦ τοῦ μαρξισμοῦ». Στὴν Διακήρυξι ὁ κομμουνισμὸς καταγγέλλεται κατηγορηματικὰ σὰν τὸ «ὄργανο ἑνὸς νέου ἰμπεριαλισμοῦ» ποὺ καταστρέφει τὴν ἐλευθερία ἢ τὴν δυνατότητα τῆς ἀποκτήσεώς της. Καὶ ἀντίθετα, δίδεται προέχουσα θέσις στὶς ἀρχὲς τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δημοκρατίας συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀστικῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων: *«χωρὶς ἐλευθερία, δεν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη σοσιαλισμός. Ὁ σοσιαλισμὸς μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ μόνον διὰ τῆς δημοκρατίας»*.

Στὸν οἰκονομικὸ τομέα, ἡ Διακήρυξις ἀντανακλᾶ τὰ αἰτήματα τοῦ συνδικαλισμοῦ: πλήρη ἀπασχόλησι, αὔξησι τῆς παραγωγῆς, ἄνοδο τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, κοινωνικὴ ἀσφάλεια, δίκαιη κατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῆς ἰδιοκτησίας. Φυσικὰ δὲν λησμονοῦνται ἡ «σοσιαλιστικὴ σχεδιοποίησις» τῆς παραγωγῆς καὶ ὁ «μετασχηματισμὸς τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας σὲ δημόσια». Ἀλλά, *«ἡ σοσιαλιστικὴ σχεδιοποίησις δὲν προϋποθέτει τὴν δημόσια ἰδιοκτησία ὅλων τῶν μέσων παραγωγῆς. Συνδυάζεται μὲ τὴν ὕπαρξι τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας σὲ σημαντικοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομίας ὅπως στὴν γεωργία, στὴν βιοτεχνία, στὸ λιανικὸ ἐμπόριο καὶ στὶς μεσαῖες βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις»*.

Η ἔκτασις τοῦ τομέως τῆς δημόσιας ἰδιοκτησίας πρέπει νὰ καθορίζεται ἀπὸ τὴν κατάστασι κάθε συγκεκριμένης χώρας. Ἡ δημόσια ἰδιοκτησία δὲν εἶναι αὐτοσκοπὸς ἀλλὰ ἕνα μέσον ἐλέγχου τῶν βασικῶν βιομηχανιῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, ὀρθολογισμοῦ μὴ ἀποδοτικῶν βιομηχανιῶν καὶ προλήψεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ κοινοῦ ἀπὸ ἰδιωτικὰ μονοπώλια. Ἡ οἰκονομικὴ ἰσχὺς πρέπει νὰ ἀποκεντρώνεται μὲ τὴν υἱοθέτησι πολλῶν μορφῶν δημόσιας ἰδιοκτησίας ὅπως εἶναι οἱ δημόσιες ἐπιχειρήσεις, οἱ δημοτικὲς ἢ ἐπαρχιακὲς ἐπιχειρήσεις καὶ οἱ συνεταιρισμοὶ παραγωγῶν ἢ καταναλωτῶν.

Ταυτόχρονα μὲ αὐτὴν τὴν νέα προσέγγισι τῶν οἰκονομικῶν προ-

ϐλημάτων, ἡ Διακήρυξις τονίζει καὶ τὴν ἀνάγκη ἀναπτύξεως τοῦ οὐμανισμοῦ: «πρέπει νὰ ἀνθίζουν ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ ἀνθρωπίνη προσωπικότητα γιὰ νὰ ἔχουν ἠθικὸ νόημα ἡ οἰκονομικὴ καὶ ἡ κοινωνικὴ πρόοδος». Ἔτσι, μ ἐτὴν Διακήρυξι τῆς Φραγκφούρτης ὁ σοσιαλισμὸς ὁρίζεται ὡς ἑξῆς:

«Ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ἕνα διεθνὲς κίνημα ποὺ δὲν ἀπαιτεῖ μία αὐστηρὴ ὁμοιομορφία ἀντιλήψεων. Οἱ σοσιαλισταὶ εἴτε στηρίζουν τὶς πεποιθήσεις των στὸν μαρξισμὸ ἢ σὲ ἄλλες μεθόδους ἀναλύσεως τῆς κοινωνίας, εἴτε ἐμπνέονται ἀπὸ θρησκευτικὲς ἢ ἀνθρωπιστικὲς ἀρχές, ἀγωνίζονται ὅλοι γιὰ τὸν ἴδιο σκοπό: γιὰ ἕνα σύστημα κοινωνικῆς δικαιοσύνης, καλύτερης ζωῆς, ἐλευθερίας καὶ εἰρήνης.

Οἱ σοσιαλισταὶ ἀγωνίζονται γιὰ ἕνα κόσμο εἰρήνης καὶ ἐλευθερίας, γιὰ ἕνα κόσμο στὸν ὁποῖον ἡ ἐκμετάλλευσις καὶ ἡ καταπίεσις ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο καὶ λαοῦ ἀπὸ λαὸ θὰ ἔχουν καταργηθῆ, γιὰ ἕνα κόσμο στὸν ὁποῖον ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος πρέπει νὰ ὁδηγῆ στὴν καρποφόρα ἀνάπτυξι ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος».

Ἡ ἐγκατάλειψις τῶν παλαιῶν δογμάτων καὶ ἡ ριζικὴ ἀναθεώρησις τῶν ξεπερασμένων σχημάτων τοῦ μαρξισμοῦ ἀποκορυφώνεται στὴν Διακήρυξι μὲ τὴν διαπίστωσι ὅτι *«ἡ πραγματοποίησις τοῦ σοσιαλισμοῦ δὲν εἶναι ἀναπόφευκτη».*

Τὰ αἴτια ἀναθεωρήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ

Ἔτσι ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς ἀποκήρυξε τὸν δογματικὸ σεχταρισμὸ καὶ στὴν θέσι τῶν θεωρητικῶν σχημάτων ἔϐαλε ἕνα πρακτικὸ κοινωνιστικὸ ἀνθρωπισμό.

Φυσικὰ ἡ Διακήρυξις ἐπαναλαμϐάνει καὶ ϐεϐαιώνει τὴν ϐασικὴ ἐπιδίωξι τοῦ σοσιαλιστικοῦ ἰδεώδους, τὴν ἀπελευθέρωσι τοῦ ἀνθρώπου, ἐπιδίωξι ποὺ ϐρίσκεται στὸ κέντρο ὅλων τῶν διανοητῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ συμπεριλαμϐανομένου καὶ τοῦ Μὰρξ καὶ τὴν ὁποία κατάστρεψε ὁ μπολσεϐικισμός.

Μὲ τὴν διαφορά, ὅτι ἐπιδιώκει αὐτὴν τὴν χειραφέτησι τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ἐφαρμογὴ μιᾶς πρακτικῆς οὐμανιστικῆς πολιτικῆς καὶ ρεαλιστικῶν οἰκονομικοκοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐλευθερίας, τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς εἰρήνης. Τὰ μέτρα ποὺ προϐλέπει ὁ σοσιαλισμὸς εἶναι ρεαλιστικὰ καὶ τὰ καθορίζει χωρὶς νὰ ξεκινᾶ ἀπὸ ἀπόλυτες ἀρχές. Ἔτσι ἐγκαταλείπει ἢ ἂν θέλουμε ἀλλοιῶς, ξεπερνᾶ τὸν μαρξισμό. Σκοπὸς τοῦ συγχρόνου σοσιαλισμοῦ δὲν εἶναι πιὰ ὁ «ἐκσοσιαλισμὸς» τῆς οἰκονομίας ἀλλὰ ἡ πραγμάτωσις τῆς «οἰκονομικῆς δημοκρατίας». Γι' αὐτὸ στὴν Διακήρυξι ζητεῖται ἡ σχεδιοποίησις τῆς οἰκονομίας ὥστε «τὸ γενικὸ συμφέρον νὰ ὑπερέχῃ τοῦ συμφέροντος τοῦ κέρδους» ἀλλὰ καταδικάζεται ὁ ὁλοκληρωτικοῦ τύπου προγραμματισμὸς τῆς οἰκονομίας. Ἐπίσης ἡ ἐθνικοποίησις ἀναφέρεται ὄχι σὰν ἡ ἀποκλειστική, ἀλλὰ μόνο σὰν μία ἀπὸ τὶς μορφὲς τῆς συλλογικῆς ἰδιοκτησίας. Ἡ σοσιαλιστικὴ σχεδιοποίησις τῆς οἰκονομίας δὲν προϋποθέτει τὴν γενική της ἐθνικοποίησι καὶ εἶναι ἀσυμϐίϐαστη μὲ τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία μόνον στοὺς ζωτικοὺς τομεῖς της (ϐαρειὰ ϐιομηχανία, τράπεζες κλπ.). Ἐπίσης, ζητεῖται ἡ συνεργασία τῶν ἐργατῶν στὴν διεύθυνσι τῶν ϐιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, πρᾶγμα ποὺ ἀποκλείει, ὁ κομμουνισμὸς (μὲ σχετικὴ ἐξαίρεσι τὸν τιτοϊσμό).

Ὅπως ϐλέπουμε λοιπόν, στὸν σύγχρονο σοσιαλισμό, συμϐαίνει αὐ-

τὸ ποὺ εἶπε τὸ 1955 ὁ ἐλβετὸς Χὰνς Ὄπρεχτ: «*ἡ θεωρία καὶ οἱ ἀρχὲς δὲν παίζουν πιὰ τὸν καθοριστικὸ ρόλο ποὺ εἶχαν ἄλλοτε· σήμερα τὴν ἀποφασιστικὴ σημασία τὴν ἔχουν ἡ τακτικὴ καὶ ἡ πρακτική*».

Σ' αὐτὸ συνετέλεσε πολὺ καὶ ἡ πρόσφατη μεταπολεμικὴ πεῖρα, ὅταν οἱ ἴδιες οἱ ἐργατικὲς μᾶζες, ὅπως ἔγινε στὴν Ἀγγλία, ἀντιτάχθηκαν στὶς ἐθνικοποιήσεις ποὺ ζητοῦσαν ἐν ὀνόματι τοῦ δόγματος οἱ σοσιαλισταὶ ἡγέται.

Ἄλλωστε, αὐτὰ ποὺ ζητοῦσαν οἱ σοσιαλισταὶ στὶς ἀρχὲς τοῦ αἰώνα μας, ἔχουν σὲ μέγα βαθμὸ πραγματοποιηθεῖ ἢ ξεπεράσθηκαν. Τὸ «κράτος εὐημερίας» (Welfare State) ποὺ ὑπάρχει σήμερα στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη καὶ τὴν βόρειο Ἀμερική, ἐξασφαλίζει στοὺς ἐργαζομένους μία ἀσφάλεια καὶ μία σταθερότητα ποὺ ἄλλοτε δὲν ὑπῆρχαν, ἕνα ὑψηλὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο καὶ μία πλήρη ἐλευθερία. Εἶναι λοιπὸν φυσικὸ ὅπως ἔδειξε καὶ μία πρόσφατη ἔρευνα αὐστριακῶν συνδικαλιστῶν ὅτι οἱ ἐργαζόμενοι τῆς ἐποχῆς μας δὲν ζητοῦν «σοσιαλισμὸ» ἀλλὰ ἁπλῶς διεκδικοῦν διάφορα πρακτικὰ μέτρα γιὰ τὴν αὔξησι τῆς εὐημερίας των, τὴν ἐξασφάλισι ἀπὸ τὸν φόβο τῆς κρίσεως, τὴν προστασία τοῦ παιδιοῦ, περισσότερες δυνατότητες ἀνέσεων, ψυχαγωγίας κ.λ.π. Ὁ αὐστριακὸς θεωρητικὸς σοσιαλιστὴς Γιόζεφ Χίντελς ἔγραψε τὸ 1955 ὅτι οἱ ἐργαζόμενοι δὲν ζητοῦν νὰ ἀναλάβη ἡ τάξις των, εἴτε νὰ ἀναλάβουν οἱ ἴδιοι προσωπικά, ἕνα ἡγετικὸ ρόλο στὴν κοινωνία ἢ στὴν οἰκονομία. Ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦν εἶναι μόνιμη ἀπασχόλησι, ἐξασφάλισι, καλὴ στέγη, ἱκανοποιητικὲς ἀποδοχὲς κ.λ.π. «Τὸ πνεῦμα τους εἶναι πνεῦμα παθητικῶν καταναλωτῶν τῆς εὐημερίας» (Die Zukunft, ἀριθ. 6, 1955). Ὅλα αὐτά, γιὰ νὰ ἐπιτευχθοῦν χρειάζονται μία τακτικὴ καὶ μία πρακτική. Δὲν χρειάζονται οὔτε τὰ ἀπόλυτα δόγματα οὔτε καὶ ἡ «πάλη τῶν τάξεων». Ἡ δημοκρατικὴ διάρθρωσις τοῦ δυτικοῦ κόσμου κάνει τὴν φυσικὴ πάλη (ἀπεργίες, διαδηλώσεις, συγκρούσεις) νὰ ἀποτελῆ τὴν ἐξαίρεσι καὶ τὸν πολιτικό, πνευματικό, κοινοβουλευτικὸ νόμιμο ἀγώνα νὰ ἀποτελῆ τὸν κανόνα Καὶ ἀκριβῶς αὐτὸν τὸν δρόμο ἀκολουθεῖ ὁ σύγχρονος σοσιαλισμός, τὸν δρόμο τῶν νομίμων πολιτικῶν ἀγώνων καὶ τῶν πρακτικῶν μεταρρυθμίσεων.

Γι' αὐτό, ἡ σοσιαλιστικὴ ἰδεολογία σήμερα δὲν εἶναι μία λογικὴ κατασκευὴ ποὺ ὅλα τὰ τμήματά της εἶναι προκαθορισμένα καὶ ἀλληλοεξαρτημένα (μαρξισμός). Εἶναι περισσότερο ἕνα σύνολο διαμαρτυριῶν, αἰτημάτων καὶ ἐπιθυμιῶν ποὺ ἐκφράζονται μὲ κριτικές, συνθήματα καὶ προγράμματα.

Εἶναι ἕνα σύνολο ἰδεῶν ποὺ ἀποβλέπουν στὴν μεταρρύθμισι τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος ὥστε νὰ ὑπάρξη μεγαλύτερη κατὰ τὴν ἄποψι τῶν σοσιαλιστῶν «κοινωνικὴ δικαιοσύνη», νὰ ἐξασφαλισθῆ σὲ ὅλους ἡ εὐημερία μὲ γερὲς ἐγγυήσεις ἐναντίον τῶν δυσμενειῶν τῆς ζωῆς καὶ νὰ καταργηθῆ ἡ λεγομένη «ἐκμετάλλευσις ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπον» καὶ «λαοῦ ἀπὸ λαόν». Ὅλα αὐτὰ ὅμως ὄχι πιὰ μὲ τὴν «προλεταριακὴ ἐπανάσταση» καὶ τὴν «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» ἀλλὰ μὲ τὴν δημοκρατικὴ μεθοδολογία.

Ὅπως βλέπομε, ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς ἔχει ἀναθεωρήσει καὶ τοὺς στόχους του καὶ τὴν φύσι τῆς δραστηριότητός του. Αὐτὴ ἡ ἀναθεώρησις ἔγινε ἀναγκαία καὶ τοῦ ἐπιβλήθηκε ἀπὸ τὶς τεράστιες ἀλλαγὲς ποὺ ἐπῆλθαν στὴν διάρθρωσι τοῦ δυτικοῦ κόσμου σὲ σημεῖο ποὺ

τὸ σημερινὸ καθεστώς του νὰ μὴ ἔχη σχεδὸν καμμία σχέσι μὲ τὸν «καπιταλισμὸ» ὅπως τουλάχιστον τὸν ἐννοεῖ ὁ μαρξισμός. Ἡ διάψευσις τῶν προφητειῶν τοῦ μαρξισμοῦ, ἡ ὁρμητικὴ ἀνοδικὴ ἐξέλιξις τοῦ «καπιταλιστικοῦ» κόσμου, ἡ ἀντικατάστασις τοῦ παλαιοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος ἀπὸ ἕνα νέο σύστημα μικτῆς οἰκονομίας, ἡ ἐμφάνισις τοῦ «κράτους εὐημερίας» καὶ ἡ ἀπειλητικὴ παρουσία τοῦ κομμουνιστικοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ, ὑποχρέωσαν τὸν σοσιαλισμὸ νὰ ἀνανεωθῆ γιὰ νὰ μπορέση νὰ συμβαδίση μὲ τὴν ἐποχή μας καὶ γιὰ νὰ γεφυρώση τὸ χάος ποὺ εἶχε ἀνοίξει ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις ἀνάμεσα στὴν ἀρχικὴ σοσιαλιστικὴ θεωρία καὶ τὴν σύγχρονη πραγματικότητα. Τὸ οἰκονομικό, κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ σύστημα τῆς ΕΣΣΔ βρίσκεται στοὺς ἀντίποδες αὐτοῦ τοῦ συγχρόνου σοσιαλισμοῦ.

Ἡ πολιτικὴ τοῦ συγχρόνου σοσιαλισμοῦ

Σήμερα, τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα, ὅταν ἀνεβαίνουν ἢ συμμετέχουν στὴν ἐξουσία πραγματοποιοῦν αὐτὸ ποὺ εἶναι δυνατὸν ἐκείνη τὴ στιγμὴ νὰ πραγματοποιηθῆ στὸν τομέα τῶν μεταρρυθμίσεων καὶ μετά, παραχωροῦν τὴν θέσι τους σὲ πιὸ συντηρητικὰ κόμματα ποὺ διορθώνουν καὶ βελτιώνουν τὶς μεταρρυθμίσεις ποὺ ἔγιναν. Ἔτσι συμβάλλουν θετικὰ στὴν κοινωνικὴ πρόοδο καὶ μετέχουν στὴν δημιουργία τῶν ἀποτελεσμάτων της ποὺ εἶναι ἡ συνισταμένη πολλῶν προσπαθειῶν ἀπὸ πολλές, διαφορετικὲς καὶ κάποτε ἀντίθετες μεταξύ των δυνάμεις. Τὰ σύγχρονα σοσιαλιστικὰ κόμματα παίρνοντας τὴν ἐξουσία δὲν πραγματοποιοῦν τὴν γενικὴ ἐπανάστασι, ἀλλὰ τὴν εἰρηνικὴ «μικροεπανάστασι», ἐφαρμόζοντας ἔτσι οὐσιαστικὰ αὐτὸ ποὺ ἔγραψε κάποτε ὁ ρεβιζιονιστὴς Μπερνστάϊν: «Ὁ τελικὸς σκοπὸς δὲν εἶναι τίποτε. Τὸ κίνημα εἶναι τὸ πᾶν».

Ἡ κακὴ κληρονομιὰ τῶν συνθημάτων

Στὴν ἐφαρμογὴ ὅμως αὐτῆς τῆς ρεαλιστικῆς πολιτικῆς, ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς δυσχεραίνεται ἀπὸ τὴν κληρονομιὰ μερικῶν συνθημάτων ποὺ τὸν βαραίνουν καὶ τὸν ἐμποδίζουν στὶς κινήσεις του. Τέτοια συνθήματα εἶναι «ἡ πάλη τῶν τάξεων» (ἄχρηστη καὶ βλαβερὴ στὶς συνθῆκες τῆς δημοκρατίας)· ἡ «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου». (περιττὴ λόγῳ τῆς κοινωνικῆς ἐξελίξεως, ἀνέφικτη ἀφοῦ τὸ «προλεταριᾶτο» μὲ τὴν μαρξιστικὴ ἔννοια ἐξαφανίζεται, καὶ ἐπικίνδυνη ἀφοῦ ὅπως ἀπεδείχθη μὲ τὸ κομμουνιστικὸ πείραμα ἐκφυλίζεται σὲ δικτατορία τοῦ κόμματος ἐπὶ τοῦ προλεταριάτου)· ἡ «κατάργησις τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἀνθρώπου ἀπὸ ἄνθρωπο» (δογματικὴ ἀφαίρεσις μιᾶς περιπλόκου πραγματικότητος)· «ὁ ἀγώνας κατὰ τοῦ καπιταλισμοῦ» («ὁ καπιταλισμὸς» ἔχει ξεπερασθῆ στὴν ἐποχή μας) κ.λ.π.

Τὰ συνθήματα αὐτὰ ποὺ ἀποτελοῦν ἄταφες ἐπιβιώσεις ἑνὸς νεκροῦ παρελθόντος, βαραίνουν ἀρνητικὰ ἐπάνω στὸν σύγχρονο σοσιαλισμὸ καὶ μειώνουν τὸν ρόλο ποὺ παίζει αὐτὸς σὰν ἕνας θετικὸς παράγων τῆς κοινωνικῆς προόδου στὴν ἐποχή μας. Γι' αὐτό, οἱ πιὸ συγχρονισμένοι σοσιαλισταὶ προσπαθοῦν νὰ ἀπαλλάξουν τὸ κίνημά τους ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀρνητικὴ στὶς σημερινὲς περιστάσεις «ἐπαναστατικὴ» κληρονομιά.

Οἱ ρεαλιστικὲς διαπιστώσεις

Οἱ σύγχρονοι σοσιαλισταὶ προχωρώντας σὲ μιὰ γενικὴ ἐπανεξέτασι καὶ ἀντικειμενικὴ ἐκτίμησι τῆς σημερινῆς δυτικῆς κοινωνίας διαπιστώνουν τὰ ἑξῆς:

—Ἡ οἰκονομία γίνεται ὅλο καὶ πιὸ καθοδηγούμενη, προγραμματισμένη, σχεδιασμένη. Ἡ παραγωγὴ κατευθύνεται ἀπὸ τὴν ὠργανωμένη θέλησι τῆς κοινωνίας ὅπως τὴν ἐκφράζουν οἱ διάφορες ὠργανωμένες ὁμάδες καὶ τὸ δημοκρατικὸ κράτος.

—Ἡ ἰδιοκτησία γίνεται συλλογική, ἀπρόσωπη, ἔμμεση, περιορισμένη καὶ ἐλεγχομένη. Ἡ συλλογικὴ (μετοχικὴ) καὶ ἡ δημοσία (κρατική, δημοτικὴ) ἰδιοκτησία κερδίζουν ἔδαφος σὲ βάρος τῆς ἀτομικῆς. Οἱ ἰδιοκτῆτες πληθαίνουν, ἡ ἰδιοκτησία ἀποκεντρώνεται, γίνεται προσιτὴ μὲ τὴν νέα μορφή της στὸν καθένα.

—Ἡ ἐξουσία περιορίζεται καὶ ἀποκεντρώνεται, δημοκρατικοποιεῖται, γίνεται κτῆμα τοῦ κοινοῦ.

—Ἡ τάξις τῶν «καπιταλιστῶν» (μὲ τὴν παληά τους ἔννοια) διαφοροποιεῖται καὶ διαλύεται μέσα στὸ ἀνερχόμενο, πλῆθος τῶν νέων ἰδιοκτητῶν, κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ κράτους καὶ ταυτόχρονα μὲ τὴν αὔξησι τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ ρόλου τῶν τεχνικῶν διαχειριστῶν.

—Καὶ ἡ ἐργατικὴ τάξις ὅμως διαφοροποιεῖται καὶ διαλύεται μὲ τὴν «ἀποπρολεταροποίησί» της, τὴν αὔξησι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τῶν εἰδικευμένων τεχνιτῶν, τὴν βελτίωσι τῆς ζωῆς κλπ. Ἡ ἐργασία ἀποπρολεταριοποιεῖται, γίνεται πιὸ ἀνεξάρτητος καὶ πιὸ ἰσχυρὸς παράγων τῆς παραγωγῆς.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ κλασσικὸς καπιταλισμὸς τὸν ὁποῖο ἀνάλυσε καὶ κατάγγειλε ὁ Μάρξ, παραχώρησε στὴν Δ. Εὐρώπη καὶ στὴν Βόρειο Ἀμερικὴ τὴν θέσι του σὲ μιὰ μικτὴ οἰκονομία ὅπου τὰ καπιταλιστικὰ στοιχεῖα ἐξισορροποῦνται ὁλοένα καὶ περισσότερο ἀπὸ στοιχεῖα συλλογικὰ ποὺ ἀναπτύσσονται ἐλεύθερα. Τὰ συλλογικὰ στοιχεῖα δὲν ἀντιπροσωπεύονται τόσο ἀπὸ τὶς ἐθνικοποιήσεις ποὺ ἔγιναν στὴν τελευταία δεκαπενταετία ὅσο ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ νομοθεσία, τὴν ἀποατομικοποίησι τοῦ κεφαλαίου μὲ τὶς ἀνώνυμες ἑταιρεῖες καὶ τὴν ἀποπρολεταριοποίησι τῆς ἐργασίας.

Σ' αὐτὲς τὶς διαπιστώσεις πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ δύο ἄλλα στοιχεῖα: Ἡ ὕπαρξις τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς καὶ ἡ ἐμφάνισις τῶν νέων χωρῶν μὲ τὰ περίπλοκα ὅσο καὶ εἰδικὰ προβλήματά τους ποὺ θέλουν εἰδικὴ ἀντιμετώπισι ἀπὸ μέρους τοῦ ἐλευθέρου κόσμου στὸν ὁποῖον βέβαια συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ σοσιαλισταί.

Οἱ ἀρχὲς τοῦ συγχρόνου σοσιαλισμοῦ

Μὲ βάσι αὐτὲς τὶς ρεαλιστικὲς διαπιστώσεις ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς καθορίζει τὶς ἑξῆς ἀρχές του:

1. Θεωρεῖ τὴν δημοκρατία σὰν ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη καὶ ἀποκηρύσσει κάθε παληὰ τάσι του πρὸς οἱανδήποτε δικτατορία.

2. Καταδικάζει τὸ ἀποικιακὸ σύστημα καὶ τάσσεται ὑπὲρ τῆς αὐτοδιαθέσεως ὅλων τῶν λαῶν συμπεριλαμβανομένων βεβαίως καὶ ἐκείνων ποὺ ὑποδουλώθηκαν στοὺς ρώσους ἢ κινέζους κομμουνιστάς.

Στὴν πράξι ὅμως αὐτὴ ἡ ἀρχὴ προκαλεῖ δυσχέρειες καὶ ἀντιθέ-

σεις στὸν διεθνῆ σοσιαλισμὸ ὅπως λ.χ. ἡ ἀντίθεσις ἄγγλων ἐργατικῶν καὶ γάλλων σοσιαλιστῶν ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ πρῶτοι ἐτάχθησαν κατὰ τῆς ἐπεμβάσεως στὸ Σουὲζ καὶ οἱ δεύτεροι ὑπὲρ (1956) ἢ ἡ ἀντίθεσις ἀφρικανοασιατῶν καὶ γάλλων σοσιαλιστῶν ὅταν οἱ δεύτεροι ἐτάχθησαν ὑπὲρ τοῦ πολέμου κατὰ τῶν ἀλγερινῶν ἐπαναστατῶν.

3. Δὲν στρέφεται κατὰ τοῦ Κράτους ποὺ δὲν τὸ βλέπει πιὰ σὰν «ὄργανο ταξικῆς καταπιέσεως». Ἀντίθετα, ἀναγνωρίζει τὸν ρόλο τοῦ συγχρόνου Κράτους στὴν ὑπεράσπισι τῶν συμφερόντων τῶν ἐργαζομένων καὶ θέλει νὰ τὸ χρησιμοποιήση ἀκόμη περισσότερο πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι σὰν ὄργανο χειραφετήσεως.

4. Τάσσεται ἐναντίον τῆς γενικῆς κρατικοποιήσεως τῆς οἰκονομίας γιατὶ ὅπως ἔγραφε ἤδη ὁ Ὄττο Μπάουερ, τότε *«ἡ κυβέρνησις ποὺ θὰ διεχειρίζετο ὅλες χωρὶς ἐξαίρεσι τὶς βιομηχανίες θὰ γινόταν ὑπερβολικὰ ἰσχυρὴ ἀπέναντι στὸν λαὸ καὶ στὴν ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεία. Μία τέτοια αὔξησις τῆς κυβερνητικῆς ἰσχύος θὰ ἦταν κίνδυνος γιὰ τὴν δημοκρατία. Καὶ ταυτόχρονα, ἡ κυβέρνησις θὰ διαχειριζόταν ἄσχημα τὴν κοινωνικοποιημένη βιομηχανία: διότι κανεὶς δὲν διαχειρίζεται τὶς βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις χειρότερα ἀπὸ τὸ κράτος».*

Ὁ σύγχρονος σοσιαλισμός, ἔχοντας ὑπ' ὄψιν του καὶ τὰ ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα τοῦ κομμουνιστικοῦ πειράματος τάσσεται ἐναντίον τῆς πολὺ αὐστηρῆς κρατικῆς διευθύνσεως τῆς οἰκονομίας. Πιστεύει ὅτι ἡ ὑπερεπιβάρυνσις τοῦ Κράτους μὲ οἰκονομικὰ καθήκοντα, γραφειοκρατικοποιεῖ τὴν οἰκονομικὴ ζωή. Πιστεύει ὅτι ἡ ὀργάνωσις καὶ ἡ διεύθυνσις τῆς οἰκονομίας βάσει τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν καὶ συμφερόντων δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην κρατική. Ὅπως δείχνει τὸ ἐπιτυχὲς παράδειγμα τῶν ΗΠΑ, τὸ Κράτος μπορεῖ νὰ περιορισθῆ στὸ νὰ καθορίζη στὶς μεγάλες τους γραμμὲς τοὺς ἐπιδιωκομένους στόχους ἀφίνοντας στὴν οἰκονομία τὴν εὐχέρεια νὰ ὀργανωθῆ, νὰ πειθαρχήση καὶ νὰ κατευθυνθῆ μὲ τὰ δικά της μέσα.

Ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς φθάνει μάλιστα ὡς τὸ σημεῖο νὰ παραδέχεται καὶ ἕνα ὑγιῆ ἀνταγωνισμὸ ποὺ προωθεῖ τὴν ἀνάπτυξι τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων.

5. Παραδέχεται τὴν ἀνάγκη τῆς ἀτομικῆς πρωτοβουλίας, τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ ὑγιοῦς ἀνταγωνισμοῦ.

6. Δίνει τεράστια σημασία στὸν συνδικαλισμὸ στὸν ὁποῖο βλέπει ἕνα βασικὸ μέσο δράσεως γιὰ τὴν ἐπίτευξι τῶν σκοπῶν του. Ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς ἀναθέτει στὰ συνδικάτα τὴν ὀρθολογιστικὴ διαχείρισι τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ κρατικοῦ οἰκονομικοῦ μηχανισμοῦ. Ὁ σοσιαλισμὸς προσπαθεῖ νὰ ἀξιοποιήση στὸ ἔπακρον τὶς δυνατότητες ἐπεμβάσεως καὶ ἐλέγχου στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ ποὺ ἤδη παρέχουν οἱ νόμοι τῶν δημοκρατικῶν κοινωνιῶν στὸν συνδικαλισμὸ καὶ πιστεύει ὅτι στὸν τομέα αὐτὸν ἡ συνδικαλιστικὴ δρᾶσις εἶναι πιὸ ἀποδοτικὴ ἀπὸ τὴν καθαρὰ πολιτικὴ (σοσιαλιστικὴ) δρᾶσι. Ὁ συνδικαλισμός, κατὰ τοὺς συγχρόνους σοσιαλιστάς, εἶναι πιὸ ἁρμόδιος καὶ πιὸ ἱκανὸς ἀπὸ τὸ (σοσιαλιστικὸ) πολιτικὸ κόμμα στὴν καταπολέμησι τῶν γραφειοκρατικῶν καὶ κρατικῶν ὑπερβολῶν καὶ τῆς σπατάλης.

7. Θεωρεῖ σὰν πρωτεῦον ὄχι πιὰ τὸν παραγωγὸ ἀλλὰ τὸν καταναλωτή. Κεντρικὸς στόχος τοῦ σοσιαλισμοῦ εἶναι νὰ θέση τὴν οἰκονομία στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου ἀντικαθιστώντας τὴν παραγωγὴ γιὰ τὸ κέρδος μὲ τὴν παραγωγὴ γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ἀναγκῶν.

Γι' αὐτό, εἶναι ὑπὲρ τῆς συλλογικῆς ἰδιοκτησίας τῶν μέσων παραγωγῆς μὲ τὴν ὁποία ἡ κοινωνία σύμφωνα μὲ τὶς σοσιαλιστικὲς θεωρίες γίνεται κυρία τῶν μέσων ἐργασίας καὶ μπορεῖ νὰ ρυθμίζη τὴν παραγωγὴ ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες τῶν καταναλωτῶν. Ἡ οὐσία, λοιπὸν εἶναι ἡ ὑποταγὴ τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος στὴν κατανάλωσι: στὶς ἀνάγκες καὶ στὴν θέλησι τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλοτε ὁ σοσιαλισμὸς ἔδινε πρωταρχικὴ σημασία στοὺς παραγωγοὺς—στὴν μισθωτὴ ἐργασία, ποὺ ἤθελε νὰ τοὺς προστατεύση ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευσι. Τώρα, μὲ τὸν περιορισμὸ τῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ τὴν τεχνικοπαραγωγικὴ ἐξέλιξι στρέφεται περισσότερο πρὸς τὸν καταναλωτή. Ὁ Κάουτσκυ ἤδη τόνιζε ὅτι τὸ συμφέρον τοῦ καταναλωτοῦ πρέπει νὰ ὑπερέχη ἔναντι ἐκείνου τοῦ παραγωγοῦ δοθέντος ὅτι ὁ ἀνταγωνισμός τους εἶναι ἀνταγωνισμὸς ἀνάμεσα στὸ ἰδιαίτερο ἐπαγγελματικὸ συμφέρον (παραγωγὸς) καὶ στὸ εὐρύτερο κοινωνικὸ συμφέρον (καταναλωτής). Ὁ σοσιαλισμός, διακήρυξε ὁ Κάουτσκυ θὰ διατηρηθῆ μόνον ἱκανοποιώντας τὴν κατανάλωσι, πρᾶγμα βέβαια ποὺ γιὰ νὰ τὸ ἐπιτύχη ὀφείλει νὰ ἀναπτύσση συνεχῶς τὴν παραγωγή. Εἶναι καὶ αὐτὸ ἕνα ἐπὶ πλέον σημεῖον βασικῆς διαφορᾶς μεταξὺ σοσιαλισμοῦ καὶ κομμουνισμοῦ γιατὶ ὁ δεύτερος ἐνδιαφέρεται μόνον γιὰ τὴν παραγωγὴ στὴν ὁποία θυσιάζει ἀδίστακτα τὰ συμφέροντα τοῦ καταναλωτοῦ μὲ ἀποτέλεσμα τὸ ἄθλιο βιοτικὸ ἐπίπεδο καὶ τὶς κακὲς συνθῆκες ζωῆς ποὺ χαρακτηρίζουν ὅλες χωρὶς ἐξαίρεσι τὶς κομμουνιστικὲς κοινωνίες.

Διαφορὲς μεταξὺ σοσιαλιστῶν καὶ κομμουνιστῶν

Ἀπὸ ὅσα ἀναφέραμε παραπάνω, μποροῦμε νὰ καθορίσουμε τὶς διαφορὲς ποὺ χωρίζουν τὸν σοσιαλισμὸ ἀπὸ τὸν κομμουνισμὸ καὶ οἱ ὁποῖες εἶναι καὶ πολλὲς καὶ σοβαρές. Παραθέτουμε μερικές:

1.—Οἱ σοσιαλισταὶ δὲν ἔχουν μία δική τους κοσμοθεωρία, δὲν ἐπιβάλλουν τοὺς ὀπαδούς των ἕνα φιλοσοφικὸ πιστεύω. Ὁ σοσιαλιστὴς μπορεῖ νὰ εἶναι χριστιανὸς ἢ βουδδιστής, θρησκευόμενος ἢ ἄθεος, ἰδεαλιστὴς ἢ ὑλιστής, ἀρκεῖ μόνον νὰ παραδέχεται τὶς συγκεκριμένες κοινωνικὲς ἐπιδιώξεις τοῦ σοσιαλισμοῦ, δηλαδὴ τὶς κοινωνικὲς ἀρχὲς καὶ τὸ πρόγραμμα τοῦ κόμματος.

Ἀντίθετα, ὁ κομμουνιστὴς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ πιστεύη μιὰ συγκεκριμένη κοσμοθεωρία, νὰ παραδέχεται σὲ ὅλα τὸ μαρξιστικὸ δόγμα.

2.—Οἱ σοσιαλισταὶ θέλουν νὰ φθάσουν στὸν σοσιαλισμὸ εἰρηνικά, μὲ δημοκρατικὴ μεθοδολογία καὶ ἀπὸ τὸν δρόμο τῶν συνεχῶν κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων.

Οἱ κομμουνισταὶ θέλουν νὰ πραγματοποιήσουν τὸν σκοπό τους μὲ ὅλα τὰ μέσα καὶ κυρίως μὲ τὴν ἐπαναστατικὴ βία. Ἀπορρίπτουν τὶς μεταρρυθμίσεις καὶ πιστεύουν στὴν γενική, ριζικὴ ἀνατροπὴ τοῦ «ἀστικοῦ» καθεστῶτος, στὸ «ἐπαναστατικὸ σπάσιμό» του.

3.—Οἱ σοσιαλισταὶ ἀπορρίπτουν τὴν λεγόμενη «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου» καὶ πιστεύουν ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς ὀφείλει νὰ διατηρήση τὴν δημοκρατία.

Ἀντίθετα, οἱ κομμουνισταὶ διακηρύσσουν ὅτι ἀκόμη καὶ στὴν περίπτωσι ποὺ θὰ ἐπικρατοῦσαν εἰρηνικά, ἀκόμη καὶ τότε, δὲν ὑπάρχει παρὰ μιὰ καὶ μόνο μορφὴ «οἰκοδομήσεως τοῦ σοσιαλισμοῦ», ὑποχρεω-

τική γιὰ ὅλες τὶς χῶρες: ἡ λεγόμενη «δικτατορία τοῦ προλεταριάτου», ἡ δικτατορία τοῦ κόμματος.

4.—Οἱ σοσιαλισταί, ἀντίθετα πρὸς τοὺς κομμουνιστὰς δὲν θεωροῦν ἀναγκαία τὴν γενικὴ κρατικοποίησι τῆς οἰκονομίας καὶ τὴν πλήρη κατάργησι τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας.

5.—Οἱ σόσιαλισταὶ δὲν παραδέχονται τὸ σοβιετικὸ καθεστὼς σὰν σοσιαλιστικό, τὸ κατακρίνουν γιὰ τὴν τυραννικότητα καὶ τὴν ἀπανθρωπία του, τὸ χαρακτηρίζουν σὰν «κρατικὸ καπιταλισμὸ» καὶ τὸ θεωροῦν ταξικὸ καὶ ἐκμεταλλευτικό. Ἐπὶ πλέον καταδικάζουν ἔντονα τὸν ρωσικὸ ἐπεκτατικὸ ἰμπεριαλισμό. Γι' αὐτὸ μιλοῦν γιὰ «προδοσία τῆς ἐπαναστάσεως» καὶ γιὰ «ἐκφυλισμὸ τοῦ σοσιαλισμοῦ» στὴν ΕΣΣΔ.

Στὶς βασικὲς αὐτὲς διαφορὲς μποροῦμε νὰ προσθέσουμε καὶ πολλὲς ἄλλες. Τὸ γεγονὸς πάντως εἶναι ὅτι σήμερα οἱ περισσότεροι σοσιαλδημοκράται θεωροῦν τὸν κομμουνισμὸ σὰν τὸν χειρότερο ἐχθρὸ τοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς δημοκρατίας, σὰν τὴν κύρια ἀπειλὴ γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Γι' αὐτὸ οἱ περισσότεροι σοσιαλισταὶ ὑποστηρίζουν τὸ ΝΑΤΟ, τὴν ΕΟΚ κλπ.

Παραθέτουμε μερικὰ ντοκουμέντα τοῦ σοσιαλισμοῦ, χαρακτηριστικὰ γιὰ τὴν στάσι του ἔναντι τοῦ κομμουνισμοῦ.

«Οἱ σοσιαλισταὶ εἶναι ἀδιάλλακτοι ἀντίπαλοι τοῦ φασισμοῦ καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ, γιατὶ ἀποδοκιμάζουν κάθε δικτατορία μειοψηφίας καθὼς καὶ κάθε παράβασι τῶν δικαιωμάτων τῆς μειοψηφίας ἀπὸ τὴν πλειοψηφία».

(Πρόγραμμα Σοσιαλιστικοῦ κόμματος Αὐστρίας, 1959)

«Τὰ δεσποτικὰ καθεστῶτα φτιάχνοντας Πυραμίδες δείχνουν ὅτι μεγάλα τεχνικὰ ἐπιτεύγματα μποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν ἀπὸ σκλάβους, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχει μιὰ ἀνένδοτη θέλησι ποὺ τὰ τοὺς ἐξαναγκάζει νὰ ἐργάζονται καὶ νὰ ζοῦν κατὰ τρόπο ἀντίθετο πρὸς τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Στὸ κομμουνιστικὸ καθεστὼς τὸ οἰκονομικὸ σχέδιο καὶ ἡ πραγματοποίησί του ἔχει μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ δὲν ἔχουν γνώμη πάνω σ' αὐτὸ οὔτε καὶ τὸ ἐλέγχουν».

(Μπ. Πίτερμαν, ἡγέτης τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος τῆς Αὐστρίας)

«Ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωσι σημειώνει βιομηχανικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ πρόοδο. Ἐμεῖς ὅμως οἱ σοσιαλιστὲς δὲν παραδεχόμαστε τὸν ἰσχυρισμὸ τῶν κομμουνιστῶν ὅτι αὐτὴ ἡ πρόοδος ἀποτελεῖ τὴν πραγματοποίησι τοῦ σοσιαλισμοῦ. Αὐτὴ ἡ πρόοδος εἶναι δυνατὴ κάτω ἀπὸ ὅλα τὰ καθεστῶτα καὶ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ δὲν ἀποτελεῖ μέτρο γιὰ τὸ ἠθικὸ περιεχόμενο ἑνὸς καθεστῶτος».

(«Σοσιαλδημοκρατία καὶ Κομμουνισμός», ἔκδοσις τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας, 1960)

«Ἡ ρωσικὴ ἐπανάστασι ποὺ ἔγινε κάτω ἀπὸ τὴν ἡγεσία τῶν κομμουνιστῶν, ἐκφυλίσθηκε σὲ μιὰ δικτατορία ποὺ ἀπαρνήθηκε τὸ ἠθικὸ περιεχόμενο τοῦ σοσιαλισμοῦ».

(Ὀλλενχάουερ ἀρχηγὸς τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος τῆς Γερμανίας)

«Ἡ κομμουνιστικὴ θεωρία εἶναι ἕνας πολιτικὸς μῦθος μὲ ψευτοεπιστημονικὸ κάλυμμα. Σκοπὸς τῶν ἀληθινῶν σοσιαλιστῶν πρέπει νὰ εἶναι τὸ ξεσκέπασμα τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ φιλοσοφικῆς κενότητος τοῦ κομμουνισμοῦ».

(Ὀλλενχάουερ)

Τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1962 ὁ γεν. γραμματεὺς τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος τῆς Γαλλίας (S.F.I.O.) κ. Γκὺ Μολλέ, μιλώντας στὸ ἐθνικὸ συμβούλιο τοῦ κόμματος ἐπάνω στὸ θέμα τῆς ἑνότητος μὲ τοὺς κομμουνιστὰς τόνισε ὅτι τὰ αἴτια ποὺ προκάλεσαν τὴν διάσπασι τῶν γάλλων σοσιαλιστῶν καὶ κομμουνιστῶν κατὰ τὸ 1920, ἐξακολουθοῦν νὰ ἰσχύουν.

Οἱ ἀλλαγὲς ποὺ ἐπῆλθαν στὴν ΕΣΣΔ μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Στάλιν, εἶπε, δὲν ἐμείωσαν τὶς θεμελιώδεις διαφορὲς μεταξὺ δημοκρατικοῦ σοσιαλισμοῦ καὶ ὁλοκληρωτικοῦ κομμουνισμοῦ. Οἱ διαφορὲς αὐτές, εἶπε, συνοψίζονται σὲ τρία κύρια σημεῖα: τὴν ἀντιδημοκρατικὴ ἀνάληψι τῶν κομμουνιστῶν γιὰ τὸ κόμμα, τὴν ἀρχὴ τοῦ μονοκομματισμοῦ καὶ τὴν ἄνευ ὅρων ὑποταγὴ στὴ Μόσχα.

Δὲν εἶναι λοιπὸν δυνατόν, κατέληξε ὁ κ. Μολλὲ ν ἀτεθῆ σοβαρὰ ζήτημα ἀποκαταστάσεως τῆς ἑνότητος μεταξὺ σοσιαλισμοῦ καὶ κομμουνισμοῦ. Ἄλλωστε, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ λησμονήσουμε τὴν τραγικὴ πεῖρα τῶν σοσιαλιστῶν τῆς ἀν. Εὐρώπης ποὺ ἐξοντώθηκαν ἀπὸ τοὺς κομμουνιστάς.

Οἱ κομμουνισταὶ ἐξ ἄλλου, θεωροῦν τοὺς πραγματικοὺς σοσιαλιστὰς (όχι τοὺς συνοδοιπόρους ψευτοσοσιαλιστὰς) σὰν θανάσιμους ἐχθρούς των χαρακτηρίζοντάς τους σὰν «σοσιαλφασῖστες», «σοσιαλπροδότες» κλπ. καὶ πολεμώντας τους μὲ ὅλα τὰ μέσα.

Τὴν σύγχρονη θέσι τῶν κομμουνιστῶν τὴν διετύπωσε ὁ Ζ. Φρισμὰν στὸ ἄρθρο του «οἱ ταξικὲς ρίζες τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ» ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ «Καγιὲ ντὺ Κομμυνὶσμ» ἀρ. 7 - 8 τοῦ 1962. Στὸ ἄρθρο αὐτὸ ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς:

«Ἡ ἀστικὴ τάξι μόνη της δὲ θὰ μποροῦσε νὰ ξεγελάση κανέναν. Τῆς χρειάζονται ὄργανα ποὺ νὰ διαδίδουν τὴν ἰδεολογία της στὶς μᾶζες, κυρίως στὴν ἐργατικὴ τάξι ὅπου κρυφοζυμώνεται τὸ προζύμι τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ καὶ στὸν μικρὸ ἀγρότη, στὸν μικρέμπορο, στὸν βιοτέχνη.

Οἱ κεφαλαιοκράτες βρῆκαν γρήγορα τὸ βασικὸ ὄργανο γι' αὐτὴ τὴ δουλειά: τὴ σοσιαλδημοκρατία... Οἱ ἡγέτες τῆς σοσιαλδημοκρατίας ἐργάσθηκαν γιὰ νὰ ἐκμαυλίσουν τὸ ἐπαναστατικὸ πνεῦμα ποὺ μποροῦσε νὰ κατακτήση αὐτὰ τὰ στρώματα ποὺ βρίσκονται κοντὰ στὴν ἐργατικὴ τάξι. Στὴν ἀρχὴ τοὺς μιλοῦσαν γιὰ «μεταρρυθμίσεις» ποὺ καμμιά τους δὲν ἔθιγε τὸν καπιταλισμό. Σήμερα, τροποποίησαν τὰ προγράμματα ὅλων τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων ἀποκαθαρίζοντάς τα ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἀναφορὰ στὸν μαρξισμό. Οἱ «μεταρρυθμίσεις» ἀντικαταστάθηκαν μὲ τοὺς μεγάλους στόχους τοῦ διεθνοῦς καπιταλισμοῦ: τὴν Κοινὴ Ἀγορά, τὴν Πανευρώπη, τὴν παραγωγικότητα καὶ τὶς θεωρίες γιὰ τὸν λαϊκὸ καπιταλισμὸ ὅπου ὁ καθένας γίνεται κεφαλαιοῦχος.

Μιὰ ποὺ ἡ συνεργασία τῶν τάξεων ἀποτελοῦσε ὅλο καὶ πιὸ ἀπροκάλυπτα τὴν βάσι τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν προγραμμάτων, ὁ ἀντικομμουνισμὸς δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ εἶναι τὸ ἀπαραίτητο συμπλήρωμα...»

Ὅλα αὐτὰ δὲν ἐμποδίζουν βέβαια τοὺς κομμουνιστὰς νὰ ψαρεύουν συνοδοιπόρους μέσα ἀπὸ τὶς γραμμὲς ἢ τὰ περιτρίμματα τῶν σοσιαλιστικῶν κομμάτων, οὔτε διαφόρους τυχοδιῶκτες ἢ ἀνερμάτιστους συ-

νοδοιπόρους νὰ παρουσιάζωνται σὰν σοσιαλισταί. Ἀκόμη καὶ ὁ κ. Πασαλίδης ἄλλωστε ἐμφανίζεται σάν... σοσιαλιστής!

Τὰ σημαντικώτερα σοσιαλιστικὰ κόμματα

Τὰ σημαντικώτερα σοσιαλιστικὰ κόμματα σήμερα εἶναι:

1. Τῆς Γερμανίας: Μεταπολεμικὰ βάδισε στὸν δρόμο τοῦ ἀναθεωρητισμοῦ καὶ τοῦ ἐθνισμοῦ στὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἀντιτάχθηκε ἀρχικὰ στὴν εὐρωπαϊκὴ ἕνωσι χάριν τῆς ἑνοποιήσεως τῆς Γερμανίας. Τὸ 1955 ὅμως τάχθηκε ὑπὲρ τοῦ ΝΑΤΟ, τῆς ΕΟΚ κλπ.

Τὸ 1959 ἐνέκρινε ἕνα οἰκονομικὸ πρόγραμμα ποὺ προβλέπει δημόσιο ἔλεγχο, περιορισμένη ἐθνικοποίησι, κοινοτικὴ ἰδιοκτησία ἀλλὰ καὶ μάξιμουμ ἐλευθερία τῆς οἰκονομίας. Ὑπάρχουν τάσεις γιὰ μετατροπὴ τοῦ κόμματος ἀπὸ «ἐργατικὸ» σὲ «λαϊκὸ» ὥστε νὰ πάψη νὰ ἀποτελῆ μόνιμα τὴν ἀντιπολίτευσι καὶ νὰ μπορέση νὰ καταστῆ ἐπὶ τέλους ἐξουσία.

2. Τῆς Αὐστρίας: Ἀπὸ τὸ 1945 μετέσχε στὴν κυβέρνησι συνασπισμοῦ μὲ τὸ συντηρητικὸ Λαϊκὸ Κόμμα. Ἀπέβαλε τὸν δογματισμό, ἔπαυσε νὰ ταυτίζεται μὲ τὸν αὐστρομαρξισμὸ καὶ ἔγινε πιὸ ρεαλιστικό. Ταυτόχρονα ἔγινε σαφῶς ἀντικομμουνιστικὸ καὶ «ἀστοποιήθηκε». Ἀσχολεῖται περισσότερο μὲ τὴν πρακτικὴ ἐξέτασι τῶν προβλημάτων παρὰ μὲ θεωρητικὲς συζητήσεις.

3. Τῆς Ἰταλίας: Οἱ ἰταλοὶ σοσιαλισταὶ εἶχαν συνάψει σύμφωνο συνεργασίας μὲ τοὺς κομμουνιστὰς τὸ 1934 (στὴν Γαλλία). Τὸ σύμφωνο ἀνανεώθηκε τὸ 1944 ἀπὸ τὸν Νέννι καὶ τὸν Τολιάττι. Οἱ διεθνεῖς ἐξελίξεις ὅμως καθὼς καὶ ἡ ἐσωτερικὴ διαφοροποίησις τοῦ σοσιαλισμοῦ ἐπέφεραν τὸ 1947 τὴν ἀποχώρησι τῆς δεξιᾶς πτέρυγας ποὺ ἵδρυσε τὸ Ἰταλικὸ Σοσιαλιστικὸ Ἐργατικὸ Κόμμα ὑπὸ τὸν Σαραγκὰτ ποὺ τὸ 1951 μετονομάσθηκε σὲ Ἰταλικὸ Σοσιαλιστικὸ Δημοκρατικὸ Κόμμα. Ἡ Σοσιαλιστικὴ Διεθνὴς ἀπέβαλε τὸ κόμμα τοῦ Νέννι ποὺ συνεργαζόταν μὲ τοὺς κομμουνιστὰς καὶ δέχθηκε τὸ κόμμα τοῦ Σαραγκάτ. Τὸ 1948 τὸ κόμμα τοῦ Νέννι πῆρε 4,2 ἑκ. ψήφους καὶ τοῦ Σαραγκὰτ 1,5 ἑκ. ψήφους. Τὸ 1963 ὁ Νέννι πῆρε 4,25 ἑκ. ψήφους καὶ τοῦ Σαραγκὰτ 1,9 ἑκ. Τὸ κόμμα τοῦ Σαραγκὰτ μὲ τὰ μετριοπαθῆ του συνθήματα δὲν προσήλκυσε τοὺς ἐργάτες καὶ ἔγινε κυρίως κόμμα ὑπαλλήλων, βιοτεχνῶν καὶ διανοουμένων. Ἄλλωστε ἂν ὁ Νέννι ἐμφανιζόταν σὰν δορυφόρος τῶν κομμουνιστῶν, ὁ Σαραγκὰτ ἐμφανιζόταν σὰν δορυφόρος τῶν χριστιανοδημοκρατῶν.

Τελικὰ ὅμως ἡ συνεργασία σοσιαλιστῶν—κομμουνιστῶν δὲν ἄντεξε στὴν δοκιμασία τοῦ χρόνου καὶ ὁ Νέννι ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὸν «τρίτο δρόμο», τὸν σοσιαλιστικό, ἀνάμεσα στὴν Δημοκρατία καὶ στὸν Κομμουνισμό. Θέλοντας ὅμως νὰ συνενώση τὴν φιλοκομμουνιστικὴ καὶ τὴν δημοκρατικὴ πτέρυγα τοῦ σοσιαλισμοῦ υἱοθέτησε ἕνα οὐδέτερο πρόγραμμα ἐνῶ ταυτόχρονα συνέχισε τοπικὰ τὴν συνεργασία του μὲ τοὺς κομμουνιστάς. Ἔτσι ἐνῶ δὲν πέτυχε τὴν ἑνότητα μὲ τὸν Σαραγκὰτ ἔχασε καὶ τὴν ἀριστερὴ πτέρυγα ποὺ τὸ 1959 ἵδρυσε τὴν «Σοσιαλιστικὴ Πρωτοβουλία» ὑπὸ τὸν Ματτεότι.

4. Τῆς Γαλλίας: Τὸ γαλλικὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα προσπάθησε μεταπολεμικὰ ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Λ. Μπλοὺμ νὰ πετύχη μία σύνθεσι τοῦ ἀναθεωρουμένου μαρξισμοῦ καὶ τοῦ δημοκρατικοῦ οὐμανι-

σμοῦ, τάχθηκε ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας, στάθηκε ἀνάμεσα στὰ ἀντίμαχα ἄκρα, ἀπέρριψε τὴν «πάλη τῶν τάξεων» καὶ ἀπέβλεψε στὴν εἰρηνικὴ ἀφομοίωσι τῆς κυβερνητικῆς ἐξουσίας μὲ σκοπὸ τὴν πραγματοποίησι σημαντικῶν οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων ποὺ θὰ μετέβαλλαν τὸ καπιταλιστικὸ καθεστὼς σὲ σοσιαλιστικό. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Μπλούμ, τὸ 1950, ἐπεκράτησε ἡ ὁμὰς τοῦ Γκὺ—Μολλέ, ποὺ ἔχει κάποιο δογματισμό, θέλει νὰ διατηρήση τὸν «ἐργατικὸ χαρακτῆρα» τοῦ κόμματος καὶ ἀποφεύγει τὸν ἔντονο ἀντικομμουνισμό. Ὅταν ὅμως ἔγινε πρωθυπουργός, ὁ Μολλὲ (1956 - 1957) δὲν πραγματοποίησε ἀξιόλογες μεταρρυθμίσεις καὶ δὲν ἔλυσε τὸ ἀλγερινὸ ζήτημα.

Τὸ κόμμα περνᾶ κρίσι ποὺ ὀφείλεται στὴν ἔλλειψι σαφῶν ἰδεωδῶν καὶ κατανοητοῦ προγράμματος. Ἐνῶ δὲν ἀποφασίζει νὰ διακόψη ὁριστικὰ μὲ τὴν μαρξιστικὴ κληρονομία, ὅταν μετέχη στὴν κυβέρνησι δὲν ἐφαρμόζει κανένα ριζοσπαστισμό. Βρίσκεται μπροστὰ σὲ δίλημμα. Τὸ 1958 μία ὁμάδα ὑπὸ τοὺς Ε. Ντεπρὲ καὶ Α. Φιλίππ ἀποσπάσθηκε καὶ σχημάτισε τὸ Αὐτόνομο Σοσιαλιστικὸ Κόμμα. Τὸ σχῖσμα μεγάλωσε ὅταν τὸ 1958 ὁ Μολλὲ ὑπεστήριξε τελικὰ τὸν ντὲ—Γκώλ. Ὑπάρχει ἐπίσης τὸ Ἀριστερὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα ποὺ ἀκολουθεῖ πολιτικὴ ἀντιντεγκωλικὴ καὶ ἀντικομμουνιστικὴ καὶ καταπολεμᾶ τὸ κόμμα τοῦ Μολλέ. Τὸ Αὐτόνομο καὶ τὸ Ἀριστερὸ σοσιαλιστικὰ κόμματα συνεργάζονται.

5. Τ ῶ ν Σ κ α ν δ ι ν α υ ι κ ῶ ν χ ω ρ ῶ ν: Σ' αὐτὲς τὶς χῶρες τὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα κυριαρχοῦν ἀπὸ δεκαετίες στὴν πολτικὴ σκηνή. Ἡ πολιτική τους εἶναι καθαρὰ πραγματιστικὴ καὶ βασίζεται στὴν ἀρχὴ τῆς συνεχοῦς ἐξελίξεως. Ἔχουν σταθερὴ καὶ σεβαστὴ ἡγεσία, θαυμάσια ὀργάνωσι, ἄριστο τύπο. Τὰ μέλη τους δὲν εἶναι μόνο ἐργάτες ἀλλὰ καὶ διανοούμενοι, νέοι, μικροαστοὶ καὶ ἀγρότες (τὰ κόμματα αὐτὰ ὑποστηρίζουν τὴν μικρὴ ἀτομικὴ καλλιέργεια καὶ ὄχι τὶς κολλεκτῖβες). Ὅταν παίρνουν τὴν ἐξουσία, ἐφαρμόζουν μεταρρυθμίσεις ἀλλὰ μὲ μετριοπάθεια ὥστε νὰ ἀποφεύγουν τὶς βίαιες ἀντιδράσεις καὶ νὰ παρατείνουν τὴν παραμονή τους στὴν ἀρχή. Συνέβαλαν ἔτσι σημαντικὰ στὴν κατάκτησι ἑνὸς ὑψηλοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου καὶ στὴν δημιουργία ἑνὸς τελείου συστήματος κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων.

Τὰ σκανδιναυικὰ σοσιαλιστικὰ κόμματα δὲν ἐπεδίωξαν τὴν ἐθνικοποίησι τῆς παραγωγῆς ἀλλὰ τὴν δικαιότερη κατανομὴ τοῦ προϊόντος της. Προγραμματίζουν τὴν οἰκονομία, ἐλέγχουν τὶς τιμές, τὰ κέρδη καὶ τὶς ἐπενδύσεις καὶ προωθοῦν πολὺ τὸ ρόλο τῶν συνδικάτων. Πιστεύουν ὅτι ὁ σοσιαλισμὸς μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθῆ περισσότερο μὲ τὸν δημόσιο ἔλεγχο παρὰ μὲ τὴν γενικὴ ἐθνικοποίησι ποὺ γραφειοκρατικοποιεῖ τὴν κρατικὴ καὶ παραγωγικὴ μηχανή. Ὁ προγραμματισμὸς δὲ καὶ ὁ ἔλεγχος ποὺ ἐφαρμόζουν συνίσταται περισσότερο στὴν ἐνθάρρυνσι τῶν θετικῶν πρωτοβουλιῶν παρὰ στοὺς περιορισμοὺς καὶ τὶς ἀπαγορεύσεις. Μὲ αὐτὴν τὴν μέθοδο τὸ «κράτος εὐημερίας» εἶναι τετελεσμένο γεγονὸς σήμερα στὴν Σουηδία, τὴν Νορβηγία καὶ τὴν Δανία.

6. Τ ῆ ς Ἀ γ γ λ ί α ς: Τὸ Ἐργατικὸ Κόμμα ἱδρύθηκε τὸ **1900** καὶ ὡς τὸ τέλος τοῦ πολέμου σχημάτισε μόνο δύο φορὲς κυβέρνησι μειοψηφίας (1924 καὶ **1929** - 31) ὁπότε ἀπέτυχε καὶ περιῆλθε σὲ κρίσι. Μό-

νο τὸ 1945 ὁ ἀγγλικὸς λαὸς ἐξέλεξε ἐργατικὴ κυβέρνησι πλειοψηφίας.

Ἡ ἐργατικὴ κυβέρνησις ἐθνικοποίησε τὰ ἀνθρακωρυχεῖα, τὶς μεταφορές, τὴν Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, τὶς βιομηχανίες χάλυβος, ἀεριόφωτος καὶ ἠλεκτρισμοῦ, διηύρυνε τὶς δυνατότητες παιδείας, καθιέρωσε τὴν δωρεὰν ἀσφάλεια ὑγείας, ἐφήρμοσε τὴν προοδευτικὴ φορολογία καὶ προσπάθησε νὰ προγραμματίση τὴν οἰκονομία. Ὅλα αὐτὰ δὲν ἦσαν τόσο ἐπαναστατικὰ ὅσο φαίνονται ἐκ πρώτης ὄψεως γιατὶ ἡ ἀρχή τους εἶχε ἤδη γίνη πρὶν τὸν πόλεμο ἢ κατὰ τὴν διάρκειά του ἀπὸ τὶς τότε κυβερνήσεις. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ συντηρητικοὶ ὅταν ξαναπῆραν τὴν ἐξουσία ἀπεθνικοποίησαν τὴν βιομηχανία χάλυβος καὶ ἐν μέρει τὶς μεταφορὲς καὶ ἀναθεώρησαν τὸ φορολογικὸ σύστημα, ἀλλὰ ἄφισαν ἄθικτες ὅλες τὶς άλλες μεταρρυθμίσεις τῶν ἐργατικῶν.

Στὴν ἐξωτερικὴ πολιτική, οἱ ἐργατικοὶ βρέθηκαν στὸ πλευρὸ τῶν ΗΠΑ ἔναντι τῆς ΕΣΣΔ.

Οἱ ἀριστεροὶ ἐργατικοὶ κατέκριναν τόσο τὴν ἐσωτερικὴ ὅσο καὶ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ κόμματός των πρᾶγμα ποὺ ἐπέφερε μία ἐνδοκομματικὴ σύγχισι.

Τὸ ἐργατικὸ Κόμμα ἡττήθηκε στὶς ἐκλογὲς τοῦ 1951, τοῦ 1955 καὶ τοῦ 1960 ἐνῶ ταυτόχρονα σημειώθηκε μία χαρακτηριστικὴ μείωσις τῆς ἐπιρροῆς του στὴν νεολαία.

Τὸ 1957 τὸ Κόμμα ἄρχισε νὰ ἐπανεξετάζη τὴν πολιτική του. Ἀπέβαλε μέγα μέρος τῆς σοσιαλιστικῆς ρητορείας του καὶ τάχθηκε ὑπὲρ τῆς μικτῆς οἰκονομίας ἀντὶ τῆς πλήρως ἐκσοσιαλισμένης. Ἐπίσης ἀρνήθηκε νὰ περιλάβη στὸ πρόγραμμά του τὴν βαθμιαία προώθησι πρὸς μία λιγώτερο ἀνταγωνιστικὴ καὶ πιὸ «ἴση» κοινωνία.

Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ ὀφείλεται στὴν πείρα τῆς περιόδου 1945 - 50 καὶ στὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἐργάτες δὲν ἔδειξαν νὰ ἐνδιαφέρωνται γιὰ τὶς ἐθνικοποιήσεις. Τελευταῖα διαπιστώνεται μία ἄνοδος τῆς ἐπιρροῆς του καὶ προβλέπεται σὰν πιθανὸς νικητὴς τῶν προσεχῶν ἀγγλικῶν ἐκλογῶν.

Γενικὸ συμπέρασμα

Τὸ διεθνὲς σοσιαλιστικὸ κίνημα ἀντιμετωπίζει σοβαρὰ προβλήματα καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ κυριώτερα σοσιαλιστικὰ κόμματα βρίσκονται μπροστὰ σὲ διλήμματα. Ἡ αἰτία εἶναι ἡ ἀνάγκη ἐξευρέσεως νέων σκοπῶν ἀφοῦ οἱ παληοὶ σκοποὶ ἔχουν ξεπερασθῆ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξι καὶ τὴν κοινωνικὴ ἀνάπτυξι. Ὅπως γράφει ὁ Ρ. Ἀρὸν «ὁ σοσιαλισμὸς ἔπαυσε στὴν Δύσι νὰ εἶναι ἕνας μῦθος γιατὶ ἔγινε μέρος τῆς πραγματικότητος».

Ἡ ἀναζήτησι νέων στόχων ἐπέφερε ὅπως ἦταν φυσικὸ μία ἀναθεώρησι τοῦ ἴδιου τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ νοήματος τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἡ ἀναθεώρησις αὐτὴ ὁδηγεῖ τελικὰ μᾶλλον πρὸς μία διαλεκτικὴ συνένωσι τοῦ ἐξελιχθέντος καὶ συνεχῶς ἐξελισσομένου «καπιταλισμοῦ» καὶ τοῦ ἀναθεωρημένου «σοσιαλισμοῦ» μέσα στὸ «κράτος εὐημερίας» ποὺ ἀποτελεῖ τὴν σύγχρονη δυτικὴ πραγματικότητα καὶ ὅπου σιγὰ - σιγὰ διαλύονται οἱ διάφοροι «ισμοί». Στὴν δημιουργία καὶ ἀνάπτυξι αὐτοῦ τοῦ νέου κράτους μιᾶς ἀνώτερης ἐλεύθερης κοινωνίας ποὺ μοναδικὸς ἐχθρὸς της στέκει ὁ ἀντιδραστικὸς κομμουνισμός, δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι συμβάλλει σοβαρὰ σὰν ἕνας θετικὸς παράγων καὶ ὁ σύγχρονος σοσιαλισμὸς ὄχι τόσο σὰν ὠργανωμένο πολιτι-

κὸ κίνημα ἢ ἀκόμη λιγώτερο σὰν αὐστηρὰ συγκροτημένη ἰδεολογία, ὅσο σὰν μιὰ διάχυτη κοινωνιστικὴ τάσις, μία πρακτικὴ μεθοδολογία ρεαλιστικῆς προόδου καὶ μία μεταρρυθμιστικὴ διάθεσις γιὰ τὴν ἐπίτευξι τοῦ γενικοῦ καλοῦ μέσα ὅμως στὰ πλαίσια τοῦ ἔθνους, τῆς δημοκρατίας, τῶν ὑψηλῶν παραδόσεων τοῦ ἀνώτερου δυτικοῦ οὑμανιστικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ ἀδιάκοπου ἀγώνα γιὰ τὴν διάσωσι αὐτῶν τῶν ἀξιῶν ἀπὸ τὸν κομμουνιστικὸ βαρβαρισμό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Σὰν κυριώτερα βοηθήματα στὴν σύνταξι τῆς παραπάνω μελέτης χρησίμευσαν:

1) Problémes actuels du socialisme — L. Laurat (1955).
2) Contemporary political ideologies — ἐκδ. J. Roucek κεφάλαια περὶ σοσιαλισμοῦ τοῦ G. Braunthal καὶ τοῦ S. Rothman (1961).

Τὸ ἑπόμενο τεῦχος μας εἶναι ἀφιερωμένο ὁλόκληρο στὴν μελέτη τῆς κομμουνιστικῆς κοσμοθεωρίας καὶ στὴν κριτική της κατάρριψι. Περιλαμβάνει τὰ κεφάλαια :

- **'Ο κομμουνισμὸς διὰ μέσου τῆς ἱστορίας.**
- **Τὸ ἐργατικὸ κίνημα.**
- **'Η ἐποχή, ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Κ. Μὰρξ καὶ τοῦ Φ. Ἔγκελς.**
- **Γενικὰ περὶ μαρξισμοῦ.**
- **'Ο διαλεκτικὸς ὑλισμὸς καὶ ἡ κριτική του.**
- **'Ο ἱστορικὸς ὑλισμὸς καὶ ἡ κριτική του.**
- **Οἱ οἰκονομικὲς θεωρίες τοῦ μαρξισμοῦ καὶ ἡ κριτική τους.**
- **Οἱ πολιτικὲς θεωρίες τοῦ μαρξισμοῦ καὶ ἡ κριτική τους.**
- **'Ιστορία τῆς Α' καὶ τῆς Β' Διεθνοῦς καὶ τῆς Βαλκανικῆς Σοσιαλιστικῆς 'Ομοσπονδίας.**

Ἔτσι καλύπτεται ἡ περίοδος ἀπὸ τὸν Μὰρξ ὡς τὸν Λένιν. Σὲ ἄλλο τεῦχος μας θὰ ὁλοκληρώσουμε τὴν μελέτη τοῦ κομμουνισμοῦ ἐξετάζοντας τὴν περίοδο ἀπὸ τὸν Λένιν ὡς τὸν Χρουστσώφ.

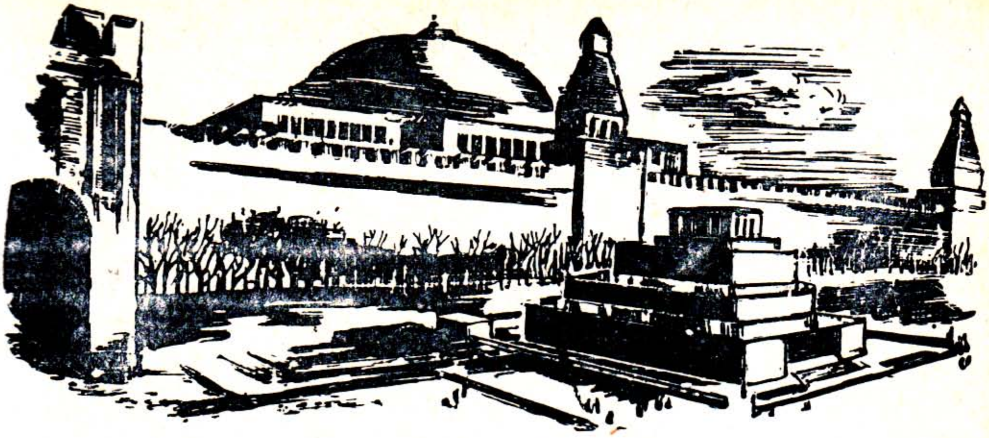

ΕΝΔΟΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Η ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

Ἀπὸ τὴν 18ην ἕως καὶ τὴν 21ην Ἰουνίου 1963 συνῆλθεν ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ διὰ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ τὰ ἰδεολογικὰ προβλήματα τοῦ κόμματος.

Ὁ κύριος προορισμὸς τῆς ὁλομελείας ἦτο νὰ συζητήσῃ τὸ θέμα τοῦ «φιλελευθερισμοῦ», ὁ ὁποῖος ἐκδηλώνεται ὡς ἰσχυρὰ τάσις μεταξὺ τῆς νέας σοβιετικῆς γενεᾶς καὶ τῶν διανοουμένων, ἰδίως μετὰ ἀπὸ τὸν δεύτερον ἀποσταλινισμὸν τοῦ 1961. Ἡ χρουστσωφικὴ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ ἐπιθυμοῦσα νὰ συγχρονίσῃ κάπως τὸν κομμουνιστικὸν ὁλοκληρωτισμὸν καὶ νὰ ἀναπροσαρμόσῃ τὴν μεθολογίαν του εἰς τὰς συγχρόνους συνθήκας, ἐκήρυξεν βεβαίως τὸν «ἀποσταλινισμὸν», ἀλλὰ τὸν θέλει μόνον μέχρις ἑνὸς ὁρίου καὶ πάντοτε ὑπὸ τὸν ἔλεγχόν της. Ἀντιθέτως, ἡ νέα γενεά, οἱ διανοούμενοι καὶ οἱ καλλιτέχναι, ζητοῦν ἕνα «ἀποσταλινισμὸν εἰς βάθος» θίγοντες οὕτω ὡρισμένα ἐκ τῶν θεμελίων τοῦ καθεστῶτος. Οἱ χρουστσωφικοὶ ἐπιχειροῦν λοιπὸν νὰ χαλιναγωγήσουν αὐτὴν τὴν τάσιν τοῦ «φιλελευθερισμοῦ» καὶ νὰ ἐπαναφέρουν τὴν διανόησιν καὶ τὴν νεολαίαν ὑπὸ τὸν ἀπόλυτον ἔλεγχον τοῦ κόμματος. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ συγκληθεῖσα ὁλομέλεια ἠσχολήθη πρωτίστως μὲ τὰ ἰδεολογικὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἐγέννησεν ὁ «ἀποσταλινισμός».

Τὰ προβλήματα αὐτὰ δὲν ἀφοροῦν μόνον τὴν ἐλευθερίαν τῆς πνευματικῆς δημιουργίας καὶ τὴν κομματικότητα τῆς λογοτεχνίας, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ θέματα ἀκόμη περισσότερον πολύπλοκα ὡς εἶναι αἱ σοβιετοκινεζικαὶ σχέσεις, αἱ σχέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων κομμουνιστικῶν χωρῶν καὶ ἰδίως εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς «Κομεκὸν», αἱ σχέσεις μετὰ τῆς Γιουγκοσλαβίας καὶ τῆς Ἀλβανίας, ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξις, ὁ ἀφοπλισμός, καὶ αἱ σχέσεις μὲ τὰς μὴ κομμουνιστικὰς καὶ ἰδίως μὲ τὰς ἀδεσμεύτους καὶ ὑπαναπτύκτους χώρας.

Ἐπὶ πλέον ὑπάρχουν καὶ ἄλλα προβλήματα ὅπως εἶναι ἡ συνεχιζομένη κρίσις τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας καὶ ἰδίως τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς, τὸ πρόβλημα τῆς διαδοχῆς τοῦ Χρουστσώφ, τὸ πρόβλημα τῆς συνεχίσεως τῆς ἐξορμήσεως

πρὸς τὸ Διάστημα ἡ ὁποία προσκόπτει εἰς τὴν ἔλλειψιν κεφαλαίων καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς πραγματοποιήσεως μεγάλων ἐπενδύσεων εἰς τὸν τομέα τῆς ἀγροτικῆς οἰκονομίας.

***

Ἡ σοβιετικὴ ἡγεσία προετοίμασεν ἐπιμελῶς τὴν ὁλομέλειαν. Ἀπὸ πολλοὺς μῆνας προηγουμένως ἤρχισεν τὴν συστηματικὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ «φιλελευθερισμοῦ» καὶ τῶν ἐκπροσώπων του εἰς τὰς τάξεις τῆς νεολαίας καὶ τῆς διανοήσεως. Ἀπὸ τὸν περασμένον Δεκέμβριον ἐπραγματοποιήθησαν πολλαὶ συσκέψεις συγκεντρώσεις καὶ συνέδρια ὅπου τόσον ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς σοβιετικῆς προπαγάνδας Λ. Ἰλίτσεφ ὅσον καὶ ὁ ἴδιος ὁ Χρουστσὼφ ὑπεστήριξαν κατὰ τρόπον ἀνένδοτον τὴν κομματικότητα πάσης πνευματικῆς ἐκδηλώσεως καὶ τὸ ἀναφαίρετον δικαίωμα τοῦ κόμματος νὰ ἐλέγχῃ πᾶσαν πνευματικὴν καὶ γενικώτερον κοινωνικὴν ἐκδήλωσιν.

«Τὸ κόμμα προσδιορίζει τὰ καθήκοντα καὶ τὰς κατευθύνσεις ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθήσῃ ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία», εἶπεν ὁ Λ. Ἰλίτσεφ τὴν 17.12.62. Ὁ ἴδιος εἰς ἄλλον λόγον του, τὴν 26.12.62 εἶπεν: «Οἱ ἐκπρόσωποι τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς Τέχνης πρέπει νὰ προσαρμόσουν τὰς ἰδεολογικὰς καλλιτεχνικὰς θέσεις των πρὸς τὴν γραμμὴν τοῦ κόμματος. Ἐξ ἄλλου ὁ Χρουστσὼφ ὁμιλῶν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος τὴν 8.3.62 εἶπεν: «Εἰς τὰ θέματα τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας, τὸ ΚΚΣΕ θὰ ἐμμείνῃ ὅπως ὅλοι, ἀπὸ τὸν πλέον προικισμένον καὶ διάσημον τεχνίτην τοῦ λόγου ἢ τῆς τέχνης μέχρι τὸν νεαρὸν ἀρχάριον ἐφαρμόζουν σταθερῶς τὴν γραμμὴν τοῦ κόμματος». Ἐπίσης τὸ περιοδικὸν «Κομματικὴ Ζωὴ» εἰς τὸ τεῦχος του τοῦ Μαρτίου 1963 διεκήρυξεν: «Ὅσοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ Τέχνη ἀποτελεῖ μὴ κομματικὸν θέμα εἴτε σφάλλουν μεγάλως εἴτε ἐξαπατοῦν ἐν συνειδήτως τὸν λαόν».

Παραλλήλως πρὸς τὰς ἐν λόγῳ διακηρύξεις ἐξαπελύθησαν καὶ δριμεῖαι ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν ποιητῶν Γιεφτουσένκο καὶ Βοζνεσένσκυ καὶ τῶν συγγραφέων Ἔρεμπουργκ καὶ Νεκράσωφ ὡς κυριωτέρων ἐκπροσώπων — συμβόλων τοῦ «φιλελευθερισμοῦ».

Ἀποκορύφωμα αὐτῆς τῆς προετοιμασίας διὰ τὴν ὁλομέλειαν ὑπῆρξεν καὶ ἡ κοσμικὴ πτῆσις τοῦ Μπικόφσκυ καὶ τῆς πρώτης γυναικὸς ἀστροναύτου. Ἐπρόκειτο διὰ μίαν θεαματικὴν ἐπίδειξιν δυνάμεως τῆς ὁποίας σκοπὸς ἦτο νὰ ἀποδείξῃ τὴν καρποφόρον ἀποτελεσματικότητα τῆς γραμμῆς τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζει τὸ κόμμα, νὰ περιβάλῃ τὴν ἡγεσίαν μὲ τὴν αἴγλην τῆς ἐπιτυχίας καὶ νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἰσχὺν τῆς ΕΣΣΔ.

***

Δὲν προετοιμάσθησαν ὅμως μόνον οἱ χρουστσωφικοί, διὰ τὴν ὁλομέλειαν. Τὸ ἴδιον ἔπραξαν καὶ οἱ ἀντίπαλοί των.

Οἱ «φιλελεύθεροι» δὲν παρέλειψαν νὰ ἐκφράσουν τὰς ἀπόψεις των. Τόσον ὁ Γεφτουσένκο ὅσον καὶ περισσότερον ὁ Βονεσένκι, ὁ Νεκράσωφ καὶ ὁ Ἔρεμπουργκ ἠρνήθησαν νὰ ἀναγνωρίσουν τὰ λάθη των. Τὸ σπουδαιότερον δὲ εἶναι ὅτι παρὰ τὰς ἐναντίον των ἐπιθέσεις τοῦ κομματικοῦ τύπου, ὁλόκληρος ἡ σοβιετικὴ διανόησις ἐστάθη παρὰ τὸ πλευρόν των. Ἀκόμη σημαντικώτερον ὑπῆρξεν τὸ γεγονὸς ὅτι αἱ «ρεβιζιονιστικαὶ» ἀντιλήψεις τῶν «φιλελευθέρων» εὗρον ἀπήχησιν καὶ εἰς τὸ διεθνὲς κομμουνιστικὸν κίνημα. Οὕτω πιεζόμενος ἀπὸ τοὺς διανοουμένους τοῦ κόμματός του καὶ ἐν ὄψει τῶν ἐκλογῶν ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ΚΚ Ἰταλίας Π. Τολιάττι ἐδήλωσεν τὴν 17.4.63: «Δὲν συμφωνοῦμεν μὲ τὴν θέσιν τῆς ΕΣΣΔ εἰς τὰ θέματα τῆς Τέχνης. Ἡ γνώμη μας εἶναι ὅτι ἡ ἀνοχὴ εἶναι ἀπαραίτητος ὅταν ἀσχολούμεθα μὲ τὴν καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν. Κανεὶς ὅσον ἱκανὸς καὶ ὀξυδερκὴς καὶ ἂν εἶναι δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐπιβάλῃ εἰς ἕνα δημιουργὸν τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας του ὑποδεικνύων εἰς αὐτὸν πῶς νὰ γράψῃ ἕνα ποίημα, πῶς νὰ συνθέσῃ ἕνα μουσικὸν ἔργον ἢ πῶς νὰ ζωγραφίσῃ».

***

Ἡ σπουδαιοτέρα ἀντίδρασις ὅμως προῆλθεν ἀπὸ τὸ Πεκῖνον. Τρεῖς μόλις ἡμέρας ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς ὁλομελείας, ὁ ἐν Μόσχᾳ πρεσβευτὴς τοῦ ΚΚ τῆς Κίνας, Πὰν Τσὲ Λί, ἐπέδιδεν εἰς τὸν Σουσλὼφ τὴν ἀπάντησιν τοῦ ΚΚ Κίνας εἰς τὴν ἀπὸ 30ης Μαρτίου ἐπιστολὴν τοῦ ΚΚΣΕ. Τὸ Πεκῖνον προφανῶς καθυστέρησεν σκοπίμως τὴν ἀπάντησίν του ὥστε νὰ συμπέσῃ αὕτη μὲ τὴν σύγκλησιν τῆς ὁλομελείας.

Εἰς τὴν κινεζικὴν ἀπάντησιν θίγονται 25 βασικὰ ἰδεολογικὰ θέματα εἰς τὰ ὁποῖα ὑπογραμμίζεται ἡ ριζικὴ διάστασις ἀρχῶν ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων κομμουνιστικῶν Δυνάμεων εἰς ὅλα τὰ σύγχρονα ἰδεολογικὰ προβλήματα τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήμα-

τος. Ἐπὶ πλέον ἡ ὀξύτης τῆς κινεζικῆς ἀπαντήσεως ἀποδεικνύει τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πεκίνου νὰ διεξαγάγη μέχρι τέλους καὶ κατὰ τὸν ἐντονώτερον τρόπον τὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ χρουστσωφισμοῦ. Ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ἑξῆς σημεῖα τῆς κινεζικῆς ἐπιστολῆς:

«Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν ἐφαρμόζει ὀρθὴν γραμμὴν καὶ ὀρθὴν μαρξιστικὴν—λενινιστικὴν πολιτικὴν καὶ ἀντιθέτως προκαλεῖ ἔντασιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σοσιαλιστικοῦ στρατοπέδου, προκαλεῖ τὴν διάσπασιν καὶ φθάνει μέχρι τοῦ σημείου νὰ σύρεται ἀπὸ τὴν πολιτικὴν τῶν Γιουγκοσλάβων ἀναθεωρητῶν διὰ νὰ ἐπιχειρήση νὰ διαλύση τὸ σοσιαλιστικὸν στρατόπεδον ἢ μέχρι τοῦ σημείου νὰ βοηθῆ καπιταλιστικὰς χώρας νὰ ἐπιτίθενται κατὰ τῶν ἀδελφῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν, αὐτὸς προδίδει τὰ συμφέροντα τοῦ διεθνοῦς προλεταριάτου καὶ ὅλων τῶν λαῶν τοῦ κόσμου... Ἐὰν ἡ ἰθύνουσα ὁμὰς αὐτοῦ τοῦ κόμματος ἀποδέχεται μίαν μὴ ἐπαναστατικὴν γραμμὴν καὶ μετατρέπει τὸ κόμμα εἰς ρεφορμιστικόν, τότε οἱ μαρξισταὶ — λενινισταὶ ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ ἐν λόγῳ κόμματος θὰ λάβουν τὴν θέσιν του διὰ νὰ ὁδηγήσουν τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐπανάστασιν».

Εἶναι ἐμφανὲς ἐκ τῆς ἀνωτέρω περικοπῆς ὅτι οἱ κινέζοι βάλλουν εὐθέως ἐναντίον τοῦ Χρουστσὼφ τὸν ὁποῖον κατηγοροῦν ὡς ἐγκαταλείψαντα τὴν ἐπανάστασιν χάριν τοῦ ρεφορμισμοῦ, καὶ τὸν διεθνισμὸν χάριν τῆς φιλίας μὲ τὴν ρεβιζιονιστικὴν Γιουγκοσλαβίαν καὶ τὴν καπιταλιστικὴν Ἰνδίαν καὶ κηρύσσουν ἕνα ἀνένδοτον ἀγῶνα ἐναντίον του.

***

Ἡ ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ εὑρεθεῖσα πρὸ αὐτῆς τῆς ἀπροκαλύπτου ἐπιθέσεως συνετάχθη μὲ τὸν Χρουστσώφ, καὶ ἀπεφάσισεν νὰ μὴ δημοσιεύση τὴν κινεζικὴν ἐπιστολὴν διὰ νὰ μὴ ὑποχρεωθῆ ὡς ἐδικαιολογήθη νὰ ἀπαντήση εἰς αὐτὴν καὶ θέση οὕτω ἐν κινδύνῳ τὰς σοβιετοκινεζικὰς διαπραγματεύσεις τῆς 5ης Ἰουλίου.

Εἰς τὸ θέμα τοῦ «φιλελευθερισμοῦ» ἡ ὁλομέλεια ἐκάλεσεν τοὺς διανοουμένους νὰ ὑπακούουν εἰς τὸ κόμμα καὶ νὰ ἐφαρμόζουν τὴν ἑκάστοτε κομματικὴν γραμμὴν ἀπέφυγεν ὅμως τοὺς βιαίους χαρακτηρισμοὺς καὶ τὰ ἔντονα κατασταλτικὰ μέτρα, ἀρκεσθεῖσα εἰς τὴν διαγραφὴν τοῦ ἀμετανοήτου Νεκράσωφ ἀπὸ τὸ κόμμα.

Εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν, ὡς συνάγεται ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ σοβιετικοῦ τύπου, ἡ ὁλομέλεια ἀπεφάσισεν νὰ αὐξήση τὴν πίεσιν ἐκ μέρους τῆς ΕΣΣΔ εἰς διάφορα νευραλγικὰ σημεῖα τοῦ κόσμου (Βερολῖνον, Κοῦβα, κλπ.), καὶ εἰς διάφορα ζωτικῆς σημασίας θέματα (Γερμανικόν, ἀπυραυλοι ζῶναι, ἀφοπλισμὸς κλπ.) Σκοπὸς τῆς πιέσεως αὐτῆς εἶναι ἡ ἀπόσπασις ὡρισμένων ἐπιτυχιῶν αἱ ὁποῖαι θὰ ἐνισχύουν τὴν χρουστσωφικὴν ἡγεσίαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου καὶ ἰδίως ἔναντι τῆς Κίνας.

Γενικῶς, ἡ σοβιετικὴ ἡγεσία προσεπάθησε νὰ χαλιναγωγήση εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ΕΣΣΔ τὰς τάσεις «φιλελευθερισμοῦ», νὰ συμβιβάση τὰς διαφόρους ἐνδοκομματικὰς τάσεις, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον πάντοτε τῆς κομματκῆς ἡγεσίας καὶ νὰ ἀντιμετωπίση ἀποφασιστικώτερον τὴν Κίναν χωρὶς ὡς τόσον νὰ μεταβληθῆ ἡ σημερινὴ γραμμὴ τῆς Μόσχας.

***

Ὅλοι οἱ ὁμιληταὶ εἰς τὴν ὁλομέλειαν ἐξῆραν ὑπερμέτρως καὶ σκοπίμως τὰς ἐπιτυχίας τῆς ΕΣΣΔ καὶ τὴν ἀκλόνητον προσήλωσιν τῶν ἡγετῶν της εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς τελκοὺς σκοποὺς τοῦ κομμουνισμοῦ. Ὁ Ἰλίτσεφ διεκήρυξεν ὅτι «τὸ ΚΚΣΕ διεξάγει ἀγῶνα ἐπὶ δύο μετώπων, ἐναντίον τοῦ ρεβιζιονισμοῦ καὶ ἐναντίον τοῦ σεχταρισμοῦ — δογματισμοῦ. Ὁ ἀγὼν αὐτός, εἶναι ἀγὼν διὰ τὴν ὀρθὴν καὶ σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐπίλυσιν τῶν θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν προβλημάτων καὶ διὰ τὴν γόνιμον ἀνάπτυξιν τοῦ μαρξισμοῦ — λενινισμοῦ.»

Ὁ ἴδιος ὁμιλητὴς ἐτόνισεν ὅτι δύο εἶναι οἱ κύριοι στόχοι τῆς ἰδεολογικῆς ἐργασίας τοῦ ΚΚΣΕ κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἡ δημιουργία τοῦ νέου ἀνθρώπου, «τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κομμουνισμοῦ» ὁ ὁποῖος θὰ ἔχη ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ ὅλας τὰς ἐπιβιώσεις τῆς ἀστικῆς συνειδήσεως (θρησκεία, οἰκογένεια, ἰδιοκτησία.) Καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἡ διὰ τοῦ «πολιτικοῦ πολέμου» ριζικὴ μεταβολὴ τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων ὑπὲρ τοῦ κομμουνισμοῦ. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ὁ Ἰλίτσεφ ἐτόνισεν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνειρηνεύτου πάλης κατὰ τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας. «Εἰρηνικὴ συνύπαρξις τῶν ἰδεολογιῶν, εἶπεν, δὲν ὑπῆρξεν, δὲν ὑπάρχει, οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξη». Διὰ τοῦτο κατεδίκασεν τὸν ἀπολιτισμὸν ὁ ὁποῖος ὡς ἰσχυρίσθη ἐξυπηρετεῖ τὴν ἀστικὴν ἰδεολογίαν καὶ ἐτόνισεν ὅτι καθῆκον τῶν σοβιετικῶν λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν εἶναι ὑ-

πακούοντες εἰς τὸ ΚΚΣΕ νὰ διαπαιδαγωγοῦν τὸν λαὸν μὲ τὰ ἰδεώδη τοῦ κομμουνισμοῦ.

Ὁμιλῶν εἰς τὴν ἰδίαν ὁλομέλειαν, ὁ Ἀτζουμπέϊ, γαμβρὸς τοῦ Χρουστώφ, ἐπετέθη ἐναντίον τῶν θεωρητικῶν ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ ἀγόνους ἰδεολογικὰς συζητήσεις καὶ βάλλουν ἐπὶ ἀφηρημένων θεμάτων ἐναντίον τοῦ καπιταλισμοῦ ἀντὶ νὰ φροντίζουν διὰ τὴν ἔμπρακτον βελτίωσιν τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ καὶ τὴν οἰκοδόμησιν τοῦ κομμουνισμοῦ. Οἱ θεωρητικοὶ αὐτοὶ εἶπεν ὑπονοῶν τοὺς κινέζους, δὲν ἔχουν καμμίαν πραγματικὴν σχέσιν μὲ τὸν μαρξισμὸν — λενινισμόν. Ὁ Ἀτζουμπέϊ ὑπερημύνθη τῆς γραμμῆς τοῦ ΚΚΣΕ καὶ ἀντικρούων τὰς κινεζικὰς κατηγορίας ἰσχυρίσθη ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία ἄμβλυνσις τῆς ἐπαναστατικῆς δράσεως τῶν σοβιετικῶν. Ἐξ ἄλλου, εἶπεν, «θὰ θριαμβεύσωμεν καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν ἰδεολογιῶν, ἀστικῆς καὶ σοσιαλιστικῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀποκλείεται ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξις».

***

Ἡ ὁλομέλεια ἐτοποθέτησεν εἰς τὴν γραμματείαν τοῦ κόμματος τὸν Λ. Μπρεζνιέφ, ὁ ὁποῖος μέχρι τοῦδε ἦτο πρόεδρος τοῦ προεδρείου τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιὲτ καὶ τὸν Ν. Ποντγκόρνι, α΄ γραμματέα τοῦ κόμματος εἰς τὴν Οὐκρανίαν. Ἀμφότεροι εἶναι προστατευόμενοι τοῦ Χρουστσὼφ τοῦ ὁποίου ὑπῆρξαν στενοὶ συνεργάται καὶ ὑφιστάμενοι εἰς τὴν Οὐκρανίαν. Οἱ δύο αὐτοὶ μετὰ τοῦ Χρουστσὼφ φαίνεται ὅτι θὰ δεσπόζουν τώρα εἰς τὴν γραμματείαν, ἀποτελοῦντες ἕνα εἶδος ἰσχυρᾶς τριανδρίας.

Ὁ Κοζλώφ, ἄλλοτε ἐπίδοξος διάδοχος τοῦ Χρουστσώφ, φαίνεται ὡς ἐξαφανισθεὶς ἀπὸ τὴν σκηνήν, πληγεὶς ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν Πενκόφσκυ τοῦ ὁποίου ἦτο συγγενής. Δοθέντος ὅτι ὁ Κοζλὼφ ἐθεωρεῖτο μᾶλλον ὡς «σκληρός», ἡ ἀπομάκρυνσίς του καὶ ἡ ἀντικατάστασίς του ἀπὸ τὸν Μπρεζνιὲφ ἀποτελεῖ ἐνίσχυσιν τοῦ Χρουστσώφ. Ἡ ἐνίσχυσις αὕτη τοῦ Χρουστσὼφ ἀπεδείχθη καὶ μὲ τὴν ἰδιαιτέραν προβολὴν τοῦ Ἰλίτσεφ καὶ τοῦ Ἀτζουμπέϊ ὡς καὶ ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῶν λόγων των.

Γενικῶς, ἀπὸ τὴν ὁλομέλειαν, ὁ Χρουστσὼφ ἐξῆλθεν ἐνισχυμένος. Ἡ σοβιετικὴ ἡγεσία, ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐμφανίζεται συσπειρωμένη πέριξ τοῦ προσώπου του καὶ ἀποφασισμένη νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μετριοπαθοῦς τακτικῆς του, τόσον εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ὅσον καὶ εἰς τὸν ἐξωτερικὸν τομέα.

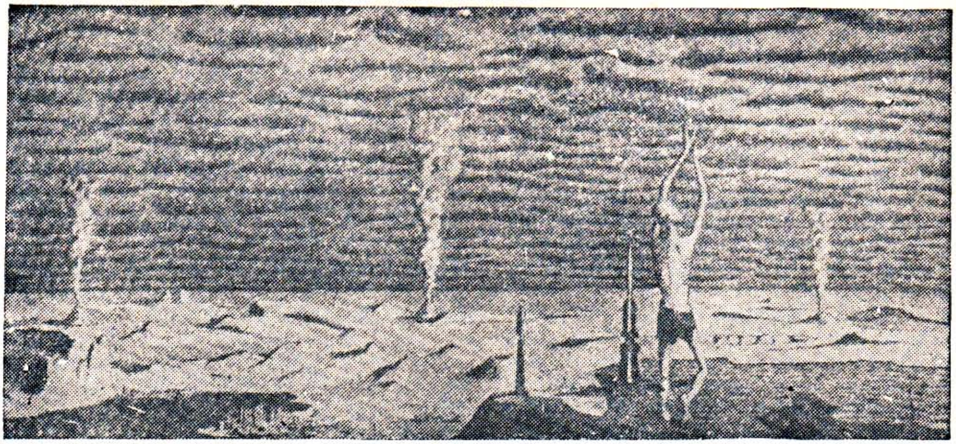

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟ

Η ΕΡΓΑΣΙΜΗ ΗΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

Ἡ κομμουνιστικὴ προπαγάνδα παρουσιάζει τὸ διάταγμα τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιὲτ τῆς 7ης Μαΐου 1960, ποὺ ἐθέσπισε τὴν μείωσι, τῆς ἐργασίμου ἡμέρας σὲ ἑπτάωρο γιὰ τοὺς ἐργάτες καὶ σὲ ἑξάωρο γιὰ τοὺς ὑπαλλήλους, σὰν ἕνα «μεγαλοπρεπὲς σοσιαλιστικὸ ἐπίτευγμα τῆς σοβιετικῆς ἐργατικῆς πολιτικῆς».

Δὲν εἶναι ὅμως ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ σοβιετικὴ ἐξουσία «θεσπίζει» τὸ 7ωρο τῆς ἐργασίμου ἡμέρας καὶ τὶς 42 ἐργάσιμες ὧρες τῆς ἑβδομάδος. Τὸ αἴτημα τῆς μειωμένης ἐργασίμου ἡμέρας περιελαμβάνετο στὸ μπολσεβικικὸ πρόγραμμα ποὺ εἶχε καταρτησθεῖ πρὶν τὴν ἐπανάστασι τοῦ 1917.

Ὁ Λένιν ἔγραφε:

«Στὸν καπιταλισμὸ δὲν μειώνεται ἡ ἐργάσιμη ἡμέρα.

Ἀλλὰ ὅταν τὸ προλεταριᾶτο ἀναλάβει τὸν ἔλεγχο τῆς παραγωγῆς θὰ δημιουργηθοῦν μεγάλες εὐκαιρίες γιὰ τὴν μείωσι τῆς ἐργασίμου ἡμέρας: Βαρειὰ βιομηχανία, μηχανοποίησις, σιδηρόδρομοι καὶ τηλέφωνο, ὅλα αὐτὰ προσφέρουν εὐκαιρίες γιὰ τὴν ἐλάττωσι τοῦ ἐργασίμου χρόνου στὸ τέταρτο του καὶ τὸν τετραπλασιασμὸ τοῦ σημερινοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου».

(Λένιν, Ἅπαντα, ἔκδ. Μόσχας, 1952 τόμ. ΧΧ, σελ, 1351—36).

Ἡ πεῖρα ὅμως ἀπέδειξε ὅτι οἱ ὑποσχέσεις τοῦ Λένιν ἦσαν καθαρὴ προπαγάνδα. Βέβαια οἱ μπολσεβίκοι γιὰ νὰ παρασύρουν μὲ τὸ μέρος τους τοὺς ἐργάτες τῆς Ρωσίας ἐψήφισαν τὸ 1917 ἕνα διάταγμα ποὺ καθώριζε σὲ ὀκτάωρο τὴν ἐργάσιμο ἡμέρα. Καὶ στὸ 8ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ τοῦ 1919 διακηρύχθηκε ὅτι ἦταν δυνατὴ μιὰ γενικὴ αὔξησις τῆς παραγωγικότητος καὶ μὲ ἑξάωρο ἀκόμη ἐργάσιμη ἡμέρα. Τίποτε ὅμως ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν ἐπραγματοποιήθη. Μολονότι οἱ ἐπίσημες σοβιετικὲς στατιστικὲς ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ 1958 ἡ παραγωγικότης ἦταν δεκαπλασία σὲ σύγκρισι μὲ τὴν παραγωγικότητα τοῦ 1913 καὶ ἀκόμη μεγαλύτερη ἀπὸ ἐκείνη τοῦ 1919, τὸ ἑξάωρο τῆς ἐργασίμου ἡμέρας ἐξακολούθησε νὰ παραμένη μιὰ ὑπόσχεσις γιὰ τὸ ἀπώτερο μέλλον. Ἀκόμη καὶ τὸ ὀκτάωρο ποὺ ἀπεφασίσθη ἀπὸ τοὺς μπολσεβίκους — ἀμέσως μόλις κατέλαβαν τὴν ἐξουσία —

μὲ τὸ διάταγμα τῆς 29 Ὀκτωβρίου 1917, ἔμενε μέχρι τελευταίως ἀνεφαρμοστο, μιὰ ἁπλη προπαγανδιστικὴ ἐκδηλωσι τῶν μπολσεβίκων.

Κατὰ την διάρκεια τῆς ΝΕΠ (1921—1928) οἱ μπολσεβίκοι ἀποσιωποῦν το θέμα της μειωσεως τοῦ χρόνου της ἐργασιμου ημέρας.

Μὲ την κατάρτησι ὅμως καὶ τὴν ἐφαρμογη του πρώτου πενταετοῦς προγραμματος (1929-1932) οἱ κομμουνισταὶ ξαναρχίζουν την σχετικὴ προπαγάνδα, και τουτο γιὰ νὰ τονώσουν το ἠθικὸ τῶν ἐργατῶν. Πρέπει νὰ τοὺς προκαταλάβουν καὶ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνουν. Στὶς 15 Ὀκτωβρίου 1927, ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ ἐδημοσιευσε ενα μανιφέστο διὰ τοῦ ὁποίου «ἀπεφασίζετο» ἡ ἐφαρμογὴ 7ώρου ἐργασίας. Τοῦτο ἔπρεπε νὰ πραγματοποιηθη σε χρονικὸ διάστημα ἑνὸς ἔτους. Ἡ ἀπόφασις ὅμως τῆς Κ.Ε. ἔμεινε νεκρὴ γιατὶ οἱ οικονομικὲς προϋποθέσεις τῆς ἐφαρμογῆς της ἦσαν ἀνύπαρκτες. Τὸ ἐπιπεδο της βιομηχανικῆς παραγωγῆς μόλις εἶχε φθάσει τὸ προπολεμικό. Ἀκολούθησαν διάφορες ἐκδηλώσεις καὶ ἀπεργίες τῶν ἐργατῶν ποὺ κατεπνίγησαν στο αιμα.

Στὶς 2 Ἰανουαρίου τοῦ 1929, ἕνα νέο διάταγμα καθόριζε ὑποχρεωτικῶς τὸ 7ωρο σ' ὅλη τὴ Σοβιετικὴ Ἕνωσι. Ἐπίσης εἰσήγαγε τὸ σύστημα τῶν 5 ἡμερῶν συνεχοῦς ἐργασίας. Δηλαδὴ μετὰ ἀπὸ 5 ἡμέρες ἐργασίας ἐδίδετο μία ἡμέρα ἀναπαύσεως. Τὸ 1931 ὅμως (τὸν Ὀκτώβριο) ἀπεφασίσθη ἡ ἐπιστροφὴ στὴν 6ήμερο ἐργάσιμη ἑβδομάδα. Καὶ τὸ 7ωρο ὅμως δὲν ἐφηρμόσθη. Ἔτσι, τὸ πρῶτο 5ετὲς πρόγραμμα (1929 - 1932) πέρασε μὲ τὶς συνεχεῖς ὑποσχέσεις τῆς μειώσεως τῆς ἐργασίμου ἡμέρας.

Τὸ 1933 ἀρχίζει ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ δευτέρου σοβιετικοῦ 5ετοῦς προγράμματος, καὶ νέες πάλι ὑποσχέσεις δίδονται στοὺς ἐργάτες. Νέο διάταγμα καθορίρίζη τὸ ὑποχρεωτικὸ τῆς 7ώρου ἐργασίας γιὰ τοὺς ἐργάτες τῆς βιομηχανίας, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔμεινε ἀνεκτέλεστο λόγω τῆς προσπαθείας τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς ΕΣΣΔ ἡ ὁποία δὲν ἐπέτρεπε τὴν μείωσι τῆς ἐργασίμου ἡμέρας. Τὸ 1940, τὸ Προεδρεῖο τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιὲτ ἐπανέφερε καὶ ἐπίσημα τὸ σύστημα τῆς 8ώρου ἐργασίμου ἡμέρας καὶ ἐπὶ πλέον εἰσήγαγε τὴν 7ήμερη ἐργάσιμη ἑβδομάδα. Ἔτσι οἱ σοβιετικοὶ ἐργάται ὑποχρεώθηκαν νὰ ἐργάζωνται καὶ τὴν Κυριακή! Ἀκολούθησε ὁ πόλεμος καὶ ἕως τὸ 1956 τὸ θέμα τῆς μειώσεως τῆς ἐργασίμου ἡμέρας ἀπεσιωπήθη.

Στὸ 20ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ (Ἰανουάριος 1956) ἀπεφασίσθη ἡ σταδιακὴ ἐφαρμογὴ τῆς 7ώρου ἐργασίας γιὰ τοὺς ἐργάτες καὶ ὑπαλλήλους ποὺ θὰ ἄρχιζε ἀπὸ τὸ 1957. Τὸ συνέδριο αὐτὸ ὑπεσχέθη ὅτι γρήγορα θὰ υἱοθετηθῆ στὴν ΕΣΣΔ ἡ 6ωρη ἐργάσιμη ἡμέρα καὶ ἡ ἀνάπαυσις τὸ Σάββατο, τὴν Κυριακὴ καὶ τὴν παραμονὴ τῶν ἑορτῶν. Ἡ ἀπόφασις ἔμεινε στὰ χαρτιὰ καὶ στὸ 21ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ (Ἰανουάριος 1959) ὁ Χρουστσὼφ ὑπεσχέθη ὅτι ἡ μείωσις τῆς ἐργασίμου ἡμέρας θὰ ἐπραγματοποιεῖτο μέχρι τοῦ 1960. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Χρουστσὼφ ἐτόνισε τὰ ἑξῆς:

«Τὸ σχέδιο... ἀποβλέπει νὰ ἐφαρμόση μέχρι τὸ τέλος τοῦ 1960 τὴν ἐργάσιμη ἡμέρα τῶν 7 ὡρῶν γιὰ τοὺς ἐργάτες καὶ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ τὴν τῶν 6 ὡρῶν γιὰ τοὺς ἐργάτες τῶν ὀρυχείων. Προβλέπεται ὅτι τὸ 1962 θὰ θεσπισθῆ ἡ ἐργάσιμη ἑβδομάδα τῶν 40 ὡρῶν. Ἀπὸ τὸ 1964 θὰ προσπαθήσουμε νὰ περάσουμε βαθμιαίως στὴν ἑβδομάδα τῶν 30 ὡρῶν γιὰ τοὺς ἐργάτες τῶν ὀρυχείων καὶ ἐκείνων ποὺ ἐκτελοῦν ἀνθυγιεινὴ ἐργασία καὶ στὴν ἑβδομάδα τῶν 35 ὡρῶν γιὰ τοὺς λοιποὺς ἐργαζομένους».

Καὶ ὁ Χρουστσὼφ συνεπέρανε θριαμβευτικὰ ὅτι ἡ ΕΣΣΔ (χωρὶς νὰ καθορίζη πότε) θὰ εἶχε *«τὴν μικρότερη ἐργάσιμη ἡμέρα καὶ ἑβδομάδα σὲ ὅλο τὸν κόσμο».*

Εἰς ἐκτέλεσιν αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου τοῦ ΚΚΣΕ ἐψηφίσθη ἀπὸ τὴν σύνοδο τῆς 7ης Μαΐου 1960 τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιὲτ τῆς ΕΣΣΔ ὁ νόμος γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς 7ώρου ἐργασίμου ἡμέρας σὲ ὅλους τοὺς ἐργάτες καὶ τῆς 6ώρου ἐργασίμου ἡμέρας σ' ὅλους τοὺς ὑπαλλήλους.

Σημειωτέον ὅτι στὴν ἐπιθεώρησι ὁ «Κομμουνιστής», τὸν Φεβ)άριο τοῦ 1960 ἐδημοσιεύθη ὅτι ἡ 7ωρος ἐργάσιμη ἡμέρα ἐφηρμόζετο σὲ 13 ἑκατομμύρια περίπου ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων. Ἐὰν τοῦτο ἀληθεύη τότε παραμένουν 52 ἀκόμη ἑκατομμύρια ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων τῆς βιομηχανίας, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν μεταφορῶν εἰς τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοσθῆ τὸ 7ωρο κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ 1960. Τοῦτο ἦταν πολὺ δύσκολο γιατὶ ἀναφύονται τὰ προβλήματα τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῶν μισθῶν καὶ τῶν ἡμερομισθίων, καθὼς καὶ τὰ προβλήματα τῆς παραγωγικότητος κ.ἄ. τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζει ἡ σοβιετικὴ οἰκονομία.

Τὸ πρόβλημα τῶν ἡμερομισθίων ἐτέθη ἀπὸ τοὺς σοβιετικοὺς οἰκονομολόγους καὶ ἐπανελήφθη ἀπὸ τὸν σοβιετικὸ τύπο. Ἀλλὰ ἂς ἐξετάσωμε τὶς ἀπόψεις τῶν σοβιετικῶν σχετικὰ μὲ τὰ προβλήμα-

τα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ σοβιετικὴ οἰκονομία μετὰ τὴν νομοθετημένη πλέον μείωσι τῆς ἐργασίμου ἡμέρας.

Στὸ 21ο συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ὁ Χρουστσὼφ εἶχε δηλώσει ὅτι *«ἡ μείωσις τῆς ἐργασιμου ἡμέρας καὶ ἑβδομάδος θὰ ἐφαρμοσθῆ, ὄχι μόνο χωρὶς μείωσι τῶν ἡμερομισθίων, ἀλλὰ καὶ θὰ συνοδευθῆ ἀπὸ τὴν αὔξησι τῶν τελευταίων».*

Μία τέτοια δήλωσις εἶναι ψευδής, γιατὶ οἱ σοβιετικοὶ ἡγέται δὲν εἶχαν οὔτε τὴν ἐπιθυμία, οὔτε τὴν δυνατότητα νὰ αὐξήσουν τὸ συνολικὸ κεφάλαιο ποὺ προορίζεται γιὰ τὴν πληρωμὴ τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων. Ἐξ ἄλλου, πρὶν ψηφισθῆ ὁ νόμος τῆς 5ης Μαΐου 1960, ὁ Ν. Κλιμὼφ ἔγραψε τὰ ἑξῆς στὴν ἐπιθεώρησι «Βοπρόσυ Ἐκονομίκι» ἀρ. 9, Σεπτ. 1959:

«Ἡ μειωμένη ἐργάσιμος ἡμέρα δεν πρέπει νὰ προκαλέση τὴν μείωσι τοῦ ὄγκου τῆς παραγωγῆς, πολὺ δὲ περισσότερο τὴν μείωσι τῆς παραγωγικότητος καὶ τοῦ κεφαλαίου ἐργασίας».

Βεβαίως, ἡ μείωσις τῶν ὡρῶν ἐργασίας, χωρὶς τὴν παράλληλη μείωσι τῶν ἀποδοχῶν εἶναι ἕνα προοδευτικὸ μέτρο. Ὅλες ὅμως οἱ ἐπίσημες σοβιετικὲς δηλώσεις ἐτόνιζαν ὅτι ἡ μείωσις τῆς ἐργασίμου ἡμέρας θὰ ἦταν δυνατὴ ὑπὸ τὸν ὅρο ὅτι δὲν θὰ ἐπέλθη μείωσις τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καὶ τῆς παραγωγικότητος (Πράβντα, 2α Ἀπρ. 1958).

Ἐὰν τὸ «κεφάλαιο ἐργασίας», δηλαδὴ τὸ σύνολο τῶν ἡμερομισθίων ποὺ πληρώνεται στοὺς σοβιετικοὺς ἐργάτες, διετηρεῖτο ἀμετάβλητο, τὰ ἡμερομίσθια δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ αὐξηθοῦν. Θὰ μποροῦσαν ὅμως νὰ διατηρηθοῦν στὰ ἴδια ἐπίπεδα ὑπὸ τὸν ὅρο ὅτι ἡ μείωσις τῆς χρονικῆς περιόδου τῆς ἐργασίας δὲν θὰ προκαλέση τὴν αὔξησι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργατῶν. Τοῦ ὄγκου τῶν ἡμερομισθίων διατηρουμένου ἀμεταβλήτου, τὸ μέσο ἡμερομίσθιο θὰ διετηρεῖτο ἐπίσης ἀμετάβλητο ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν δὲν θὰ ηὔξανε. Ἐὰν συνέβαινε τὸ ἀντίθετο τότε τὸ μέσο ἡμερομίσθιο θὰ ἐμειώνετο. Τί ἔγινε στὴν ΕΣΣΔ; Σὲ ἕνα ἄρθρο τῆς ἐπιθεωρήσεως «Ὁ Κομμουνιστής» (ἀρ. 3, Φεβρ. 1960) μὲ τίτλο «Ἡ ἐργάσιμη ἡμέρα καὶ τὰ ἡμερομίσθια στὴν ΕΣΣΔ» ὁ Μπ. Σουκαρέφσκυ ἔγραφε ὅτι σὲ πολλὰ ἐργοστάσια ὅπου ἐφηρμόσθη τὸ 7ωρο ἐχρειάσθη νὰ αὐξηθῆ τὸ ἐργατικὸ προσωπικό.

«Ἀλλὰ ἡ πεῖρα ἔχει ἀποδείξει, σὲ πολλὲς περιπτώσεις ὅτι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν καλὴ ὀργάνωσι τῆς ἐργασίας ἡ ὁποία ἐπιτρέπει μὲ τὸν αὐτὸ ἀριθμὸ ἐργατῶν και τὸ 7ωρο ἐργασίας νὰ παράγεται ἡ ἴδία παραγωγὴ μὲ ἐκείνη ποὺ παρήγετο ὅταν ἐφηρμόζετο τὸ ὀκτάωρο. Ἔτσι στὸ ἐργοστάσιο συνθετικοῦ καουτσοὺκ τοῦ Βορονὶζ εἶχε προβλεφθεῖ ἡ αὔξησις τῶν ἐργατῶν κατὰ 300 ἄτομα τοῦτο ὅμως δὲν ἐπραγμροτοποιήθη γιατὶ ἀξιοποιήθη τὸ ὑπάρχον ἐργατικὸ δυναμικὸ μὲ τὴν κατάλληλη ὀργάνωσι τῆς ἐργασίας. Σ' ἄλλα ἐργοστάσια συνέβη τὸ ἀντίθετο. Σὲ πολλὲς πρωτοποριακὲς βιομηχανίες σιδηρουργίας—στὸ κομπινᾶτο τοῦ Μαγκνιτογκόρσκ, στὴν χαλυβουργία Ζαποροζσκὰλ καὶ σ' ἄλλες—τὸ πέρασμα στὴν μειωμένη ἐργάσιμη ἡμέρα ἐπραγματοποιήθη μὲ τὴν αὔξησι ἐργατικοῦ προσωπικοῦ σὲ ἀναλογία 35 ὥς 40%. Ἀντιθέτως, ὑπάρχουν περιπτώσεις ὅπου πολλὲς ἐπιχειρήσεις ἄρχισαν νὰ ἐφαρμόζουν τὸ 7ωρο... χωρὶς τὴν ἀναγκαία προπαρασκευὴ ὅπως στὸ ἐργοστάσιο παραγωγῆς ἀτμομηχανῶν σιδηροδρόμων τοῦ Λουγκάνσκ. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν νὰ μὴν πραγματοποιηθῆ τὸ πρόγραμμα παραγωγῆς. Δὲν εἶχαν δημιουργηθεῖ οἱ κατάλληλες συνθῆκες γιὰ τὴν ἐκτέλεσι ἀπὸ τοὺς ἐργάτες τῆς νόρμας καὶ τοῦτο ἐπέδρασε πάρα πολὺ ἐπὶ τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐργασίας καὶ τῶν ἡμερομισθίων».

Συνεπῶς ἡ μείωσις τῆς ἐργασίμου ἡμέρας προκάλεσε μείωσι τῆς παραγωγικότητος, αὔξησι τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ σὲ πολλὲς ἐπιχειρήσεις γὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν οἱ προγραμματισθεῖσες νόρμες καὶ μείωσι τῶν ἡμερομισθίων ἀφοῦ τὸ καταβαλλόμενο κεφάλαιο ἡμερομισθίων διετηρήθη ἀμετάβλητο.

Μία ἄλλη ἄποψις τοῦ προβλήματος εἶναι ἡ ἑξῆς: Τὸ κεφάλαιον ἡμερομισθίων εἶχε ὑπολογισθεῖ ἐν συναρτήσει πρὸς ἕνα ὡρισμένο ἀριθμὸ ἡμερομισθίων, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ ἐν συναρτήσει πρὸς μία ὡρισμένη παραγωγή. Τίθεται λοιπὸν τὸ ἐρώτημα ἐὰν τὸ προηγούμενο ἡμερομίσθιο θὰ διετηρεῖτο παρὰ τὴν μείωσι τῆς παραγωγῆς τῶν ἐργατῶν ποὺ προεκλήθη ἀπὸ τὴν μείωσι τῆς ἐργασίμου ἡμέρας, ἢ ἐὰν ἀντιθέτως, τὸ ἡμερομίσθιο θὰ διετηρῆτο στὰ παλαιὰ ἐπίπεδα μόνον ἐφ' ὅσον ἡ παραγωγὴ θὰ ἦταν ἡ ἴδία.

Βεβαίως, οἱ σοβιετικοὶ ἡγέται ἐπροτίμησαν τὴν δεύτερη λύσι, γιατὶ ἀλλοιῶς θὰ ἔπρεπε νὰ δεχθοῦν τὴν μείωσι τοῦ ὄγκου παραγωγῆς.

Στὸ ἀναφερθὲν ἄρθρο ὁ Κλιμὼφ ἔγραφε:

«Γιὰ νὰ ἐπιτύχουμε τοὺς δεῖκτες τῆς πα-

ραγωγικότητος τοῦ προγράμματος καί νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν αὔξησίν των, εἶναι ἀνάγκη νὰ διατηρήσωμεν κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἐργασίμου ἡμέρας τῶν ἑπτὰ ὡρῶν, τὴν ἰδίαν ἡμερησίαν ἀπόδοσιν (παραγωγὴ) ὅπως καὶ προηγουμένως μὲ τὸ 8ωρο ἐργασίας. Σύμφωνα μὲ ἕνα θεωρητικὸ ὑπολογισμό, βεβαιοῦται ὅτι μειώνοντας τὴν ἐργάσιμη ἡμέρα κατὰ 12,5 % (ἀπὸ 8 σὲ 7 ὧρες) ἡ ὡριαῖα ἀπόδοσις πρέπει νὰ αὐξηθῆ κατὰ 14,3 % ἀφοῦ κατὰ τὸ τελευταῖο ποσοστὸ αὐξήθησαν οἱ νόρμες»·

Ἐπίσης ὁ Μπ . Σουκαρέφσκυ διεπίστωσε:

«Τὸ σπουδαιότερο πρόβλημα ποὺ πρέπει νὰ ἐπιλυθῆ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψι εἶναι νὰ δημιουργηθοῦν γιὰ τοὺς ἐργάτες ὅλες οἱ συνθῆκες ἐργασίας ποὺ θὰ καταστήσουν τὴν ἐργασία περισσότερον παραγωγικὴ ὥστε κατὰ τὸ 7ωρο ἐργασίας νὰ μποροῦν νὰ παράγουν ὅσα καὶ προηγουμένως μὲ τὸ ὀκτάωρο καὶ ἴσως ἀκόμη περισσότερα !».

Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατὸν νὰ βελτιωθοῦν τὰ ἡμερομίσθια τῶν σοβιετικῶν ἐργατῶν ὅταν τίθεται πρόβλημα διατηρήσεως τῆς παραγωγῆς τοῦ 8ώρου μὲ τὸ 7ωρο; Θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἱκανοποιημένοι ἐὰν συνεχίσουν νὰ διατηροῦν τὰ παλαιά των ἡμερομίσθια. Γιὰ νὰ αὐξηθῆ ἡ παραγωγικότης θὰ πρέπη οἱ σοβιετικοὶ νὰ ἀναθεωρήσουν τὸ πρόγραμμα ἐπενδύσεων γιὰ τὴν βιομηχανία — δηλαδὴ νὰ διαθέσουν περισσότερες ἐπενδύσεις. Τοῦτο καθίσταται ἀδύνατο μετὰ τὴ δήλωσι τοῦ Χρουστσὼφ στὴν ὁλομέλεια τῆς Κ.Ε. τοῦ Ἰανουαρίου 1961 ὅπου ἐδήλωσε ὅτι οἱ περισσότερες ἐπενδύσεις πρέπει νὰ κατευθυνθοῦν στὸν γεωργικὸ τομέα, ὁ ὁποῖος περνᾶ ἐποχὴ κρίσεως. Ἐξ ἄλλου γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ παραγωγικότης τῆς ἐργασίας εἶναι μετρία στὴν ΕΣΣΔ καὶ ἡ σπατάλη ἐργασίας σημαντική. Ζητοῦν λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ἐργάτες νὰ παράγουν σὲ 7 ὧρες ὅσα παρήγαγον προηγουμένως μέσα σὲ 8 ὧρες γιὰ νὰ διατηρήσουν τὸ ἡμερομίσθιό τους. Ὅσο γιὰ τὴν βελτίωσι τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐργατῶν, τοῦτο καθίσταται ἀδύνατο ἀφοῦ τὸ συνολικὸ κεφάλαιο τῶν ἡμερομισθίων πρέπει νὰ διατηρηθῆ ἀμετάβλητο.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ νομίζουμε ὅτι ἡ ἐπίσημη μείωσις τοῦ ὀκταώρου σὲ ἑπτάωρο θὰ σημαίνη γιὰ τὸν σοβιετικὸ ἐργάτη ὅτι ἐργάζεται ἤδη ἑπτὰ μόνον ὧρες. Στὸ σοβιετικὸ καθεστὼς ὑπάρχουν πολλὲς δυνατότητες γιὰ νὰ ἐξαναγκασθοῦν οἱ ἐργάτες νὰ δουλεύουν πολὺ περισσότερο. Πρῶτον, οἱ ὑψηλὲς νόρμες (=ὅρια ὑποχρεωτικῆς ἀποδόσεως) μποροῦν νὰ ὑποχρεώσουν ἕνα ἐργάτη νὰ ἐργασθῆ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸν προβλεπόμενο χρόνο, γιὰ νὰ παράγη τὴν ποσότητα ποὺ καθορίζεται ἀπὸ τὴν νόρμα.

Δεύτερον, κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ μηνὸς οἱ σοβιετικὲς ἐπιχειρήσεις ἐπιταχύνουν γενικῶς τὴν παραγωγὴ γιὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὸ πρόγραμμα καὶ κάθε ὡράριο ἐργασίας καταργεῖται. Ἔτσι στὰ ἐργαστήρια Σβετλάνα τοῦ Λένινγκραντ λέγουν τὸ ἑξῆς οἱ ἐργάται: *«Στὴν ἀρχὴ τοῦ μηνὸς πηγαίνεις στὴν δουλειά σου μὲ μεγάλο κόπο, ἀλλὰ στὸ τέλος τοῦ μηνὸς δὲν εἶσαι ἱκανὸς νὰ γυρίσης σπίτι σου». (Τρούντ, 23 Φεβρ. 1960).*

Ἐπανειλημμένως ἡ «Κομσομόλσκαγια Πράβντα» ἔγραψε ὅτι οἱ ὑπερωρίες εἶναι ὑποχρεωτικές. Πάντως γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ ἐπίσημη μείωσις τῆς ἐργασίμου ἡμέρας δὲν ἔφερε καὶ τὴν πραγματική της μείωσι. Δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ παραλείψωμε νὰ τονίσωμεν ὅτι οἱ σοβιετικοὶ ἡγέται ἀνησυχοῦν γιὰ τὸ ὅτι ἡ μειωμένη ἐργάσιμος ἡμέρα θὰ παράσχη πολὺ ἐλεύθερο χρόνο στοὺς ἐργάτες. Ἔτσι ἡ «Πράβντα» προσπαθεῖ νὰ διαφωτίση τοὺς ἐργάτες γιὰ τὸ πῶς πρέπει νὰ διαθέσουν τὶς ἐλεύθερές τους ὧρες. *«Ἡ μειωμένη ἐργάσιμος ἡμέρα» λέει ἡ Πράβντα, «δίδει στοὺς ἐργάτες τὴν εὐκαιρία νὰ ἀφιερώσουν περισσότερο χρόνο γιὰ τὴν ἐκπλήρωσι τῶν καθηκόντων τους πρὸς τὸ κράτος καὶ τὴν κοινωνία» (Πράβντα, 22 Μαΐου 1960).*

Καὶ ἕνας τρόπος ἐκπληρώσεως αὐτῶν τῶν καθηκόντων εἶναι ἡ «ἐθελοντικὴ» καὶ ἀπλήρωτη ἐργασία μετὰ τὸ 7ωρο ἢ καὶ κατὰ τὶς Κυριακές, «ἐν ὀνόματι τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ κομμουνισμοῦ.»

Η ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗ ΣΟΒ. ΕΝΩΣΙ

Ὑπὸ Φ. ΧΑΓΙΕΝΚΟ

Στὶς 8 Μαρτίου ἑορτάστηκε ἡ «Ἡμέρα τῆς Γυναίκας». Ὁ σοβιετικὸς τύπος ἐδημοσίευσε ἕνα κυβερνητικὸ διάταγμα ποὺ ἀπένειμε τὸν τίτλο τῆς «Ἡρωΐδος τῆς Σοσιαλιστικῆς Ἐργασίας» σὲ 352 γυναῖκες καθὼς καὶ παράσημα σὲ περισσότερες ἀπὸ 10.000 γυναῖκες. Ἐπ' εὐκαιρίᾳ, μακροσκελῆ ἄρθρα τοῦ ἐρυθροῦ τύπου ἐπροπαγάνθησαν γιὰ τὸ ἄρθρο 122 τοῦ Συντάγματος τῆς ΕΣΣΔ ποὺ ὁρίζει ὅτι «ἡ γυναῖκα στὴν ΕΣΣΔ ἔχει ἴσα δικαιώματα μὲ τὸν ἄνδρα σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς, κρατικῆς, πνευματικῆς καὶ κομμουνιστικοπολιτικῆς ζωῆς». Ὁ τύπος ἐξῆρε ἐπίσης τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ δικαιώματα τῆς γυναικὸς ἐξασφαλίζονται μέχρι τέτοιου σημείου, ὥστε στὴν ἐργασία ἡ μεταχείρισίς της νὰ εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἴδια μὲ ἐκείνη τοῦ ἀνδρός, ἀφοῦ ἀπολαμβάνει τῶν ἰδίων ἡμερομισθίων, μορφώνεται κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο κ.ο.κ.

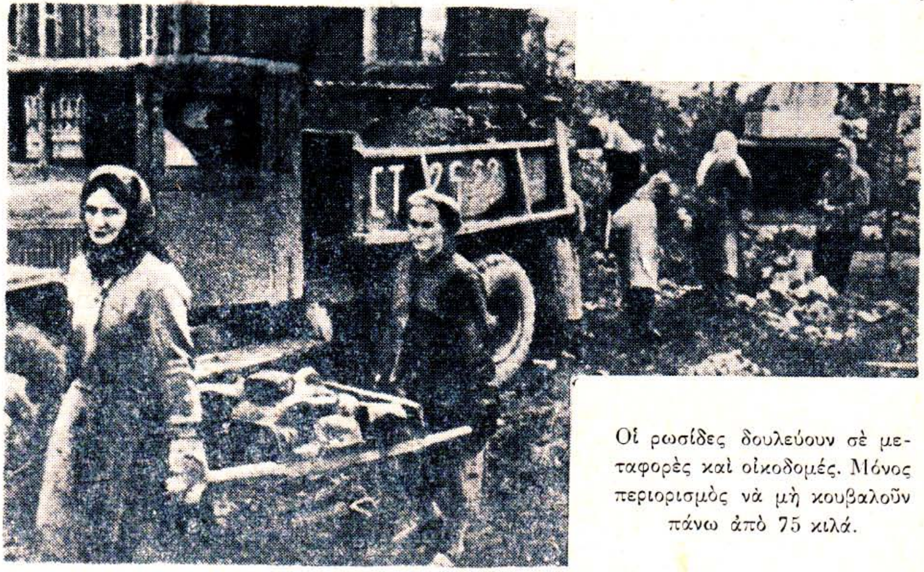

Οἱ ρωσίδες δουλεύουν σὲ μεταφορὲς καὶ οἰκοδομές. Μόνος περιορισμὸς νὰ μὴ κουβαλοῦν πάνω ἀπὸ 75 κιλά.

Στὴν πραγματικότητα ὅμως, ἡ κατάστασις τῆς σοβιετικῆς γυναικὸς δὲν εἶναι κατ' οὐδένα τρόπο τόσο πολὺ εὐχάριστη, ὅπως προσπαθεῖ νὰ τὴν παρουσιάση ἡ σοβιετικὴ προπαγάνδα. Ἡ σοβιετικὴ γυναῖκα ἐκτελεῖ ἐργασίες πολὺ βαρειὲς γιὰ τὴ φύσι τοῦ φύλου της, οἱ ἐργατικοὶ κανονισμοὶ δὲν τηροῦνται πάντοτε καὶ ἡμέρα μὲ τὴν ἡμέρα οἱ συνθῆκες ζωῆς ὅλο καὶ χειροτερεύουν. Ὁ σοβιετικὸς τύπος ἀποκαλύπτει πολλὰ τρωτὰ γιὰ τὴν γυναικεία ἐργασία, παρ' ὅλο ποὺ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ΕΣΣΔ, σὲ διαφόρους διεθνεῖς ὀργανισμούς, προσπαθοῦν νὰ τὰ ἀγνοήσουν καὶ νὰ τὰ καλύψουν, μὲ τὴν ἐπιχειρηματολογία ὅτι οἱ περιπτώσεις ἐκμεταλλεύσεως τῶν γυναικῶν εἶναι περισσότερο ἐξαιρέσεις παρὰ ὁ κανών.

Ἡ μαζικὴ χρησιμοποίησις τῆς γυναικείας ἐργασίας ἄρχισε κατὰ τὴν περίοδο τῆς ἐκβιομηχανίσεως τῆς χώρας. Στὴν ἐφημερίδα «Ἰσβέστια» τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1959 διαβάζει ὁ ἀναγνώστης τὰ ἑξῆς: «Ἡ ἐκβιομηχάνισις τῆς χώρας, ἡ δημιουργία πολλῶν νέων βιομηχανικῶν κλάδων, κατέστησαν ἀναγκαία τὴν χρη-

σιμοποίησι περισσότερης ἀνθρώπινης ἐργασίας. Ἡ χρησιμοποίησις τῶν γυναικῶν ἦταν μία ἀπὸ τὶς σπουδαιότερες πηγὲς γιὰ τὴν συμπλήρωσι τῶν ἀναγκαίων ἐργατικῶν χεριῶν». Ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο, ὁ ἀριθμὸς τῶν γυναικῶν ποὺ χρησιμοποιοῦνται στὴν σοβιετικὴ οἰκονομία, αὐξάνει. Τὸ 1929 οἱ γυναῖκες ἀντιπροσώπευαν τὸ 27% τοῦ συνόλου ἐργαζομένων, καὶ τὸ 1958, τὸ 46%. Στὴν βιομηχανία ὁ ἀριθμός τους αὐξήθηκε ἀπὸ 28% τὸ 1929 σὲ 45% τὸ 1958. Μὲ τὶς βιομηχανικὲς κατασκευὲς τὸ ποσοστὸ τῶν γυναικῶν αὐξήθηκε κατὰ τὰ ἴδια χρόνια ἀπὸ 7% σὲ 30%. Στὶς μεταφορὲς ἀπὸ 9% σὲ 28%. Στὶς συγκοινωνίες καὶ τηλεπικοινωνίες ἀπὸ 28% σὲ 62%. Στὸ ἐμπόριο καὶ στὰ δημόσια καταστήματα λιανικῆς πωλήσεως, ἀπὸ 19% σὲ 66%. Στὶς κρατικὲς ὑπηρεσίες, στοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ στοὺς δημοσίους ὀργανισμοὺς ἀπὸ 19% σὲ 49% (Προβλήματα Ἐμπορίου τῆς ΕΣΣΔ Μόσχα, 1958, σελὶς 54—Ἐπιθεώρησις Κόμμουνιστ, ἀριθ. 3 (1958) σελ. 49—Ἡ Ἐθνικὴ Οἰκονομία τῆς ΕΣΣΔ κατὰ τὸ 1958, Μόσχα 1959, σελ. 664).

Στοὺς βιομηχανικοὺς κλάδους τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῶν μεταφορῶν, ὅπου χρησιμοποιοῦνται κυρίως ἀνδρικὰ ἐργατικὰ χέρια, ἡ γυναικεία ἐργασία ἀντιπροσωπεύει τὸ 30%. Στὴ γεωργία οἱ μισοὶ ἐργάτες τῶν κολχὸζ εἶναι γυναῖκες, στὶς βιομηχανίες παραγωγῆς καταναλωτικῶν εἰδῶν τὸ 40% εἶναι ἐργάτριες. Οἱ γυναῖκες χρησιμοποιοῦνται σ' ὅλους τοὺς κλάδους, ἀκόμη καὶ σ' ἐκείνους ὅπου ἡ ἐργασία εἶναι δύσκολη ἢ πολὺ βαρειά. Μὲ μεγάλη ὑπερηφάνεια οἱ σοβιετικοὶ συγγραφεῖς διακηρύσσουν ὅτι ἡ πατροπαράδοτη διαίρεσις σὲ ἀνδρικὲς καὶ γυναικεῖες ἐργασίες ἔχει καταργηθεῖ στὴν ΕΣΣΔ. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἐργασίες ὅπως τοῦ φορτωεκφορτωτοῦ, τοῦ κτίστη καὶ τοῦ ὁδηγοῦ ἐκτελοῦνται συχνὰ ἀπὸ γυναῖκες. Γυναῖκες ἐργάζονται ἐπίσης καὶ σὰν μεταλλωρῦχοι, μηχανικοὶ ἁτμαμαξῶν, θερμαστὲς καὶ ναῦτες. Μεταξὺ τῶν ἐπαγγελμάτων ποὺ ἀναφέρονται στὶς τελευταῖες παρασημοφορίες τῆς «Ἡμέρας τῆς Γυναίκας» ἦσαν καὶ ἐκεῖνα τοῦ ὀξυ-

Σκηνὴ σὲ μία πόλι τῆς ἀνατ. Γερμανίας.

γονοκολλητῆ, τοῦ κυνηγοῦ καὶ τοῦ βοσκοῦ. Τὸ κράτος μὲ ποικίλλους τρόπους ἐπιδιώκει τὴν ὅσο τὸ δυνατὸν μεγαλύτερη χρησιμοποίησι τῶν γυναικῶν σὲ τέτοιες ἐργασίες. Ἡ ἐπιθεώρησις Λιτερατούρναγια Γκαζιέτα τοῦ Ἀπριλίου 1958 ἔγραφε τὰ ἑξῆς:

«Οἱ γυναῖκες χρησιμοποιοῦνται σὲ βαρειὲς ἐργασίες—μεταφέρουν ἀποσκευές, τοῦβλα, σιδηροτροχιές, φορτώνουν βαγόνια μὲ τσιμέντα καὶ ξυλεία... τοποθετοῦν σιδηροτροχιές, κτίζουν σὲ λιμάνια κλπ». Ἡ Πανενωσιακὴ Κ.Ε. τῶν Συνδικάτων ἀναγκάστηκε νὰ διαμαρτυρηθῆ στὴν Ἐπιτροπὴ Φορτίων καὶ νὰ ζητήσῃ νὰ ἐφαρμοσθοῦν κανονισμοὶ γιὰ τὸ βάρος τῶν διαφόρων ἀντικειμένων ποὺ φορτωεκφορτώνουν οἱ ἐργαζόμενες γυναῖκες. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐψήφισε σχετικὸ κανονισμό, ἀλλὰ ἡ ἐπιθεώρησις Κόμμουνιστ ἔγραφε: «Ἐνῶ τὸ ἐπίσημο βάρος ποὺ μποροῦν νὰ φορτώσουν οἱ γυναῖκες εἶναι 20 κιλά, τὶς ὑποχρεώνουν νὰ μεταφέρουν ἀποσκευὲς κλπ. βάρους 80 κιλῶν.»

Οἱ ἐργατικοὶ κανονισμοὶ παραβιάζον-

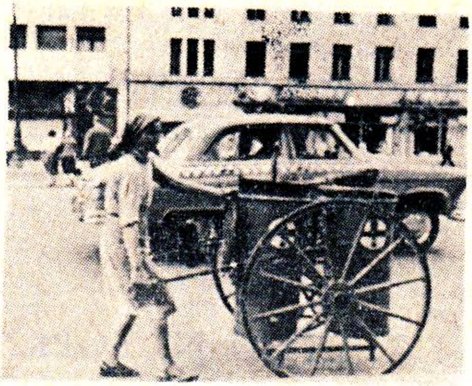

'Οδοκαθαρίστρια στὸ Βουκουρέστι. Συνηθισμένο θέαμα στὴν ἀν. Εὐρώπη.

ται συνεχῶς καὶ μὲ κάθε δυνατὸ τρόπο ἀλλὰ τὰ συνδικαλιστικὰ ὄργανα δὲν μποροῦν νὰ κάνουν τίποτα, γιατὶ οἱ διευθύνοντες τῶν ἐργοστασίων εἶναι πανίσχυροι. «Κατ' οὐδένα τρόπο οἱ ἐπικεφαλῆς τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων μποροῦν νὰ καταλάβουν ὅτι εἶναι ὑπεύθυνοι γιὰ τὴν τήρησι τῶν ἐργατικῶν νόμων ὡς πρὸς τὴν γυναικεία ἐργασία» (Μεντιτσίνσκυ ραμποτνίκ, 23 'Ιαν. 1959). 'Εξ ἄλλου, ἡ γυναικεία ἐργασία στὴν ΕΣΣΔ κανονίζεται ἐπίσημα ἀπὸ εἰδικὴ νομοθεσία, γιὰ τὴν ὁποία εἶναι ὑπερήφανοι οἱ σοβιετικοὶ ἡγέτες καὶ τὸ σοβιετικὸ κράτος. Οἱ γυναῖκες ποὺ βρίσκονται σὲ ἐνδιαφέρουσα κατάστασι χαίρουν εἰδικῶν προνομίων — 112 ἡμέρες ἄδεια μὲ πλήρεις ἀποδοχὲς πρὶν καὶ μετὰ τὸν τοκετό. Οἱ γυναῖκες δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κάνουν οὔτε νυκτερινὴ ἐργασία, οὔτε βαρειὰ ἐργασία ἢ ἀντίθετη πρὸς τὴν ὑγειά τους. 'Αλλὰ οἱ κανονισμοὶ αὐτοὶ δὲν ἐφαρμόζονται. 'Απὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐκτελέσεως τῶν πενταετιῶν προγραμμάτων, οἱ γυναῖκες χρησιμοποιόντουσαν σὲ νυκτερινὴ ἐργασία καὶ τὰ συνδικάτα δὲν διαμαρτυρήθηκαν. 'Ως πρὸς τὴν βαρειὰ ἐργασία, τὸ 1932 ψηφίσθηκε κατάλογος ποὺ περιλάμβανε τὶς ἀπαγορευμένες γιὰ τὶς γυναῖκες ἐργασίες. 'Η παραβίασίς του ὅμως ἦταν συνεχὴς καὶ ἔτσι ἀναθεωρήθηκε τὸ 1938, τὸ 1940 καὶ τὸ 1957. Οἱ ἀναθεωρήσεις ὅριζαν ὅλο καὶ περισσότερες ἐργασίες ποὺ μποροῦσαν νὰ κάνουν οἱ γυναῖκες. Ἔτσι σήμερα, ἡ ἐργασία σὲ ὑπόγεια ὀρυχεῖα, μεταλλεῖα καὶ σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς μεταλλουργικὲς βιομηχανίες εἶναι ἐπιτρεπτή. Τὸ ἐπιχείρημα τῶν σοβιετικῶν συγγραφέων, ὅτι ἡ σημερινὴ χρησιμοποίησις τῶν γυναικῶν σὲ ἐπαγγέλματα ποὺ ἀπηγορεύοντο ἄλλοτε, εἶναι συνέπεια τῆς αὐξημένης μηχανοποιήσεως, δὲν δικαιολογεῖ καὶ τὴν χρησιμοποίησί τους σὰν ὁδηγῶν φορτηγῶν αὐτοκινήτων. 'Η ἐργασία τοῦ ὁδηγοῦ εἶναι πολὺ δύσκολη στὴν ΕΣΣΔ καὶ λόγῳ τῆς ἐλλείψεως δρόμων καὶ γιατὶ ὁ ὁδηγὸς πρέπει νὰ γνωρίζη νὰ ἐπισκευάζη τὶς βλάβες τοῦ φορτηγοῦ, ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλείψεως σταθμῶν ἐπισκευῆς.

Οἱ γυναῖκες παίζουν πάρα πολὺ μικρὸ ρόλο στὴν διοικητικὴ ἐργασία τῶν κρατικῶν ὀργανισμῶν, ὑπηρεσιῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ κατέχουν ἀσήμαντες θέσεις. 'Ο Χρουστσὼφ παραπονέθηκε στὸ 20ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ ὅτι «πολλοὶ λίγες γυναῖκες χρησιμοποιοῦνται σὲ σπουδαῖες κομματικὲς καὶ κρατικὲς ἐργασίες καὶ ἰδιαίτερα μεταξὺ τῶν γραμματειῶν τῶν κομματικῶν ἐπιτροπῶν, τῶν προεδρείων τῶν ἐκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἐργατικῶν συμβουλίων, τῶν διοικήσεων τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν κολχόζ, σοβχόζ...» (Πράβντα, 2 Φεβρ. 1956).

'Η ἔκκλησις τοῦ Χρουστσὼφ γιὰ τὴν μεγαλύτερη χρησιμοποίησι τοῦ γυναικείου στοιχείου σὲ ὑπεύθυνες θέσεις ἔρχεται σὲ ἀντίφασι μὲ τὴν πρακτικὴ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. Στὴν Κ.Ε. ἀπὸ τὰ 133 μέλη της, μόνον τὰ 3 εἶναι γυναῖκες. Στὴν κυβέρνησι δὲν μετέχει καμμιὰ γυναίκα.

Ὅλες σχεδὸν οἱ γυναῖκες ἐργάζονται στὴν ΕΣΣΔ καὶ οἱ νυμφευμένες καὶ ἐκεῖνες ἀκόμη ποὺ ἔχουν πολλὰ παιδιά. Οἱ σοβιετικοὶ ἡγέτες λέγουν τὰ ἑξῆς γιὰ τὶς γυναῖκες ποὺ ἀποσύρονται ἀπὸ τὴν ἐργασία τους μόλις παντρευτοῦν:

«Τὰ ὑπολείμματα τῶν μικροαστικῶν

ἀπόψεων σύμφωνα μέ τἰς ὁποῖες ἡ συμμετοχὴ τῆς γυναίκας στὴν παραγωγὴ ἐξεσθενίζει τὴν οἰκογένεια καὶ τὴν ἠθικὴ της βάσι, ὑφίστανται δυστυχῶς καὶ στὴν χώρα μας» (Κόμιουνιστ, ἀρ. 8, 1958 σελ. 50). Τὸ κομματικὸ διάταγμα γιὰ «τὸ ἔργο τῆς προπαγάνδας τοῦ κόμματος» καλεῖ νὰ καταπολεμηθοῦν κάτι τέτοιες ἰδέες (Πράβντα, 10 Ἰαν. 1960). Μὲ ἄλλα λόγια, ἡ σοβιετικὴ κυβέρνησις ἐνδιαφέρεται ὄχι νὰ ἐξασφαλίση στὴ γυναίκα περισσότερο χρόνο γιὰ νὰ τὸν ἀφιερώση στὴν οἰκογένειά της, ἀλλὰ νὰ ἐξασφαλίση μιὰ πρόσθετη πηγὴ φθηνῆς ἐργατικῆς δυνάμεως πρὸς ὄφελος τῆς σοβιετικῆς οἰκονομίας.

Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΜΟΣΧΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ Ν. ΥΟΡΚΗ

Οἱ λιανικὲς τιμὲς στὴν Μόσχα καὶ στὴν Νέα Ὑόρκη

ΕΙΔΟΣ	Μόσχα (σὲ ρούβλια)	Ν. Ὑόρκη (σὲ δολλάρια)	Μόσχα (σὲ ἐργατικὸ χρόνο)	Ν. Ὑόρκη (σὲ ἐργατικὸ χρόνο)	Ὁ ἀπαιτούμενος ἐργάσιμος χρόνος στὴν Μόσχα σὰν ποσοστὸ τοῦ Νεοϋόρκ.
Λευκὸ ψωμὶ (1 κιλὸ)	0.60	0.531	80 λεπτὰ	13 λεπτὰ	600%
Πατάτες (»)	0.10	0.139	13.3 »	3.5 »	400%
Βωδινὸ (»)	1.60	1.662	217 »	42 »	500%
Βούτυρο (»)	3.60	1.625	480 »	42 »	1100%
Ζάχαρι (»)	0.89	0.249	117 »	7 »	1900%
Γάλα (1 λίτρο)	0.29	0.281	39 »	7.4 »	500%
Αὐγὰ (ἡ δεκὰς)	0.80	0.430	107 »	11 »	1000%
Τσάϊ (50 γραμ.)	0.38	0.186	51 »	5 »	1000%
Πανταλόνι (βαμβακερὸ)	6.00	1.01	13 ὧρες	76 »	1000%
Φορεσιὰ (μάλλινη)	110.00	54.90	244 »	23 ὧρες	1050%
Παπούτσια (ἀνδρ. δέρμ.) .	24.50	16.75	54 »	7 »	800%
Φόρεμα (ραιγιὸν)	29.40	10.63	65 »	4 ὧρ. 28 λεπ.	1400%
Παπούτσια (γυν. δερ.)	23.00	12.35	51 »	5 ὧρ. 13 λεπ.	1000%
Κάλτσες (γυν. νάϋλον)	3.20	1.48	7 »	37 λεπτὰ	1100%
Σαπούνι (τουαλ. 100 γρ.)	0.21	0.103	28 λεπτὰ	2.6 »	1100%
Τσιγάρα (πακ. τῶν 20)	0.18	0.28	24 »	7 »	350%

Σημειώσεις:

1—Οἱ τιμὲς τῆς Μόσχας εἶναι οἱ τῶν κρατικῶν καταστημάτων. Τῆς ἐλευθέρας ἀγορᾶς εἶναι πολὺ μεγαλύτερες.

2—Οἱ τιμὲς τῆς Νέας Ὑόρκης εἶναι αὐτὲς ποὺ δίνει τὸ Γραφεῖον Ἐργατικῶν Στατιστικῶν.

3—Ὁ ἐργάσιμος χρόνος τῆς Μόσχας εἶναι αὐτὸς ποὺ ἐξάγεται ἀπὸ τὶς ἐπίσημες σοβιετικὲς ἀνακοινώσεις γιὰ τὶς μέσες ἀποδοχὲς τοῦ σοβιετικοῦ ἐργάτη.

4—Ὁ ἐργάσιμος χρόνος Ν. Ὑόρκης εἶναι αὐτὸς ποὺ δίνει τὸ Γραφεῖον Ἐργατικῶν Στατιστικῶν.

5—Ὁ πίνακας κατηρτίσθη ἀπὸ ὁμάδα σοβιετολόγων τοῦ ραδιοσταθμοῦ «Ἐλευθερία» τοῦ Μονάχου, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1963.

ΤΟ ΣΤΕΓΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΕΥΡΩΠΗ

Νέες πόλεις, παλιὰ προβλήματα

Ὁ πολεοδόμος ποὺ θὰ ἔρριχνε ἕνα ψυχρό, ἐπαγγελματικὸ βλέμμα στὶς πόλεις τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης στὰ 1950 θὰ αἰσθανόταν πὼς ὑπῆρχε πολλὴ δουλειὰ νὰ γίνη. Τὸ τμῆμα αὐτὸ τῆς Εὐρώπης δὲν εἶχε ποτὲ μεταρρυθμιστῆ ὅπως οἱ πόλεις τῆς βιομηχανικῆς Δύσεως, καὶ ἕνα μεγάλο μέρος τῶν κτιρίων της εἶχε καταστραφῆ στὸν παγκόσμιο πόλεμο. Οἱ χῶρες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης εἶχαν πέσει στὰ χέρια καθεστώτων ποὺ διακήρυτταν ὅτι κύριο μέλημα εἶχαν πὼς νὰ ἀλλάξουν τὴν ὄψι τους. Ἡ ὑπὸ κομμουνιστικὸν ἔλεγχον κοινωνία ἤθελε νὰ δώση ἕνα παράδειγμα ἀπὸ ἀτσάλι καὶ τσιμέντο τῆς ὑπεροχῆς τοῦ μακροχρόνιου προγραμματισμοῦ καὶ τῆς ἀπεριόριστης κεντρικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ καπιταλιστικοῦ ἀστικοῦ «χάους» ποὺ κατὰ τοὺς κομμουνιστὰς δημιουργεῖται ἀπὸ τὴν τυχαία διαμόρφωσι τῶν ἰδιωτικῶν συμφερόντων, χωρὶς καμμιὰ ὀργανωτικὴ ἀρχή.

Δώδεκα χρόνια ἀργότερα ὅμως, πουθενὰ δὲν φαίνονται οἱ «πρότυπες σοσιαλιστικὲς πόλεις» ποὺ θὰ βασίζονταν στὴν προηγμένη τεχνολογία καὶ στὰ νέα σχέδια ποὺ ὀνειρεύονται οἱ πολεοδόμοι (καὶ οἱ κάτοικοι ἄλλωστε). Ἀντίθετα, οἱ μεγαλύτερες πόλεις Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ἔχουν «ἀνεβῆ ὅπως τὸ προζύμι» (γιὰ νὰ μεταχειριστοῦμε τὰ λόγια τοῦ βουλγάρου κομμουνιστοῦ ἡγέτη Τ. Ζίβκωφ) μὲ κύρια χαρακτηριστικὰ τὸν ὑπερπληθυσμό, τὴν ἔλλειψι ἀνέσεως καὶ τὴν ἀσχήμια. Οἱ μεταφορὲς εἶναι ὑπερφορτωμένες οἱ ὑπηρεσίες κοινῆς ὠφελείας ἀνεπαρκεῖς ὑπάρχει φοβερὴ κρίσις στένης καὶ ἔλλειψις καταναλωτικῶν ἀγαθῶν. Μόνο ἡ ὑπερκορεσμένη τροχαία κίνησις ποὺ ἀποτελεῖ τὴν μόνιμη πληγὴ τῶν δυτικῶν πόλεων ἀπουσιάζει ἀπὸ τὴν σκηνὴ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, γιατὶ ἐκεῖ τὰ ἰδιωτικὰ αὐτοκίνητα εἶναι ἀκόμη ὑπερπολυτέλεια καὶ ἐκπληκτικὴ ἐξαίρεσις.

Ἡ ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξις καὶ ὁ ὑπερπληθυσμὸς τῶν μητροπολιτικῶν κέντρων, εἶναι, φυσικά, γενικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς μεταπολεμικῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. Στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη, ἡ κατάστασι αὐτὴ δημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν βεβιασμένο ρυθμὸ καὶ τὶς μεθόδους τοῦ προγράμματος ἐκβιομηχανισεως, καὶ ἐνισχύθηκε ἀπὸ τὸ πρόγραμμα βιαίας ἀγροτικῆς κολλεκτιβοποιήσεως τὸ ὁποῖο ἔκοψε τοὺς πατροπαράδοτους δεσμοὺς ποὺ ἕνωναν τοὺς χωρικοὺς μὲ τὸν τόπο τους καὶ τοὺς ἔσπρωξε ἐπελπισμένους ἀπὸ τὴν ἀπώλεια τῆς γῆς τους πρὸς τὶς πόλεις. Ὁ ἀστικὸς πληθυσμὸς στὴν ἀγροτικὴν Ρουμανία, π.χ. αὐξήθηκε κατὰ 50% στὰ πρῶτα 15 χρόνια τῆς κομμουνιστικῆς διακυβερνήσεως. Ταυτοχρόνως, ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῶν κομμουνιστικῶν κρατῶν ἦταν τέτοια ὥστε δὲν μποροῦσε νὰ ληφθῆ κανένα μέτρο γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς τῆς πληθωρικῆς αὐξήσεως.

Ἡ «ἐπιστημονικὴ» πολεοδομία καὶ οἰκοδομικὴ ἦταν ἀπὸ τὰ πρῶτα θύματα τοῦ κομμουνιστικοῦ συστήματος τῆς «προτεραιότητος» σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο προηγοῦνται οἱ ἀνάγκες τῆς βαρείας βιομηχανίας, τῆς πολεμικῆς παραγωγῆς κλπ. καὶ ἕπονται γιὰ πολὺ ἀργότερα οἱ ἀνάγκες τοῦ πληθυσμοῦ σὲ διατροφή, ντύσιμο, στέγασι ἢ ψυχαγωγία.

Ἡ ἰδανικὴ πόλις

Ὁ μαρξισμὸς—λενινισμὸς εἶναι ἰδεολογία «πόλεως» ἀφοῦ βασίζεται στὴν θεωρητικὴ ὑπεροχὴ τῆς ἀστικῆς τάξεως καὶ οἰκονομία ἔναντι τῆς ἀγροτικῆς. Πρόθεσι τοῦ κομμουνισμοῦ εἶναι νὰ «ἀστικοποιήση», δηλαδὴ νὰ μετατρέψη σὲ πόλι ὁλόκληρο τὸ ἔθνος. Ἡ Γεωργία ἀποτελεῖ οἰκονομικὴ ἀναγκαιότητα, ἀλλὰ ὁ τρόπος ζωῆς ποὺ συνεπάγεται (ἰδιοκτησία, ἀτομικὴ ἀνεξαρτησία κλπ.), εἶναι ἐξ ἀρχῆς «ἔξω κομμουνιστικός». Ἡ πόλι εἶναι ἡ μήτρα τοῦ μέλλοντος τοῦ συγκεντρωτικοῦ, αὐστηρὰ ὁμοιόμορφου τύπου κοινωνικῆς ὀργανώσεως ὅπως παρουσιάζεται στὴν ἰδανικὴ κομμουνιστικὴ κοινότητα.

Ὁ πολεοδομικὸς προγραμματισμὸς τῶν κομμουνιστῶν ἔχει ἕνα συγκεκριμμένο κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ σκοπὸ ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ σχέδιο γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τοῦ κομμουνισμοῦ. Τὴν ἐξάλειψι τῶν «διαφορῶν μεταξὺ πόλεως καὶ ὑπαίθρου». Ἡ ἀρχὴ ποὺ ἐπικρατεῖ ἐδῶ εἶναι

νὰ περιορισθῇ ἡ αὔξησις τῶν μεγάλων πόλεων ἐνῶ παράλληλα θὰ ἐποικίζωνται οἱ ἐπαρχίες.

Τὰ μικρὰ χωριὰ θὰ μεγαλώνουν καὶ θὰ ἐντάσσωνται στὸ ἑνιαῖο σύνολο τῶν κολλεκτιβιστικῶν ἀγροκτημάτων, μὲ τελικὸ σκοπὸ νὰ γίνουν «ἀγροτοπόλεις» στὶς ὁποῖες ἡ ἀγροτικὴ ἐργασία θὰ ὀργανώνεται παράλληλα μὲ τὴν βιομηχανικὴ καὶ θὰ ἐξομοιώνεται μὲ αὐτήν. Τὰ ἰδιόκτητα χωριατόσπιτα θὰ ἐξαφανισθοῦν καὶ τὴν θέσι τους θὰ πάρουν μεγάλες πολυκατοικίες ποὺ θὰ πλαισιώνουν τοὺς δρόμους τῶν «ἀγροτοπόλεων» (ἀγκρογκόροντ).

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀνάπτυξις τῶν πόλεων πρέπει νὰ ἐξυπηρετῇ τὸν σκοπὸ τοῦ «σοσιαλισμοῦ». Ὁ «σοσιαλιστικὸς» χαρακτήρας μιᾶς πόλεως μετριέται ἀπὸ τὸν βαθμὸ ἀναπτύξεως τῶν κολλκτιβιστικῶν ἱδρυμάτων, ὅπως κέντρων Παιδικῆς Μέριμνας, οἴκων πολιτισμοῦ μορφωτικῶν ἱδρυμάτων καντινῶν κλπ.

Ἡ φυσιογνωμία τῆς κομμουνιστικῆς πόλεως τοῦ μέλλοντος περιεγράφη στὴν ἐφημερίδα τῆς Πράγας «Τβόρμπα» τῆς 24ης Μαρτίου, τοῦ 1960. Ἡ πόλι διαιρεῖται σὲ μικροὺς αὐτάρκεις οἰκισμούς, ποὺ διαχωρίζονται ἀπὸ αὐτοκινητοδρόμους καὶ ποὺ καθένας τους διαθέτει ξεχωριστὸ κέντρο ἀπασχολήσεων καὶ ἐργασίας γιὰ τὰ μέλη του καὶ ξεχωριστὲς ὑπηρεσίες κοινῆς ὠφελείας καὶ ψυχαγωγίας.

«Στὸ μέλλον, ἡ κοινότης τῶν ἐργαζαμένων σὲ μιὰ ἐπιχείρησι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ διαλύεται στὸ κατώφλι τοῦ ἐργοστασίου κατὰ τὴν ἔξοδό τους ἀπὸ αὐτὸ ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ συνεχίζεται ἀγκαλιάζοντας ὁλόκληρη τὴν κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ζωή, ἔτσι, ὥστε τὸ «ἀνώνυμο πλῆθος» τῶν μεγάλων πόλεων νὰ ἀντικατασταθῇ ἀπὸ μιὰ νέα κοινότητα, βασισμένη στὴν σταθερότητα τῆς δουλειᾶς καὶ σὲ μόνιμες σχέσεις γειτονίας.

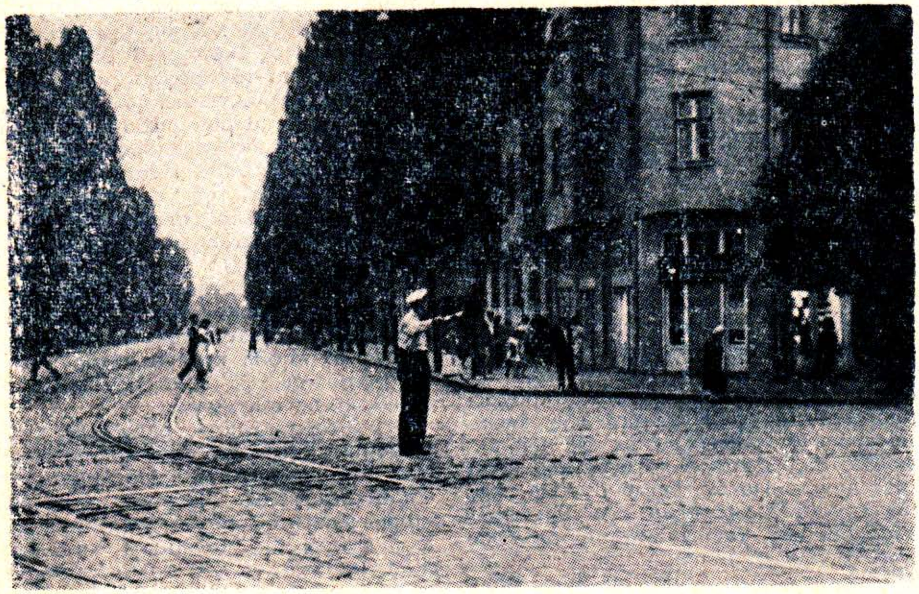

Σόφια: Τροχονόμοι ὑπάρχουν, ὄχι ὅμως καὶ αὐτοκίνητα.
(φωτογραφία τοῦ Φεβρουαρίου 1962)

Οἱ πρωτεύουσες

Τὸ πρῶτο βῆμα στὰ τρέχοντα πολεοδομικὰ σχέδια τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, εἶναι ἡ ἀποσυμφόρησι καὶ ἡ γενικὴ ἀνακατανομὴ τῶν πρωτευουσῶν, τῶν κυβερνητικῶν κέντρων, τῶν κέντρων τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς, τῆς παιδείας, καὶ τέλος—πρᾶγμα ἐξ ἴσου σημαντικὸ—τοῦ ἐξωτερικοῦ τουρισμοῦ. Αὐτὸ θὰ γίνη κατορθωτὸ ἂν ἀποκεντρωθῇ ἡ βιομηχανία καὶ ἐπιβληθοῦν αὐστηρὸς ἔλεγχος στὴν ἐπέκτασι τῶν βιομηχανιῶν τόσο δημογραφικὸς ὅσο καὶ ἐδαφικός. «Ἀποφασίσθηκε λ.χ. νὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ παλιὰ συνήθεια νὰ χτίζωνται νέα κτίρια στὰ περίχωρα τῆς πόλεως. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ πῆρε μεγάλη ὀξύτητα ἀπὸ τὴν δημιουργία παρανόμων φτωχογειτονιῶν ποὺ ξεφύτρωναν ἐκτὸς τῶν σχεδίων πόλεων ἐξ αἰτίας τῆς στενότητος κατοικιῶν καὶ τῆς

ἀπαγορεύσεως οἰκοδομήσεως νέων κατοικιῶν μέσα στὶς πόλεις.

Σήμερα, ὁ γενικὸς κανόνας εἶναι ὅτι κανένα μεγάλο κτίριο δὲν πρέπει νὰ χτίζεται στὶς παρυφὲς τῶν πόλεων, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐντατικοποιηθῆ ἡ ἐσωτερικὴ ἀνάπτυξις τῶν πόλεων, νὰ χρησιμοποιηθοῦν γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ ὅλοι οἱ κενοὶ χῶροι, καὶ νὰ κτίζωνται ὅλο καὶ ψηλότερα κτίρια. «Θὰ συνεχίσουμε νὰ κτίζουμε νέα κτίρια καὶ νέους οἰκισμοὺς καὶ πόλεις ἀκόμη, ὅπου χρειάζονται, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ εἶναι αὐτὴ ἡ κύρια τάσι στὴν πολεοδομία σήμερα. Γιὰ νὰ ἀπορροφηθῆ δὲ ὁ πλεονασμὸς τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῆς βιομηχανίας θὰ δημιουργηθοῦν στὴν περιφέρεια τῶν πόλεων, «πόλεις—δορυφόροι» σὲ ἀκτίνα δεκαπέντε περίπου μιλίων, οἱ ὁποῖες μὲ τὸν καιρὸ θὰ γίνουν αὐτάρκεις κοινότητες, ἀνεξάρτητες ἀπὸ τὶς μεγάλες πόλεις.

Τί πρέπει νὰ κτίζεται

Ἐργοστάσια καὶ δημόσια μέγαρα ἦσαν αὐτὰ ποὺ ἔχτιζαν τὰ κομμουνιστικὰ κράτη ὁλόκληρη τὴν δεκαετίαν τοῦ 1950.

Ἐπὶ Στάλιν ἡ οἰκοδόμησι εἶχε πολωθῆ σὲ δυὸ ἄκρα: μνημειώδη κρατικὰ καὶ κομματικὰ διοικητικὰ κτίρια στὰ κέντρα τῶν πρωτευουσῶν ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου τεράστια βιομηχανικὰ συγκροτήματα. Καὶ τὰ δύο, ἀποτελοῦσαν σύμβολα τῆς «νέας τάξεως». Τὸ πρῶτο δόξαζε τὴν πολιτική της δύναμι, τὸ δεύτερο τὴν οἰκονομική της ἰσχύ, τὸ κοινὸ γνώρισμα καὶ τῶν δύο ἦταν πὼς κανένα δὲν προοριζόταν γιὰ τὴν χρῆσι ἢ τὴν ἐξυπηρέτησι τοῦ κοινοῦ, ἐνῶ ἡ μέση κατηγορία κτιρίων, σπίτια, καταστήματα, ἑστιατόρια, εἶχε παραμεληθῆ τελείως.

Ἡ ἀποτυχία αὐτῆς τῆς τακτικῆς ὁμολογεῖται τώρα ὅτι ἦταν παταγώδης. Ἡ στεγαστικὴ κρίσι ἀποτελεῖ πράγματι, μέγα κοινωνικὸ καὶ πολιτικὸ θέμα τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου μὲ σοβαρὲς ἐπιπτώσεις τόσο στὸ ἐσωτερικό, ὅσο καὶ στὸ ἐξωτερικό. Στὸ ἐσωτερικὸ τὸ ἄλυτο πρόβλημα τῆς στέγης εἶναι πηγὴ μεγάλης καὶ μόνιμης λαϊκῆς δυσφορίας. Καὶ εἶναι ἐπίσης ἕνα ἀσθενὲς σημεῖο τῆς προπαγάνδας τοῦ Κρεμλίνου πρὸς τὸ ἐξωτερικό.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ περισσότερο ἐπείγων καὶ διατυμπανιζόμενος ἀντικειμενικὸς σκοπὸς στὸν πολεοδομικὸ προγραμματισμὸ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης εἶναι ἡ ὑπερπείγουσα ἐξουδετέρωσι τῆς στεγαστικῆς στενότητος. Αὐτὸ ἐπιδιώκεται μὲ δύο τρόπους: μὲ ἕνα μεγαλεπήβολο πρόγραμμα παροχῆς στέγης, καὶ μὲ τὴν ἐπιβολὴ ἑνὸς ἀπολύτου ἀνωτάτου ὁρίου κατοίκων σὲ κάθε πόλι.

Στὴν Τσεχοσλοβακία οἱ ἔνοικοι τῶν πολυκατοικιῶν ὀφείλουν νὰ κάνουν μόνοι τους τὶς ἐπισκευές. («Σβὲτ Ὀμπράζετς» Πράγας, 3-2-60).

Βουδαπέστη

Πάνω ἀπὸ τὰ 50% τῆς Οὐγγρικῆς βιομηχανίας, τὰ 46% τῶν ἐργατῶν ποὺ ἀπασχολοῦν οἱ βιομηχανίες καὶ μεγαλύτερο ἀκόμη ποσοστὸ τοῦ ἐμπορίου, εἶναι συγκεντρωμένο στὴν πρωτεύουσα, τὴν Βουδαπέστη. Στὸ 7ο συνέδριο τοῦ κόμματος τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1959, ἐψηφίσθη ἡ ἀπαγόρευσι τῆς ἱδρύσεως νέων βιομηχανιῶν στὴν Βουδαπέστη καὶ ἡ μεταφορὰ μερικῶν παλαιῶν βιομηχανικῶν ἐγκαταστάσεων. στὴν ἐπαρχία.

Σύμφωνα μὲ τὸ μακροχρόνιο αὐτὸ πρόγραμμα (20-25 χρόνια) ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως δὲν θὰ ὑπερβῆ τὸ ἀνώτατο ὅριο τῶν 2.300.000 (τὸ 1960 ὁ πληθυσμός της ἦταν περίπου 1.800.000 ἐπὶ συνόλου 9 ἑκατομμυρίων. Τὸ σχέδιο προβλέπει τὴν κατασκευὴ «δορυφόρων πόλεων» μὲ 35.000 κατοίκους περίπου ἡ κάθε μιά, σὲ ἀκτίνα 25-50 χιλιομέτρων γύρω ἀπὸ τὴν Βουδαπέστη, πρὸς τὶς ὁποῖες θὰ διοχετευθοῦν ἡ βιομηχανία καὶ οἱ ἐργάτες.

Ἡ ἀνοικοδόμησις κτιρίων γεφυρῶν κλπ. ποὺ κατεστράφησαν ἢ ἐπλήγησαν στὸν β' παγκόσμιο πόλεμο δὲν ἔχει ἀκόμη τελειώσει ἀλλὰ τὸ καθεστὼς τοῦ Κάνταρ δίνει προτεραιότητα στὴν ταχεῖα ἐπανόρθωσι τῶν ἐμφανῶν πληγῶν τῆς ἐπαναστάσεως, τοῦ 1956 (ὅπως εἶναι π.χ. ἡ περιοχὴ τῶν στρατώνων Κίλιαν τῆς Βουδαπέστης) γιὰ νὰ ἐξαλείψη τὴν ἀνάμνησι αὐτοῦ τοῦ γεγονότος. Ἐπίσης ἔχει προγραμματισθῆ ἕνα εἰδικὸ πρόγραμμα ἀναστηλώσεων τὸ ὁποῖο θὰ ἔχη συμπληρωθῆ μέχρι τὸ 1968, καὶ τὸ ὁποῖο ἀποβλέπει στὴν συντήρησι τῆς

«Ἐγκαταλειμμένες γωνίες» ἀφθονοῦν στὴν Βαρσοβία («Στολίτσα» Βαρσοβίας 9-8-59)

παλιᾶς πόλης, τῶν μνημείων της καὶ τῶν ἱστορικῶν τόπων. Τὰ Ἀνάκτορα τῆς Βούδας ποὺ κατεστράφησαν κατὰ τὸν πόλεμο, θὰ ἀναστηλωθοῦν ὄχι στὸ προπολεμικό του νεο-μπαρὸκ στύλ, ἀλλὰ στὴν ἀρχικὴ ἀναγεννησιακὴ μορφὴ ποὺ εἶχαν πρὶν 500 χρόνια καὶ θὰ στεγάσουν ἐθνικὰ μουσεῖα καὶ μιὰ βιβλιοθήκη ἐνῶ ἡ γύρω περιοχὴ θὰ γίνῃ χῶρος δημοσίων γραφείων.

Τὰ τρέχοντα οἰκοδομικὰ σχέδια περιλαμβάνουν τὴν κατασκευὴ ἑνὸς νέου κέντρου ραδιοφωνίας καὶ τηλεοράσεως καὶ τὴν δημιουργία ἑνὸς χώρου 400 στρεμμάτων γιὰ διαρκῆ ἐμπορικὴ ἔκθεση. Γήπεδα ἀθλοπαιδιῶν καὶ ἕνα νέο στάδιο (παράλληλα μὲ τὸ Λαϊκὸ Στάδιο ποὺ χτίστηκε βάσει τοῦ πρώτου Πενταετοῦς Σχεδίου, χωρητικότητος 100.000 ἀνθρώπων). Χτίζονται συνεχῶς, προφανῶς γιὰ νὰ βοηθήσουν τὴν διακαῆ ἐπιθυμία τοῦ καθεστῶτος γιὰ τὴν ὀργάνωσι ἐκεῖ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Τὰ ξενοδοχεῖα κατὰ μῆκος τῶν ὄχθεων τοῦ Δούναβη ἐπιδιορθώνονται καὶ πολλὰ νέα χτίζονται γιὰ νὰ ἀνταποκριθοῦν στὸν ἐξωτερικὸ τουρισμό, ἐνῶ στὶς ἰαματικὲς πηγὲς τῆς πόλεως δημιουργεῖται ἕνα νέο ξενοδοχειακὸ κέντρο. Ἀκόμη καὶ οἱ χῶροι σταθμεύσεως αὐτοκινήτων πρόκειται νὰ διπλασιασθοῦν μέσα σὲ ἕνα—δυὸ χρόνια.

Τὰ μεταφορικὰ μέσα ὅμως δὲν ἐξυπηρετοῦν τὸ κοινὸ στὴν Βουδαπέστη ποὺ βασικὰ ἔχει στὴν διάθεσί του μόνο ἄθλια τρὰμ προπολεμικοῦ τύπου. Δισεκατομμύρια φορίντια ἐπενδύθησαν τὸ 1950 μὲ 53 στὸν ὑπόγειο σιδηρόδρομο ποὺ θὰ διασχίζῃ τὴν πόλι ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸ τμῆμα στὸ δυτικό. ἀλλὰ τὸ ἔργο ἀνεστάλη, ξανάρχισε καὶ ὕστερα ἀπὸ φοβερὴ σπατάλη ἕνα μικρὸ μέρος τῶν ἔργων θὰ ἔχῃ τελειώσει τὸ 1965! Τὸ πρόγραμμα προβλέπει τὴν κατασκευὴ καὶ ἑνὸς ἄλλου ὑπογείου σιδηροδρόμου ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καθὼς καὶ προέκτασι τῆς παλαιᾶς γραμμῆς ποὺ στρώθηκε τὸ 1896 καὶ ποὺ ἦταν ἡ πρώτη τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ ποιὸς ξέρει πότε θὰ γίνουν ὅλα αὐτά! Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἀπέραντες παράγκοσυνοικίες ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπάρχουν. Ἑκατοντάδες χιλιάδες βουδαπεστιανοὶ ζοῦν πάντοτε σὲ τρῶγλες, σὲ βαθειὰ ὑπόγεια, ἀκόμη καὶ σὲ μαγαζιά. Καὶ ὅσοι μένουν σὲ κάπως καλύτερα σπίτια συγκατοικοῦν μὲ ἄλλους. Μόνο οἱ ρῶσοι σύμβουλοι καὶ τὰ ντόπια μέλη τῆς κομματικῆς ἀριστοκρατίας ζοῦν σὲ ἄνετα σπίτια στὶς ἀριστοκρατικὲς συνοικίες τῆς πόλεως γύρω ἀπὸ τὸ δημοτικὸ πάρκο.

Σόφια

Τὸ σχέδιο τῆς Σόφιας ἀποβλέπει στὴν διαμόρφωσι τῶν φτωχικῶν ἀκραίων συνοικιῶν ποὺ δὲν ἦσαν μέσα στὰ προηγούμενα σχέδια πόλεως. Ἡ περιοχὴ τῶν σπιτιῶν ποὺ ἔχουν χτιστῆ παράνομα καλύπτει μία ἔκτασι 21,000 στρεμμάτων.

Βάσει τοῦ νέου Σχεδίου, μέρος αὐτῆς τῆς περιοχῆς περικλείνεται στὸ σχέδιο πόλεως, καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς Σόφιας μέχρι τὸ 1975 ὑπολογίζεται σὲ 900.000

Ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ἀστικῆς ἀναπτύξεως τῆς Βουλγαρίας συγκεντρώνεται στὰ εὐνοούμενα προγράμματα τοῦ καθεστῶτος, δηλαδὴ στὴν ἀξιοποίηση τῶν θερέτρων τῆς Μαύρης Θάλασσας. Οἱ παλιὲς πόλεις τῆς Βάρνας καὶ τοῦ Νέσεμπουρ ἐπεκτείνονται καὶ ἱδρύονται δυὸ νέα θέρετρα, ἡ «Χρυσῆ Ἄμμος» καὶ τὰ «Ἡλιόλουστα Ἀκρογιάλια». Ἐκεῖ παραθερίζουν τὰ μέλη τῆς νέας ἀριστοκρατίας, ρῶσοι καὶ ἀνατολικοευρωπαῖοι κομμουνισταὶ καὶ ξένοι τουρίστες.

Τὸ σχέδιο πόλεως τῆς Πράγας

Τὸ σχέδιο Πόλεως τῆς Πράγας τονίζει ἰδιαίτερα τὴν διατήρησι τοῦ παλιοῦ χρώματος τῆς πόλης, καὶ συνεπῶς τὰ σχέδια ποὺ εἶχαν γίνει γιὰ τὴν ἀνέγερσι οὐρανοξυστῶν κατὰ τὰ ἀμερικανικὰ ἢ σοβιετικὰ πρότυπα ἐγκατελείφθησαν τὸ 1955. (Ἡ ἔλλειψι χώρου ὅμως ἐπιβάλλει τὴν ἀνέγερσι πολυκατοικιῶν μὲ δέκα ἕως δώδεκα πατώματα ποὺ καταστρέφουν τὴν «χρυσῆ πολιτεία»).

Σύμφωνα μὲ τὸ σχέδιο 1961 - 1965 ὁ πληθυσμός, ποὺ σήμερα εἶναι ἕνα ἑκατομμύριο, θὰ διατηρηθῆ σὲ ἕνα μάξιμουμ 1.300.000 καὶ καμμιὰ βιομηχανία δὲν θὰ ἑδρεύῃ στὴν πόλη. Δεκαέξη νέ-

οι συνοικισμοὶ (μὲ 35.000 κατοίκους περίπου ὁ καθένας) πρόκειται νὰ δημιουργηθοῦν στὰ περίχωρα. Ἀπὸ τὶς 37.000 πολυκατοικίες ποὺ θὰ ἔχουν-κτισθῆ μέχρι τὸ 1965 λιγώτερο ἀπὸ τὸ ἕνα δέκατο θὰ χτιστῆ σὲ κενὰ οἰκόπεδα στὸ κέντρο τῆς πόλης. Οἱ δενδροφυτευμένες περιοχὲς θὰ τριπλασιαστοῦν. Ἡ ἀρχὴ τῆς δημιουργίας δορυφόρων — πόλεων γύρω ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα ἀπερρίφθη ὡς ἀκατάλληλη γιὰ τὴν περιοχὴ τῆς Πράγας.

Βουκουρέστι

Οἱ ἐπισκέπτες τοῦ Βουκουρεστίου λένε πὼς ὑπάρχει οἰκοδομικὸς ὀργασμὸς στὴν πόλη, καὶ μάλιστα πολυκατοικιῶν. Μόλις ἔχει δημιουργηθῆ ἕνα νέο κέντρο, τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖ χτυπητὴ ἀντίθεσι πρὸς τὸ «αὐτοκρατορικὸ» κέντρο ποὺ ἔχει ἡ Σόφια, π.χ., ποὺ χτίστηκε κατὰ τὴν σταλινικὴ περίοδο. Ἀντὶ γιὰ μονοκόματα κτίρια δημοσίων γραφείων καὶ βαρειὰ ὀγκώδη κρατικὰ μέγαρα, τὸ κέντρο τοῦ Βουκουρεστίου ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ κατάφυτη πλατεῖα ποὺ στὶς τρεῖς πλευρές της ὑψώνονται μοντέρνες πολυκατοικίες μὲ καταστήματα στὸ ἰσόγειο καὶ μία ἀμφιθεατρικὴ αἴθουσα συναυλιῶν, θεάτρου καὶ συνελεύσεων, στὸν τέταρτο ὄροφό τους.

Βαρσοβία

Ἡ ἀνάπτυξι τῆς Βαρσοβίας ἔχει προγραμματισθῆ σὲ ἕνα μακροχρόνιο (25—30 ἔτη) σχέδιο τὸ ὁποῖο ὁρίζει τὶς γενικὲς γραμμὲς καθὼς καὶ σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ βραχυχρόνια σχέδια τὰ ὁποῖα καλύπτουν τὶς λεπτομέρειες τῶν πιὸ προχωρημένων σταδίων. Τὸ βασικὸ Σχέδιο ἀναφέρεται ὄχι μόνο στὴν κυρίως πόλη ἀλλὰ καὶ στοὺς συνοικισμοὺς γύρω ἀπ' τὴν πόλη οἱ ὁποῖοι σὺν τῷ χρόνῳ θὰ ἀποτελέσουν τὴν «περιοχὴ Βαρσοβίας» μὲ συνολικὸ πληθυσμὸ 2.5 ἑκατομμυρίων. (Ὁ σημερινὸς πληθυσμὸς τῆς κυρίως πόλεως εἶναι 1.ἑκ.)

Τὸ κέντρο τῆς πόλεως ὑπέστη τὶς μεγαλύτερες καταστροφὲς κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ πολέμου, καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἡ πόλη ξαναχτίζεται ἀρχίζοντας ἀπὸ τὰ προάστεια πρὸς τὸ ἐσωτερικό, βάσει ἑνὸς συστήματος ποὺ δημιουργεῖ ἀνεξάρτητες περιφερειακὲς ζῶνες γύρω ἀπὸ τὸ κέντρο. Τὸ Σχέδιο αὐτὸ θὰ διατηρηθῆ.

Τὸ τρέχον βραχυχρόνιο σχέδιο (1959—65) ἀναφέρεται κυρίως στὴ στέγαση, ποὺ ἀποτελεῖ καὶ τὴν πλέον ἐπείγουσα ἀνάγκη τῆς Βαρσοβίας. Ὁ ἀριθμὸς ὅλων τῶν δωματίων στὴν πόλη ὑπολογίζεται σήμερον σὲ 650.000. Γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ σὲ 1.400.000 μέχρι τὸ 1965 πρεπει να κτιστοῦν στέγες γιὰ περισσότερους ἀπὸ 200.000 ἀνθρώπους καὶ νὰ μεταφερθοῦν (χιλιάδες οἰκογένειες ποὺ σήμερα ζοῦν σὲ παράγκες, χαμόσπιτα, ὑπογεια καὶ σοφίτες. Τὸ Σχέδιο προβλέπει 287.000 δωμάτια μὲ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν μείωσι τῆς ἀναλογίας προσώπων κατὰ δωμάτιο ἀπὸ 2 σὲ 1,6 μέχρι τὸ τέλος τοῦ 1965.

Πηγαίνοντας στὸ νέο της διαμέρισμα ἡ βουλγαρικὴ οἰκογένεια εἰναι ἕτοιμη «Σταρσελ» Σόφιας» 24)11)61

Ἡ σημαντικώτερη οἰκοδομὴ ποὺ ἔχει προγραμματιστῆ ἢ εἶναι ὑπὸ κατασκευὴν εἶναι τὸ Κέντρο Θεάτρου καὶ Μελοδράματος μὲ χώρους 350.000 κυβικῶν μέτρων σὲ ἐπιφάνεια σχεδὸν πέντε στρεμμάτων στὴν καρδιὰ τῆς πόλης. Ἕνα πολυόροφο ξενοδοχεῖο καὶ ἕνα κτίριο γραφείων γιὰ ξένη ἐμπορικὴ ἑταιρεία πρόκειται ἐπίσης νὰ χτιστοῦν κοντὰ στὸ ἀπομονωμένο σήμερα Μέγαρο Παιδείας καὶ Ἐπιστημῶν. Τὰ σχέδια περιλαμβάνουν ἐπίσης τὴν ἀνοικοδόμησι τοῦ βασιλικοῦ Πύργου ποὺ κατεστράφη στὸν πόλεμο.

Σημαντικὸς ἀλλὰ ὁπωσδήποτε δευτερεύων σκοπὸς τοῦ Σχεδίου Βαρσοβίας εἶναι καὶ ἡ βελτίωσις τῶν ἀστικῶν συγκοινωνιῶν. Τὸ δαπανηρὸ πρόγραμμα ὑπογείου σιδηροδρόμου Βαρσοβίας τὸ ὁποῖο εἶχε ἀρχίσει ἐνωρὶς στὴν σταλινικὴ περίοδο ἔχει ἐγκαταλειφθῆ ὡς τεχνικῶς ἀσύμφορο ἀφοῦ ἐστοίχισε πολλὰ ἑκατομμύρια ζλότυ. Τὸ σημερινὸ πρόγραμμα συγκοινωνιῶν, πολὺ συντηρητικό, προβλέπει τὴν ἐπέκτασι τοῦ τροχιοδρομικοῦ συστήματος (ἂν καὶ αὐτὴ ἡ μορφὴ μεταφορᾶς ἐγκαταλείπεται σταδιακῶς στὶς περισσότερες σύγχρονες πόλεις».

Τὰ σχέδια 1959 - 65 θὰ ἀπαιτήσουν δαπάνες περίπου 15 δισεκατομμυρίων ζλότυ. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς δαπάνης αὐτῆς θὰ καλυφθῆ ἀπὸ τὸ Κράτος, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ ὅσα γράφει ὁ Πολωνικὸς τύπος, ὑπάρχει στενότης χρήματος ἡ ὁποία θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπιστῆ ἀπὸ τὸ δημοτικὸ ταμεῖο.

Ἡ Βαρσοβία εἶναι μιὰ πόλη μὲ τὴν ὁποία συνδέονται πολὺ συναισθηματικὰ οἱ κάτοικοι, ποὺ ὑπερηφανεύονται πολὺ γι' αὐτήν. Ἡ περηφάνειά τους συγκεντρώνεται χαρακτηριστικὰ στὴν Παλαιὰ Πόλη, ἡ ὁποία ἔχει ἀνοικιδομηθεῖ πέτρα πρὸς πέτρα καὶ θεωρεῖται μιὰ ἀπὸ τὶς ἐξαιρετικὲς ἐπιτεύξεις ἀνοικοδομήσεως ποὺ ἔχουν πραγματοποιηθεῖ στὴν μεταπολεμικὴ Εὐρώπη. Ἐν τούτοις, πολλοὶ παίρνουν ὅλως-διόλου ἀρνητικὴ στάση γιὰ τὴν σημερινὴ Βαρσοβία. Τὸ 1958 ἡ ἑβδομαδιαία ἔκδοσι «Νόβα Κουλτούρα» πατρονάρισε μιὰ ἀρχιτεκτονικὴ σύσκεψι, στὴν ὁποία πολλοὶ ἐξέχοντες πολίτες τῆς Βαρσοβίας, συγγραφεῖς, ἀρχιτέκτονες, κοινωνιολόγοι, ἐξέφρασαν τὴν γνώμη τους γιὰ τὴν ὄψι καὶ τὴν «ἀτμόσφαιρα» τῆς σημερινῆς πόλεως.

Χαρακτηριστικὰ ἦταν ὅσα εἶπε ὁ συγγραφέας Καλιμίερτς Μπράντυς. «Ἡ Βαρσοβία, στὴν περίοδο τῆς «σκαλωσιᾶς», ὅταν κανεὶς δὲν ἤξερε μὲ τὶ θὰ ἔμοιαζε στὸ τέλος, ἔκανε κατὰ κάποιον τρόπο τοὺς ἀνθρώπους νὰ αἰσθάνωνται καλύτερα ἀπ' ὅτι αἰσθάνωνται τώρα ὅταν θεωρητικὰ ἡ πόλις ἔχει ξαναχτιστῆ, ἢ τουλάχιστον ἔχει ἀποκτήσει κάποια μορφή», ἔγραφε ὁ Μπράντυς. «Οἱ σκαλωσιὲς ἔδιναν ἀφορμὴ σὲ ἐλπίδες, ἄνοιγαν μεγαλεπίβολες προοπτικὲς στὸ μυαλό, ἀλλὰ ἡ περίοδος ποὺ ἀκολούθησε, ὅταν ἔπεσαν οἱ σκαλωσιές, ἔφερε ἀπογοήτευση. Ὁ κόσμος δὲν αἰσθάνεται ἄνετα στὴν πόλη. Βλέπει τὴν ἀσκήμια της.

Δὲν θὰ μιλήσω γιὰ τὰ πολεοδομικὰ προβλήματα γιατὶ δὲν τὰ ξέρω. Μπορῶ μόνο νὰ μιλήσω γιὰ ὅτι βλέπω ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο ἢ τὸ δρόμο. Τελευταῖα, εἶδα τὴν Ἀλέα τῶν Ἱεροσολύμων (μιὰ κεντρικὴ λεωφόρο) καὶ τὸ θέαμα δὲν μὲ εὐχαρίστησε καθόλου. Ἡ δομή της κυριαρχεῖται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ νεκροῦ τοίχου, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι καταθλιπτικὸ καὶ ἀντι - ἀνθρώπινο. Τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ τὴν περιοχὴ τοῦ Μεγάρου Βάρεκι, καθὼς καὶ τὴν ὁδὸ Μαγόβιεκα καὶ Σβιετοκροτσικα. Παληότερα, καθὼς πρέπει νὰ θυμᾶστε ὅλοι καλά, αὐτὸ τὸ τμῆμα τῆς πόλεως ἦταν ζωηρὸ καὶ ἔσφυζε ἀπὸ πνευματικὴ κίνησι. Ἦταν σπαρμένο μὲ καφενεῖα στὰ ὁποῖα σύχναζε ὁ φιλολογικὸς κόσμος, μὲ παλαιοπωλεῖα καὶ βιβλιοπωλεῖα. Σήμερα εἶναι ἁπλῶς ἕνας τεράστιος, ἄδειος διάδρομος γραφείων. Στοὺς δρόμους δὲν περπατοῦν πιὰ διαβάτες ἀλλὰ μόνον πελάτες γραφείων. Ἔτσι λοιπόν, ἔπρεπε νὰ γίνη;

Ἡ Βαρσοβία εἶναι μιὰ πόλι ποὺ ἄλλοτε ἔδινε τὴν ἐντύπωσι πὼς μποροῦσε νὰ κάνη ἐντυπωσιακὲς χειρονομίες, ἐνῶ ταυτόχρονα διατηροῦσε τὸ χαρακτηριστικὸ νωχελικό της ὕφος. Σήμερα ἡ ἀτμόσφαιρα αὐτὴ ὑπάρχει ἀκόμα στὰ σπίτια μέσα, στοὺς ἀνθρώπους, στὴν κουβέντα, ἀλλὰ ὄχι πιὰ στὸ δρόμο».

Ὁ Ἄντολφ Κιμπορόφσκυ, ἀρχιτέκτων, μίλησε γιὰ αὐτὸ τὸ συναίσθημα τῶν δρόμων ποὺ ἀποδείχνουν, μὲ πιὸ συγκεκριμένα λόγια: μίλησε γιὰ τὴν σκληρή, «μισοτελειωμένη» ἐντύπωσι ποὺ κάνει ἡ πόλη καὶ ἔκαμε ἔκκλησι νὰ «σταθεροποιηθῆ» ἡ μορφή της. «Ὅμοια στὸ κέντρο καὶ στὰ προάστεια, ὑπάρχει παντοῦ μιὰ ὄψι ποὺ κάτι τῆς λείπει: οἱ πρασιὲς πρέπει νὰ σπαρθοῦν, τὰ δέντρα νὰ φυτευθοῦν, οἱ προσόψεις τῶν κτιρίων πρέπει νὰ βαφτοῦν, κι' ἀκόμα στὰ ἄδεια οἰκόπεδα νὰ χτιστοῦν καινούργια κτίρια». Στὸ πρόγραμμα ἀνοικοδομήσεως θὰ ἔπρεπε νὰ περιληφθῆ κάποια φροντίδα ὥστε κάθε κομμάτι, κάθε γειτονιὰ τῆς πόλεως νὰ εἶναι κανονικὰ τελειωμένη, ἔτσι ποὺ νὰ διαλυθῆ αὐτὴ ἡ ἀτμόσφαιρα προσωρινότητος».

Ἕνας ἄλλος ἐξέχων πολωνὸς ἀρχιτέκτων ὁ Στανισλὰβ Γιανκόφσκυ, ἐπέκρινε τὸ ἐμπορικὸ τμῆμα: «Στὶς συζητήσεις γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησι τῆς Βαρσοβίας, εὔκολα ξεχωρίζει μιὰ νοσταλγία γιὰ τὰ κεντρικὰ καταστήματα... Θέλουμε «πραγματικὰ καταστήματα, κι' αὐτὸ εἶναι σωστό. Μὲ καλοφωτισμένες βιτρίνες καὶ ἐπιγραφὲς μὲ «νέον». Πρέπει ὅμως νὰ τὸ παραδεχθοῦμε τίμια: Τί ἔχουμε νὰ διαφημίσουμε σήμερα;...» Ὁ Γιανκόφσκυ πρόσθεσε πὼς δὲν ἔφταιγαν τὰ ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια γιὰ τὴν φτωχὴ ἐμφάνισι τῶν Κρατικῶν Ἐμπορικῶν καταστημάτων ἀλλὰ τὸ «φτωχό τους περιεχόμενο». Ὁ κόσμος προσπερνᾶ χωρὶς ἐνδιαφέρον «αὐτὰ τὰ σχεδὸν ἄδεια καταστήματα, ἐνῶ τὰ μικροσκοπικὰ ἰδιωτικὰ μαγαζάκια τῆς ὁδοῦ Μοκοτόβσκα ἢ τῆς πλατείας Τρζὲχ Κρζέζι εἶναι πάντα ἑλκυστικά, καὶ ἡ ὁδὸς Τάργνοβα μὲ τὰ τίμια μικρομάγαζα ξεχειλίζει ἀπὸ ζωὴ καὶ κίνησι...»

Ἡ παρακμὴ τῆς ἐπαρχίας

Ἡ συγκέντρωσι τῆς οἰκονομικῆς καὶ πολιτικῆς δραστηριότητος στὶς μεγάλες πόλεις ἔφερε τὴν παραμέλησι καὶ τὴν ὑλικὴ κατάπτωσι τῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων, ποὺ σὲ πολλὲς περιπτώσεις εἶναι παλιὰ ἱστορικὰ καὶ πνευματικὰ κέντρα. Μιὰ ἔκθεσι γὰ τὴν ἱστορικὴ Κρακοβία, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1959 προειδοποιοῦσε πὼς τὰ κτίρια τῆς περιοχῆς τοῦ παλιοῦ κάστρου κινδύνευαν ἄμεσα νὰ πέσουν. Ἀπὸ τὰ 98 κτίρια ποὺ εἶχαν ἐπιθεωρηθῆ, τὰ 30 «εἶναι μιὰ μόνιμη ἀπειλὴ γιὰ τὴν ζωὴ τῶν κατοίκων» κατὰ τὴν «Γκλὸς

Πράσου» τῆς Βαρσοβίας (18 Αὐγούστου 1959). Ἡ ἐφημερίδα τόνιζε πὼς ἦταν ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ μεταφερθοῦν οἰκογένειες καὶ ἐπιχειρήσεις καὶ νὰ ἀνοικοδομηθῆ ριζικὰ ὅλη ἡ περιοχή.

Ἕνας ἀνταποκριτὴς τῆς «Κούριερ Πόλσκι» τῆς Βαρσοβίας ἔγραφε στὶς 2 Μαΐου 1959 γιὰ τὸ Λουμπλὶν (προσωρινὴ πρωτεύουσα τῶν κομμουνιστῶν τὸ 1944) ὅτι «σήμερα διαφέρει ἀπὸ ὅλες τὶς ἀσήμαντες ἐπαρχιακὲς κωμοπόλεις μόνο ἀπὸ μιὰ ἄποψι: εἶναι μεγαλύτερο».

Ὁ ἀνταποκριτὴς τῆς «Κούριερ Πόλσκι» ἔγραφε πὼς «Ἡ πόλη πεθαίνει. Θυμᾶμαι τί γινόταν ἐδῶ στὰ 1944 - 45. Ἦταν ἕνα παλάτι στὸ ὁποῖο ἔβραζε καὶ ζυμωνόταν ἕνα καινούργιο Κράτος, μιὰ νέα ζωή... Ἀλλὰ ἡ περίοδος τῶν ὕμνων καὶ τῶν φύλλων τῆς δάφνης ποὺ στεφάνωναν τὴν πόλη ὅταν φιλοξενοῦσε τὸν Ἐρυθρὸ Στρατὸ καὶ τὴν «πρώτη» Πολωνικὴ κυβέρνησι δὲν κράτησε πολύ. Τότε ἦταν ποὺ μὲ τύμπανα καὶ δόξες οἱ Κομμουνιστὲς ξεσκέπαζαν στὰ μάτια τοῦ κόσμου τὴν Στάροβνα (τὸ ἱστορικὸ τμῆμα τῆς πόλης» ἀνοικοδομημένη καὶ στημένη ξανὰ στὴν παλιά της αἴγλη».

Λίγους μῆνες ἀργότερα ὅμως (ἐδῶ ὁ συμβολισμὸς εἶναι φανερός): «... οἱ ἐπιφάνειες ἄρχισαν νὰ ξεφτοῦν, οἱ γύψινες διακοσμήσεις ἔπεσαν, σκουπίδια σκέπασαν τὰ σχέδια τῆς Ἀναγεννήσεως κάτι ἔσπασε κι' ἔπεσε ἐδῶ... καὶ τὸ Λουμπλὶν παραδόθηκε στὴν κοινὴ περιφρόνησι».

Αὐτὴ ἡ παραμέλησι τῶν παλαιῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων ἦταν χαρακτηριστικὴ σὲ ὅλα τὰ ἀνατολικοευρωπαϊκὰ καθεστῶτα.

Στὴ Βουλγαρία, ὅπως εἶπαν στὴν γενικὴ πολεοδομικὴ συνέλευσι, σὲ πολυάριθμες πόλεις τὸ καθεστὼς δὲν εἶχε χτίσει οὔτε ενα σημαντικὸ κτίριο ἀπὸ τότε ποὺ ἀνέλαβε τὴν ἀρχή, καὶ ἀρκετὲς ἀπ' αὐτὲς (ὅπως τὸ Στὰνκτ Ντιμιτρὼφ καὶ τὸ Γκάμπροβο) δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀποχετευτικὰ συστήματα, ἐγκαταστάσεις ὑδρεύσεως κ.λ.π.

Οἱ νέες σοσιαλιστικὲς πόλεις

Θεμέλιοι λίθοι στὴν «σοσιαλιστικὴ» τοπικὴ καὶ ἀστικὴ ἀνάπτυξη εἶναι οἱ νέες βιομηχανικὲς πόλεις ποὺ δημιουργήθηκαν στὴν σταλινικὴ περίοδο στὸ πλαίσιο τῆς ἀναπτύξεως τῶν κέντρων βαρειᾶς βιομηχανίας: Ἡ Νόβα Χούτα στὴν Πολωνία, τὸ Στάλινβάρος (τώρα Ντούνάβαρος) στὴν Οὐγγαρία, τὸ Δημητρὼφγκάντ στὴν Βουλγαρία, ἡ Κόζιτσε στὴν Τσεχοσλοβακία. Ὁ πρωταρχικὸς σκοπός τους εἶναι νὰ ὑπηρετήσουν τὸ οἰκονομικὸ πρόγραμμα, ἀλλὰ ἐξυπηρετοῦν καὶ προπαγανδιστικοὺς σκοποὺς γιατὶ χρησιμοποιοῦνται σὰν σύμβολα καὶ βιτρίνες τῶν σκοπῶν καὶ τῶν ἐπιτεύξεων τοῦ καθεστῶτος.

Τὸ κέντρο καὶ ἡ καρδιὰ μιᾶς τέτοιας πόλεως εἶναι ἕνα χαλυβουργεῖο, ἕνας ἠλεκτρικὸς σταθμὸς ἢ μία χημικὴ βιομηχανία, ποὺ δεσπόζουν τοποθετημένα σὲ κάποιο ὑψηλὸ σημεῖο ἢ στὴν ἀρχὴ κάποιας λεωφόρου. Ὑποτίθεται ὅτι ἀποτελοῦν «ἐν δυνάμει» ἐργατικὲς κοινότητες, ποὺ συγκεντρώνονται γύρω ἀπὸ τὰ κέντρα ἐργασίας καὶ περιλαμβάνουν ὅλες τὶς εὐκολίες ποὺ εἶναι ἀναγκαῖες στὸν κολλεκτιβιστικὸ τρόπο ζωῆς: καντίνες, βρεφοκομικοὺς σταθμοὺς κ.λ.π.

Οἱ νέες «σοσιαλιστικὲς» πόλεις εἶναι ἡ περηφάνεια τοῦ καθεστῶτος, ὁ τύπος δὲν παραλείπει καμμιὰ εὐκαιρία νὰ τὶς ἐπαινῆ καὶ φυσικὰ φιγουράρουν μόνιμα στὰ προγράμματα ἐπισκέψεως τῶν ξένων ἀντιπροσωπειῶν. Ἀλλὰ δύο ἀπὸ αὐτὲς πῆραν ἐξέχουσα θέσι στοὺς ἀγῶνες τῶν ἀνατολικοευρωπαίων κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ:

Ἡ Νόβα Χούτα (οἱ κάτοικοί της ἐξεγέρθησαν ζητώντας ἐκκλησία) ποὺ ἀποτέλεσε τὸ θέμα τῆς θρηνωδίας τοῦ Ἀδὰμ Βάζυκ «Ποίημα γιὰ ἐνηλίκους» καὶ τὸ Στάλινβάρος, ποὺ ἦταν ἀπὸ τὰ κύρια κέντρα τῆς ἀντισοβιετικῆς ἀντιστάσεως κατὰ τὴν Οὐγγρικὴ ἐπανάστασι τοῦ 1956.

Τὸ γεγονὸς ὅτι μερικὲς ἀπὸ τὶς πόλεις αὐτὲς μεταβλήθηκαν σὲ γιγαντιαῖες φτωχογειτονιὲς πρὶν ἀκόμη τελειώσουν, τονίστηκε μὲ ἀδιάσειστα στοιχεῖα ἀπὸ τὸν τύπο τοῦ σοβιετικοῦ μπλὸκ πρὶν ἀπὸ τὰ γεγονότα τοῦ 1956. Οἱ συνθῆκες διαβιώσεως ἦταν ἐλεεινές. Τὸ ἔγκλημα, ἡ ἐγκληματικότης τῶν ἀνηλίκων, ὁ ἀλκοολισμός, ἡ ἀστάθεια ἐργασίας ἄνθιζαν ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλείψεως κοινωνικῶν καὶ ψυχαγωγικῶν διευκολύνσεων καὶ τῶν ἀφορήτων συνθηκῶν στεγάσεως. Κατὰ τὴν κατασκευὴν τῶν πόλεων αὐτῶν θεωρητικῶς τὰ ἐργοστάσια καὶ τὰ σπίτια ἔπρεπε νὰ χτίζωνται μὲ τὸν ἴδιο ρυθμό, ἀλλὰ τελικῶς τὰ σπίτια καθυστέρησαν πολὺ γιατὶ δὲν ἦσαν στὸν «παραγωγικὸ τομέα». Οἱ «προσωρινὲς» παράγκες τῶν ἐργατῶν ὅπου συχνὰ μέχρι τριακόσιοι ἄνθρωποι στεγάζονταν σὲ ενα θάλαμο, ἀνάλογες ἀποχετεύσεις καὶ ἐξαερισμὸ διαιωνιζόταν. Παντρεμένα ζευγάρια χώριζαν γιὰ μῆνες καὶ γιὰ χρόνια ἀπὸ ἔλλειψι στέγης.

Περίπου ἔξη ἑβδομάδες πρὶν ἀπὸ τὴν ἔκρηξι τῆς Οὐγγρικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ἐφημερίδα τῆς Βουδαπέστης «Νέπσα-

βα» (5 Σεπτεμβρίου 1956) δημοσίευσε τὴν ἔκθεσι μιᾶς ἐπιτροπῆς συνδικαλιστικῆς ὀργανώσεως ἐπὶ τῶν συνθηκῶν διαβιώσεως στὸ Στάλινβάρος, στὴν ὁποία ἀνεφέρετο ὅτι ἐνῶ τὰ ἀπέραντα κτίρια τῶν τεραστίων ἐργοστασίων χάλυβος καὶ ὁ ἐξοπλισμός των ἦταν ἐξαιρετικὰ ἐπιμελημένα, τὰ 50% τῶν ἐργατῶν ζοῦσαν πάντοτε σὲ «προσωρινὲς» παράγκες, χωρὶς ὕδρευσι καὶ χωρὶς θέρμανσι. Ὅταν ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις, τὸ Στάλινβάρος, ἡ πιὸ ἐξέχουσα ἐργατικὴ πόλι τῆς Οὐγγαρίας, (τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἄλλαξε ἀμέσως ἀπὸ τοὺς κατοίκους καὶ ξανάγινε Ντούναπέντελε) ἔγινε ὁρμητήριο τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἦταν ἡ τελευταία πόλι ποὺ ὑπέκυψε ὕστερα ἀπὸ ἡρωϊκὴ ἀντίστασι στὶς συντριπτικὰ ἰσχυρότερες σοβιετικὲς δυνάμεις.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀγροτοπόλεων

Ὅπως ἀκριβῶς στὶς πόλεις τὸ οὐσιῶδες εἶναι νὰ σταματήση τὸ χτίσιμο τῶν σπιτιῶν στὴν τύχη μίλια καὶ μίλια ἔξω ἀπὸ τὰ ἀρχικὰ πολεοδομικὰ σχέδια, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ στὰ χωριὰ πρέπει νὰ παύση ἡ διασπορὰ τῶν σπιτιῶν, τόνισε ὁ Ζίφκωφ μιλώντας στὴν βουλγαρικὴ διάσκεψι πολεοδομίας. Αὐτὸ ἔχει ἰδιαίτερη σημασία στὰ χωριὰ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ εἶναι πιὸ συγκεντρωμένα ἐν ὄψει τῆς ἀναπτύξεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ κοινοτικῶν διευκολύνσεων.

Τὰ ἀγροτικὰ οἰκήματα πρέπει νὰ ἀκολουθοῦν ὡρισμένα σχέδια καὶ νὰ εἶναι ὁμοιόμορφα. Στὸ μέλλον, ἡ κατασκευὴ ἀγροτικῶν οἰκημάτων πρέπει νὰ γίνεται στὰ πλαίσια τῆς γενικῆς πολεοδομίας.

Στὴν Τσεχοσλοβακία, τὸ χτίσιμο τῶν χωριῶν, ἐπικρίθηκε καὶ χαρακτηρίστηκε «ἀναρχικὸ» καὶ σὲ «σύγκρουσι μὲ τὶς σύγχρονες ἀντιλήψεις περὶ ἱδρύσεως κοινοτήτων». Στὴν Σλοβακία, ἀνέφερε ὁ τύπος, μερικὲς ἀγροτικὲς πόλεις ἀκολουθοῦν τὴν ἀπορριπτέα τακτικὴ τῶν «γραμμικῶν» κτιρίων, δηλαδὴ προσθέτουν συνεχῶς κτίρια σὲ μονὲς γραμμὲς κατὰ μῆκος τῶν μεγάλων ὁδικῶν ἀρτηριῶν. Κατὰ τὴν κατάστρωσι τῶν πολεοδομικῶν σχεδίων καὶ μάλιστα τῶν δημοσίων καὶ κοινωνικῶν ὑπηρεσιῶν συχνὰ δὲ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὅτι ἕνα μικρὸ γειτονικὸ ἰδιωτικὸ ἀγρόκτημα μπορεῖ στὸ μέλλον νὰ γίνη κολλεκτίβα ἢ γαλακτοκομεῖο. Ἡ μεταβολὴ τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ἡ μετατροπὴ τῆς μικρῆς παραγωγῆς σὲ μεγάλης κλίμακος σοσιαλιστικὴ παραγωγὴ γίνεται σύμφωνα μὲ μελετημένες «ντιρεκτίβες»... καὶ ἀρχὲς ποὺ ἔχουν ἀπόλυτα ἐπαληθευθῆ στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωση. Εἶναι οὐσιῶδες νὰ ἀκολουθῆ καὶ ἡ κατασκευὴ ἀνάλογη πορεία, καὶ τὰ προγράμματα παραγωγῆς, στεγάσεως καθὼς καὶ τὰ κοινωνικὰ καὶ μορφωτικὰ προγράμματα πρέπει νὰ συντονίζωνται».

Ἡ στέγασις

Οἱ συνθῆκες στεγάσεως εἶναι πράγματι «τὸ ὄνειδος» τῶν πόλεων τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης — καὶ τῶν καθεστώτων. Ἡ Πολωνία τῆς ὁποίας οἱ μεγαλύτερες πόλεις μετεβλήθηκαν ὁμοιόμορφα σὲ ἐρείπια, ἀντιμετώπισε μετὰ τὸν πόλεμο τὸ σοβαρώτερο ἴσως πρόβλημα στεγάσεως σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη. Δεκαπέντε χρόνια μετὰ τὸν πόλεμο ἐξακολουθεῖ νὰ μαστίζεται ἀπὸ μιὰ ἀπὸ τὶς σοβαρώτερες στεγαστικὲς ἐλλείψεις στὴν Εὐρώπη. Καὶ αὐτό, παρὰ τὴν πρόβλεψι στεγάσεως ποὺ ἔγινε στὸ Ἑξαετὲς Σχέδιο (1951 - 56) τοῦ καθεστῶτος Μπιερούτ, γιὰ τὸ ὁποῖο ἡ ἐφημερὶς «Μιάστο» τῆς Βαρσοβίας, ἔγραφε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1956: «Τὸ Ἑξαετὲς Σχέδιο πλησιάζει πρὸς τὸ τέλος του καὶ μόλις τώρα καταλαβαίνουμε τὴν ἐξαιρετικὰ δυσχερῆ κατάστασι ποὺ ἐπικρατεῖ στὴν στέγασι... Ὁ θόρυβος τῶν στατιστικῶν οἱ ὁποῖες ἐπρόκειτο νὰ ἀποδείξουν ὅτι τὸ στεγαστικὸ πρόγραμμα τοῦ Σχεδίου «θεωρητικῶς» ἐξεπληρώθη δὲν βοήθησαν καὶ πολύ... Ὅλοι ξέρουν τὴν πραγματικὴ κατάστασι καὶ θεωροῦν ὅλες αὐτὲς τὶς προσπάθειες νὰ μᾶς ἀποκρύψουν τὴν ἀποτυχία σὰν ἁπλὸ κάλυμμα πάνω σὲ μιὰ ἀνοικτὴ πληγή».

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὸν μὴ ἱκανοποιητικὸ ρυθμὸ στεγάσεως, εἴτε μὲ τὸ κτίσιμο νέων σπιτιῶν εἴτε μὲ τὴν ἀνοικοδόμησι παλαιῶν, παρουσιάστηκαν καὶ σοβαρὲς ἐλλείψεις στὴν ἀρχιτεκτονική, στὸν βασικὸ ἐξοπλισμὸ (ὑδραυλικὸ καὶ λοιπῶν κοινοχρήστων ἐγκαταστάσεων), στὴν ποιότητα τῆς κατασκευῆς καὶ στὴν συντήρησι τῶν κτιρίων αὐτῶν. Ἀφάνταστα πρόχειρο χτίσιμο, καὶ ἐσχάτης ποιότητος ὑλικὰ χαρακτηρίζουν τὴν οἰκοδομικὴ δραστηριότητα τῆς ἀν. Εὐρώπης καὶ κατέληξαν νὰ προκαλέσουν ἐπικίνδυνες φθορὲς στὰ κτίρια. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐλλείψεις εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς βασικῆς ἀρχῆς τῆς κομμουνιστικῆς οἰκονομίας: στὴν ἀποφυγὴ ἐπενδύσεως κεφαλαίων σὲ «μὴ οὐσιαστικοὺς» τομεῖς (καὶ ἐξυπηρέτησις τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι οὐσιαστικὸς τομεὺς κατὰ τοὺς κομμουνιστάς. Ἡ Μιάστο τῆς Βαρσοβίας, κατηγόρησε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1957 τὸ πρὸ τοῦ Γκομούλκα καθεστὼς ὅτι ἐπέτρεπε τὸ χτίσιμο «ψεύτικων» κτιρίων μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι «κάπως» θὰ κατάφερ-

ναν νὰ διατηρηθοῦν μέχρις ὅτου τελειώση τὸ πρόγραμμα ἀναπτύξεως τῆς βαρειᾶς βιομηχανίας, καὶ τότε πλέον θὰ μποροῦσαν νὰ τὰ ἀντικαταστήσουν.

Μία μελαγχολικὴ εἰκόνα τῶν οἰκογενειῶν ποὺ στριμώχνονται σὲ σκοτεινὰ δωμάτια ἔδωσε ὁ γραμματεὺς τοῦ κόμματος, Πέντσο Καποῦντνσκυ, στὴν γενικὴ πολεοδομικὴ συνέλευση τῆς Βουλγαρίας, ὁ ὁποῖος ἐπέκρινε δριμύτατα τὶς πολυκατοικίες ποὺ εἶχαν κτισθῆ κατὰ τὴν σταλινικὴ περίοδο, «ὅταν ἀντιγράφαμε βιαστικὰ «ξένες» (δηλ. σοβιετικὲς) ἐπιτεύξεις, χωρὶς νὰ λαλβάνουμε καθόλου ὑπ' ὄψιν τὸ δικό μας τρόπο ζωῆς, καὶ προσπαθούσαμε νὰ κάνωμε οἰκονομίες στὴν λειτουργία τοῦ σπιτιοῦ, χωρὶς καμμιὰ σκέψι γιὰ τὴν ἄνεσι, τὴν ἑνότητα τῆς μορφῆς καὶ τὴν ἐπίπλωσι...» Ὁ Καμπουντίνσκυ διάβασε ἐπίσης τὸ γράμμα κάποιας Ἕλενας Τράϊκωφ ἀπὸ τὸ Πλοβεντίφ, ποὺ παραπονιόταν γιὰ τὸ μικρὸ μέγεθος τῶν δωματίων τῶν διαμερισμάτων, καὶ μάλιστα τῆς κουζίνας, ἐνῶ οἱ περισσότερες Βουλγαρικὲς οἰκογένειες περνοῦν τὸν περισσότερο καιρὸ τὸ χειμῶνα σ' αὐτές.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ἔλλειψι χώρου, μεγάλη ἐνόχλησι προκαλεῖ ἡ πρόχειρη κατασκευὴ τῶν σπιτιῶν, εἶπε ὁ Καμπουντίνσκυ. Ἡ μόνωσι εἶναι τόσο ἐλλειπὴς ὥστε ἀνεξαιρέτως ὅλοι οἱ θόρυβοι ἀκόμη καὶ οἱ πιὸ παραμικροὶ ἀκούγονται ἀπὸ τοὺς γείτονες, καὶ οἱ ἐσωτερικὲς ὑδραυλικὲς ἐγκαταστάσεις εἶναι τόσο πρωτόγονες ποὺ προξενοῦν μεγάλες δυσχέρειες καὶ ζημίες. Παρ' ὅλα τὰ μέτρα ποὺ ἔχουν ληφθῆ πρόσφατα ἀπὸ τὸ καθεστώς, δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχη μεγάλη πρόοδος ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητος, καὶ σὲ πολλὲς περιπτώσεις ἔχει μάλιστα χειροτερέψει. Ὁ ἴδιος χαρακτήρισε «ἀπαράδεκτο γεγονὸς» τὴν ἀνάγκη ἐπισκευῆς ἑνὸς σπιτιοῦ ἀμέσως μετὰ τὸ χτίσιμό του, φαινόμενο συχνὸ σὲ ὅλες τὶς κομμουνιστικὲς χῶρες.

Ἰδιαίτερα ἐπικρίνεται ἐπίσης σήμερα ἡ ὡς τώρα τακτικὴ νὰ χτίζονται σκόπιμα σπίτια «μειωμένων ἀνέσεων». Αὐτὰ εἶναι τὰ λεγόμενα «μικρὰ διαμερίσματα» τῆς Βουλγαρίας καὶ τὰ «μειωμένης ἀξίας» διαμερίσματα τῆς Οὐγγαρίας τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἕνα δωμάτιο χωρὶς μπάνιο σὲ παλιὲς μονοκατοικίες στὰ περίχωρα. Τώρα τὰ ἔχουν ἀποκηρύξει καὶ τὰ ἔχουν ἐξοστρακίσει ἀπὸ τὰ τρέχοντα στεγαστικὰ προγράμματα. Ὁ Βούλγαρος ἡγέτης Ζίφκωφ εἶπε γιὰ τὰ «μικρὰ διαμερίσματα»: «Πρὶν λίγο καιρὸ ἄρχισε στὴν Σόφια ἡ κατασκευὴ τέτοιων μικρῶν διαμερισμάτων καὶ ἀπὸ κεῖ ἁπλώθηκε σὲ ὅλη τὴ χώρα. Ἐμεῖς—πολλὰ μέλη τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου—πήγαμε νὰ τὰ δοῦμε. Δὲν εἶναι κατοικίες ἀλλὰ κουτιά. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ προτείναμε... νὰ σταματήση αὐτὸς ὁ τύπος κατασκευῆς. Τὸ βάρος τῆς εὐθύνης γιὰ τὶς κατοικίες αὐτὲς δὲν βαρύνει τοὺς συντρόφους τῆς Σόφιας (τοὺς ἀξιωματούχους τοῦ κόμματος). Ἦταν δική μας (τῶν ἡγετῶν) ἰδέα ἀλλὰ ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ἦταν πρακτική. Ἴσως θὰ μποροῦσαν νὰ κτίζωνται μικρὰ διαμερίσματα σὰν προσωρινὴ λύσι ἀλλὰ αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ γίνη συνήθεια».

Ἡ νέα στεγαστικὴ πολιτικὴ προβλέπει ὄχι μόνο περισσότερα σπίτια ἀλλὰ καὶ καλύτερες ἐγκαταστάσεις. Τὰ σπίτια στὴν Βουλγαρία, ἀνήγγειλε πρόσφατα τὸ καθεστώς, πρέπει νὰ κτίζωνται ἔτσι ὥστε νὰ διαρκοῦν τουλάχιστον ἑκατὸ χρόνια. Τὸ τρέχον Πενταετὲς Σχέδιο τῆς Οὐγγαρίας προβλέπει δαπάνη πέντε δισεκατομμυρίων φιορινιῶν γιὰ ἐπισκευὲς καὶ συντήρησι πολυκατοικιῶν καὶ τὴν ἀντικατάστασι τῶν κάτω τοῦ μέσου ὅρου κατοικιῶν (κυρίως σὲ πέντε λαϊκὲς φτωχοσυνοικίες τῆς Βουδαπέστης). Ἡ Τσεχοσλοβακία θὰ ἀρχίση ἕνα ὅμοιο πρόγραμμα ἐκκαθαρίσεως καὶ ἀνανεώσεως τῶν λαϊκῶν συνοικιῶν, ἀλλὰ πάντως ὄχι πρὸ τοῦ τέλους τοῦ τετάρτου Πενταετοῦς Προγράμματος, τὸ 1970. Στὴν Πολωνία ἕνα τέτοιο πρόγραμμα θεωρεῖται ἀνώτερο τῶν σημερινῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τῆς χώρας. Στὰ 1957 τὸ Πολωνικὸ Ὑπουργικὸ συμβούλιο ἀπεφάσισε ὅτι «ὁ λαὸς ἔπρεπε νὰ ἀναλάβη τὴν εὐθύνη μερικῶν προσθέτων δαπανῶν» καὶ αὔξησε αἰσθητὰ τὰ ἐνοίκια σὲ «ἕνα ἐπίπεδο ποὺ ἐξασφαλίζει τὴν δέουσα συντήρησι καὶ τὴν ἀπόσβεσι τῶν διαμερισμάτων».

Δαπάνες

Τὸ μέγα πρόβλημα τῶν καθεστώτων ἀν. Εὐρώπης εἶναι ἡ ἐξεύρεσις τῶν πόρων γιὰ τὴν χρηματοδότησι τῶν στεγαστικῶν προγραμμάτων. Οἱ δαπάνες κατασκευῆς στὸ Σοβιετικὸ Μπλὸκ εἶναι σταθερὰ καὶ σημαντικὰ ἀνώτερες ἀπὸ τὶς ἴδιες δαπάνες στὴ Δύσι. Αὐτὸ ἀποδίδεται ἀπὸ τὰ καθεστῶτα στὴν ἐλλειπῆ ὀργάνωσι καὶ ἐφαρμογὴ τῆς οἰκοδομικῆς καὶ τὴν χρησιμοποίησι τεχνικῶς ξεπερασμένων μεθόδων καὶ ὑλικῶν. Τὸ συνηθισμένο φαινόμενο τῶν δαπανῶν ποὺ αὐξάνουν μὲ ταχύτερο ρυθμὸ ἀπὸ τὰ κτίρια καὶ τελικῶς ὑπερβαίνουν κατὰ πολὺ τὸν προϋπολογισμό, τονίζεται ἰδιαίτερα ἀπὸ τὰ καθεστῶτα. Κατόπιν, ἡ διόρθωσις τῶν λαθῶν κατασκευῆς καὶ ἡ ἀνάγκη ἀμέσων ἐπισκευῶν

προσθέτουν πολὺ στὴν τελικὴ δαπάνη τῶν κτιρίων.

Οἱ ἁρμόδιοι τοῦ προγραμματισμοῦ, ἐπιμένουν τώρα στὴν λογικώτερη ἐκλογὴ τῆς θέσεως τῶν κτιρίων, στὴν ἀξιοποίησι τῶν ὑφισταμένων ὑπηρεσιῶν κοινῆς ὠφελείας (νερό, γκάζι κ.λ.π.) στὴν ὕπαρξι τοπικῶν οἰκοδομικῶν ὑλικῶν καὶ πάνω ἀπ' ὅλα στὴν δημιουργία ἑνὸς συστήματος ἐλέγχου τῶν δαπανῶν ὥστε νὰ μειωθοῦν οἱ τρομακτικὲς ὑπερβάσεις. Σὲ μιὰ ἔκθεσί του τὸν Ἰούλιο τοῦ 1959, ὁ Ρουμάνος ἡγέτης Γκεοργκίου - Ντὲζ ἀνέφερε πρὸς τὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ ὅτι ἡ μέση δαπάνη ἑνὸς διαμερίσματος εἶχε μειωθῆ στὴ Ρουμανία ἀπὸ 73.8000 λέι τὸ 1956 σὲ 36.000 λέι τὸ 1959. Στὴν Βουλγαρία, ἐντούτοις παρὰ τὶς ἐπανειλημμένες ἐκκλήσεις τοῦ καθεστῶτος νὰ μειωθοῦν, οἱ δαπάνες στεγάσεως ἀνέρχονται σταθερὰ τὰ δυὸ τελευταῖα χρόνια.

Τυποποίησις

Ἡ ἐλπίδα σωτηρίας στὸ πρόβλημα τῶν οἰκοδομικῶν δαπανῶν τοῦ Σοβιετικοῦ Μπλόκ, βρίσκεται στὴν μαζικὴ παραγωγὴ καὶ τὴν τυποποίησι τόσο τῶν κατὰ μέρος τμημάτων—ὅπως προκατασκευασμένων τοίχων, πατωμάτων κ.λ.π. τὰ ὁποῖα νὰ συναρμολογοῦνται ἐπὶ τόπου (περίπου τὰ 90% τῶν οἰκοδομῶν γίνονται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸν στὴν Σοβιετικὴ Ἕνωσι τώρα), ὅσο καὶ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων. Τὰ κτίρια συναρμολογοῦνται βάσει τυποποιημένων ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων τὰ ὁποῖα μποροῦν νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ πολλὰ κτίρια ὑπολογίζεται ὅτι κοστίζουν 20% περίπου φθηνότερα ἀπὸ ὅτι ἂν χρησιμοποιηθοῦν ἀτομικὰ σχέδια. (Κατὰ τοὺς Βουλγάρους, οἱ ὁποῖοι ἐλπίζουν νὰ ἐφαρμόσουν τὴν μέθοδο αὐτὴ στὸ 60% τῆς στεγάσεως μέχρι τὸ 1965, στὴν Πολωνία καὶ τὴν Τσεχοσλοβακία ἕνα 60 ὡς 70% τῆς στεγάσεως γίνεται βάσει τυποποιημένων ἀρχιτεκτονικῶν σχεδίων.)

Στὴν Οὐγγαρία ὀργανώνεται κέντρο Προγραμματισμοῦ Τυποποιημένων Οἰκοδομῶν τὸ ὁποῖο ὑπόκειται στὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίων Ἔργων τὸ ὁποῖο θὰ ἐκπονίσῃ τὸ πρόγραμμα ἔργων τῆς πενταετίας 1961 - 65 καὶ θὰ ἑτοιμάσῃ τυποποιημένα μοντέλλα γιὰ σπίτια, σχολεῖα κ.λ.π. Στὴν Βουδαπέστη ἐπρόκειτο νὰ ἐγκαινιασθῆ ἕνας πειραματικὸς συνοικισμός, ἕνα εἶδος ἀρχιτεκτονικοῦ ἐργαστηρίου, στὸ ὁποῖο θὰ δοκιμάζωνται χρόνο μὲ χρόνο νέα σχέδια καὶ καινούργιοι τρόποι οἰκοδομῆς.

Ἕνας ἄλλος συνοικισμὸς ποὺ χτίζεται τώρα στὴν Περιοχὴ Κάρλιν τῆς Πράγας πρόκειται νὰ χρησιμεύσῃ ἐπίσης σὰν δοκιμαστικὸ σχέδιο γιὰ κτίρια ποὺ κατόπιν θὰ χτισθοῦν σὲ διάφορα μέρη τῆς χώρας μετὰ τὸ 1963. Οἱ σκελετοὶ θὰ συναρμολογοῦνται ἀπὸ γιγαντιαῖα κομμάτια μπετὸν τὰ ὁποῖα θὰ παραδίδωνται ἐπὶ τόπου καὶ τὰ ἐσωτερικὰ τῶν διαμερισμάτων διαιροῦνται ἀπὸ χωρίσματα τὰ ὁποῖα εἶναι κινητὰ οὕτως ὥστε νὰ μπορῆ νὰ κανονίζῃ κανεὶς ὅπως θέλῃ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν δωματίων κάθε διαμερίσματος.

Ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις

Γιὰ νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο τῆς τρομακτικῆς κρίσεως στέγης ὁ ἀνατολικοευρωπαϊκὸς κομμουνισμὸς ἀναγκάσθηκε βάζοντας ἄφθονο νερὸ στὸ κρασί του νὰ προσφύγῃ στὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία καὶ στὸ «καταραμένο» ἔνστικτο τῆς ἰδιοκτησίας. Ἀκόμη καὶ στὴν Τσεχοσλοβακία, ποὺ εἶναι ἡ πιὸ προοδευμένη χώρα ἀπὸ ἀπόψεως κομμουνισμοῦ, τὸ ποσοστὸ τῶν σπιτιῶν ποὺ κτίζονται μὲ ἰδιωτικὰ μέσα εἶναι ἐκπληκτικό. Στὴν Βουλγαρία, ἡ Κρατικὴ Τράπεζα παρέχει δάνεια μέχρι 40.000 λέβα μὲ ὑποθῆκες διαρκείας εἰκοσιπέντε ἐτῶν καὶ ἐπιτόκιο 2% σὲ ἰδιῶτες ποὺ ἀναλαμβάνουν τοὐλάχιστον τὰ 30% τῆς συνολικῆς δαπάνης τῆς οἰκοδομῆς.

Τὸ καθεστὼς Γκομούλκα ἐνθαρρύνει ἐπίσης τὴν ἰδιωτικὴ στέγασι σὲ συνδυασμὸ μὲ κρατικὰ δάνεια καὶ ἰδιωτικὴ ἀποταμίευσι. Ἐνῶ ἡ κρατικὴ οἰκοδομικὴ δραστηριότης παραμένει ἡ σοβαρώτερη, ἕνα κυβερνητικὸ διάταγμα τοῦ Μαΐου 1957 «ἐξήρεσε ἀπὸ τὴν δημοσία στεγαστικὴ οἰκονομία» — δηλ. ἀνέθεσε σὲ ἰδιωτικὲς ἐπιχειρήσεις — τὶς μονοκατοικίες καὶ τὰ διαμερίσματα ποὺ προορίζονται γιὰ μιὰ μόνο οἰκογένεια. Ἡ 5η συνδιάσκεψις τοῦ ΚΚ Πολωνίας (Ἰούνιος 1960) κατὰ τὴν ἀναθεώρησι τοῦ σχεδίου τοῦ 2ου 5ετοῦς προγράμματος περιέκοψε τὶς κρατικὲς δαπάνες ποὺ προορίζονταν γιὰ στεγαστικοὺς σκοποὺς κατὰ 15 δισεκατομμύρια ζλότυ. Ὁ Γκομούλκα εἶπε ὅτι ἡ μείωσι τῶν κρατικῶν ἐπενδύσεων θὰ ἔπρεπε νὰ καλυφθῆ ἀπὸ αὔξησι τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων μέσῳ στεγαστικῶν συναιτερισμῶν καὶ ἰσχυρίσθηκε ὅτι ἡ περικοπὴ δὲν σημαίνει ἀναγκαστικὰ καὶ μείωσι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προγραμματιζομένων οἰκοδομῶν.

Στὰ 1958 καὶ στὰ 1959 τὸ 1)3 τοῦ στεγαστικοῦ προγράμματος τῆς Οὐγγαρίας ἐχρηματοδοτήθη ἀπὸ ἰδιωτικὲς πηγὲς καὶ τὸ 40% ἐχρηματοδοτήθη ἀπὸ συνεταιρισμοὺς μὲ κρατικὲς ἐπιχορηγή-

σεις. Μόνο τὸ 25% ἐκαλύφθη ἀποκλειστικὰ ἀπὸ κρατικὲς δαπάνες. Τὸ δεκαπενταετὲς στεγαστικὸ πρόγραμμα πάντως προβλέπει ὅτι αὐτὴ ἡ ὑποχώρησις στὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία εἶναι προσωρινὴ καὶ ὅτι οἱ κρατικὲς δαπάνες πρόκειται νὰ αὐξηθοῦν σημαντικὰ καὶ οἱ ἰδιωτικὲς στεγαστικὲς δαπάνες νὰ μειωθοῦν τοὐλάχιστο στὰ 40% τῆς συνολικῆς δαπάνης.

Ἕνα μέρος τῆς οἰκοδομικῆς δραστηριότητος καλύπτεται ἀπὸ μικροὺς τεχνίτες καὶ ἐργολάβους (πρᾶγμα παράνομο στὴν Βουλγαρία καὶ στὴν Τσεχοσλοβακία) ἀλλὰ τὸ κύριο μέρος τῆς στεγάσεως καλύπτεται ἀπὸ τὶς ἴδιες τὶς οἰκογένειες ποὺ ἐργάζονται μετὰ τὶς ὧρες τῆς δουλειᾶς των καὶ τὰ Σαββατοκύριακα. Τὰ σπίτια τελικῶς ἀνήκουν σ' αὐτοὺς κατ' ἀπόλυτη κυριότητα, καὶ μὲ κληρονομικὰ δικαιώματα.

Πέρυσι τὸ Βουλγαρικὸ καθεστὼς ἀναγκάστηκε νὰ διαψεύση ρητὰ τὶς φήμες ποὺ κυκλοφοροῦσαν (καὶ οἱ ὁποῖες ἀνέστειλαν τὴν οἰκοδομικὴ δραστηριότητα) ὅτ τὸ κληρονομικὸ δικαίωμα στὰ σπίτια ποὺ χτίζονταν μὲ κρατικὰ δάνεια ἐπρόκειτο νὰ ἀνακληθῆ μὲ ἀναθεώρησι τοῦ Συντάγματος. Ὁ Ζίφκωφ ἀνήγγειλε ἐπισήμως ὅτι ἡ τροποποίησι ποὺ ἐπρόκειτο νὰ γίνη θὰ παρεῖχε «σαφεῖς καὶ ρητὲς ἐγγυήσεις στοὺς πολῖτες καὶ στοὺς ἀπογόνους των ὅτι τὰ σπίτια ποὺ εἶχαν κτισθῆ μὲ δικά των ἔξοδα καὶ δική των ἐργασία ἀποτελοῦν τὴν ἀποκλειστική των ἰδιοκτησία.»

Στὴν Ρουμανία, ἡ στέγασι ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸ Κράτος μὲ κρατικὴ ἐπιχορήγησι εἶναι ἀμελητέα σὲ σύγκρισι μὲ τὴν ἰδιωτικὴ στέγασι χωρὶς καμμιὰ κρατικὴ ἐπιχορήγησι. Ἀπὸ τὶς λιγοστὲς πληροφορίες ποὺ δημοσιεύονται σὲ σχέσι μὲ τὴν ἰδιωτικὴ στέγασι, φαίνεται ὅτι τὰ περισσότερα σπίτια ποὺ χτίζονται εἶναι μικρὲς ἀγροικίες σὲ ἀπομακρυσμένες περιοχές.

Τὸ κράτος ὅμως δὲν ὑπολογίζει μόνο στὴν ἰδιωτικὴ ἀποταμίευσι ἀλλὰ καὶ στὴν ἰδιωτικὴ ἐργασία, καὶ ὄχι μόνο γιὰ τὴν ἰδιωτικὴ στέγασι ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ χτίσιμο δημοσίων κτιρίων. Στὴν Οὐγγαρία γίνονται ἐκκλήσεις γιὰ «ἐθελοντικὴ» ἐργασία ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ γιὰ τὴν ἀνάπτυξι τόσο τῶν πόλεων ὅσο καὶ τῶν χωριῶν. Στὴν Βουδαπέστη, ὁ χῶρος τῆς νέας ἐμπορικῆς ἐκθέσεως χτίζεται μὲ ἐθελοντικὴ ἐργασία κυρίως ταγμάτων ἐργασίας. Τὸ «ἐθελοντικὸ» στοιχεῖο τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἀμφισβητεῖται ἐντούτοις, ὅπως ἀπὸ τὴν «Μπελπολίτικα Σέμλε» τῆς Βουδαπέστης, τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1959, ἡ ὁποία ἐπέστησε τὴν προσοχὴ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ὥστε νὰ μὴ «ἐπιβάλλουν παράνομες ὑποχρεώσεις» στὸν πληθυσμό.

Ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια

Ἰδεολογικά, οἱ κομμουνισταὶ θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ δημιουργήσουν μιὰ ἐντελῶς νέα ἀρχιτεκτονικὴ σχολὴ ἡ ὁποία θὰ ἀποτελοῦσε τὴν πεμπτουσία καὶ τὴν ἔκφρασι τῆς «νέας»—κομμουνιστικῆς — ἐποχῆς, ὅπως ἡ γοτθικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς μεσαιωνικῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης. Οἱ κομμουνισταὶ ἡγέται ἰσχυρίζονται καὶ μᾶλλον ἀβάσιμα, ὅτι μιὰ «σοσιαλιστικὴ» ἀρχιτεκτονικὴ ἀναπτύσσεται σὲ ἕνα τελείως νέο διαφορετικὸ ποιοτικὰ ἐπίπεδο... μὲ δικό της στὺλ καὶ μορφὲς ποὺ ἀνταποκρίνονται στὴν βαθύτερη δημοκρατικὴ οὐσία τῆς νέας κοινωνίας.» Στὴν πραγματικότητα, ὁ ὅρος «σοσιαλιστικὸς ρεαλισμὸς» στὴν ἀρχιτεκτονικὴ ἔχει ἀναπόσπαστα συνδεθῆ μὲ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῆς «γαμήλιας τούρτας» ποὺ δέσποζε στὴν σταλινικὴ περίοδο καὶ ποὺ σήμερα ὅλοι τὴν ἀρνοῦνται. Τὸ κῦμα αὐτὸ τῆς σταλινικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τὸ ὁποῖο κατέκλυσε τὶς πρωτεύουσες τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης γύρω στὰ 1950, ἔχει τώρα ἀποσυρθῆ, ἀφήνοντας πίσω μερικὰ μεμονωμένα δείγματα ὅπως τὸ Μέγαρο Πολιτισμοῦ στὴν Βαρσοβία. Οἱ γενικὲς γραμμὲς καὶ ἡ ἐντύπωσι ποὺ ἔκαναν τὰ κτίρια αὐτὰ ἦταν ὁμοιόμορφες ἐπαναλήψεις τοῦ πρωτοτύπου τῆς Μόσχας: Βαρειά, πολύπλοκα κτίρια, χτισμένα γιὰ κυβερνητικὲς ὑπηρεσίες, γιὰ στρατιωτικὰ ἐπιτελεῖα, τὸν κομματικὸ τύπο καὶ τὸ ραδιόφωνο κ.λ.π. συγκεντρωμένα μαζικὰ στὸ κέντρο τῆς πόλεως γύρω ἀπὸ μιὰ μεγάλη πλακόστρωτη πλατεῖα προορισμένη γιὰ «μαζικὲς λαϊκὲς ἐκδηλώσεις» καὶ στολισμένη μὲ μνημειακὴ γλυπτική, κίονες καὶ ἀετώματα. Τὰ κέντρα αὐτὰ τῶν πόλεων ἐπρόκειτο νὰ ἀποτελέσουν τὸν πυρῆνα μιᾶς γενικῆς ἀνακατασκευῆς ὁλοκλήρων τῶν πόλεων κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο. Σήμερα ἐντούτοις τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ στέκουν ἀπομονωμένα στὸ κέντρο φτωχῶν λαϊκῶν συνοικιῶν.

«Ἡ ἐποχὴ τοῦ Χέοπος»

Ἡ δημιουργία τέτοιων αὐτοκρατορικῶν «προσόψεων» σὲ πόλεις στὶς ὁποῖες τὰ ἐρείπια ποὺ εἶχε ἀφήσει ὁ πόλεμος ἐξακολουθοῦσαν νὰ χαίνουν, καὶ ποὺ μαστίζονταν ἀπὸ γενικὴ οἰκονομικὴ δυσπραγία, εἶναι χτυπητὸ παράδειγμα τῆς κομμουνιστικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἕνα μαχητικὸ σπουδαστικὸ ἔντυπο ποὺ

γιὰ πολὺ λίγο μπόρεσε νὰ κυκλοφορήση στὴν Πολωνία, τὸ «Πὸ Πρόστου», ἔκανε ἐπίθεσι στὶς 7 Ἀπριλίου 1956 κατὰ τῆς ὑποκρισίας καὶ τῆς σπατάλης ποὺ συνόδευε αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ κτίρια:

«Μερικοὶ ἀρχιτεκτονικοὶ κύκλοι, φαίνεται ὅτι ὑπνωτίζονται ἀπὸ τὸ ὅραμα μιᾶς ὄμορφης Βαρσοβίας στὴν ὁποία ἡ ὁδὸς Μαρζάλκοβσκα θὰ ἀποτελῆ τὸ περιδέραιο τῆς πόλης μὲ κεντρικὸ πολύτιμο λίθο τὸ Μέγαρο Ἐπιστημῶν καὶ Παιδείας. Οἱ ἀρχιτέκτονες τῆς δεκαετίας αὐτῆς ἐπέβαλαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπιβάλλουν τὸ χτίσιμο ἀρχιτεκτονικῶν παραδοξολογιῶν ποὺ μόνο σκοπὸ ἔχουν νὰ θαμπώνουν τοὺς ξένους ἐπισκέπτες. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ μερικοὶ παρατηρηταὶ δὲν διστάζουν νὰ κάνουν μιὰ σύγκρσι μὲ τὴν ἐποχὴ τοῦ Χέοπος, καὶ τοῦτο γιατὶ οἱ μέσοι ταξιδιῶτες, ποὺ προσπαθοῦν νὰ μαντέψουν **τὰ μυστικὰ τῆς** Γοργόνας μας (τὸ ἔμβλημα τῆς Βαρσοβίας) ἀνακαλύπτουν ἀμέσως πὼς πρὶν νὰ γίνη λόγος γιὰ περιδέραια καὶ στολίδια καὶ χάντρες, ἡ **Γοργόνα** μας πρέπει νὰ κάνη πρῶτα ἕνα ζεστὸ μπάνιο καὶ νὰ ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὰ ζωΰφια ποὺ τὴν κατακλύζουν...»

Αὐτὸ τὸ εἶδος ἀρχιτεκτονικῆς δὲν ἐμφανίζεται πιὰ στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη, μὲ τὰ δαπανηρά, ὀγκώδη καὶ μεγαλεπήβολα κτίρια. Τὰ νέα κτίρια ἀκολουθοῦν στὸ σύνολο τὸ σύγχρονο ἀρχιτεκτονικὸ στὺλ τῆς Δύσεως —ἁπλὰ στὴν μορφή, ἐλαφρά, ὅπου μικροτεχνάσματα, ὅπως ἐξῶστες σὲ ἁπαλὰ χρώματα σπάζουν τὴν αὐστηρότητα καὶ τὴν μονοτονία. Στὴν κατὰ τὰ ἄλλα ὑπερσυντηρητικὴ Βουλγαρία ἡ μοντέρνα ἀρχιτεκτονικὴ βρίσκει τὴν ἔκφρασι τῆς πιὸ προοδευμένης μορφῆς στὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπη. Ἰδίως στὰ νέα θέρετρα τῆς Μαύρης Θάλασσας, ὅπου οἱ ἀρχιτέκτονες εἶχαν κάθε ἐλευθερία, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῶν ξενοδοχείων, τῶν θαλασσίων περιπτέρων καὶ τῶν καζίνων εἶναι τόσο ἐλεύθερη ὅσο καὶ σὲ οἱοδήποτε δυτικὸ θέρετρο καὶ τὸ βουλγαρικὸ καθεστὼς περηφανεύεται γιὰ τὶς ἐπιτεύξεις του αὐτές... Στὴν γενικὴ πολεοδομικὴ συνέλευσι τοῦ 1959 ὁ ἡγέτης τοῦ κόμματος Ζίφκωφ, ἀποκάλεσε τὰ κτίρια στὸ νέο θέρετρο «Χρυσῆ Ἄμμος» «μιὰ τολμηρή, ὡραία καὶ ἐντούτοις οἰκονομικὴ λύσι ἀρχιτεκτονικῆς» καὶ ἐνέκρινε ἕνα βραβεῖο γιὰ τοὺς ἀρχιτέκτονες. Γιὰ τὴν ἀδελφὴ πόλι ὅμως τῆς «Ἡλιόλουστης Ἀκτῆς» εἶχε μερικὲς ἐπιφυλάξεις, καὶ συγκεκριμένα ὅτι «τὸ θέρετρο ξαπλώνεται μὲ τέτοιο σπάταλο τρόπο ὥστε γιὰ κάθε δυὸ παραθεριστὰς χρειάζεται καὶ ἕνας ὑπηρέτης».

«Ὁ κόσμος ποὺ τὸ ἐπισκέπτεται λέει πὼς τοῦ ἀρέσει, καὶ θὰ ἦταν περίεργο ἂν δὲν ἄρεσε», παρατήρησε ξερὰ ὁ Ζίφκωφ. «Ἂν στὸν κάθε ἐπισκέπτη πρόσφεραν καὶ μιὰ ξεχωριστὴ βίλλα θὰ ἦταν ἀκόμη πιὸ εὐχαριστημένος. **Τὸ θέμα** ὅμως εἶναι: αὐτὸ ἔχει πλεονεκτήματα γιὰ τὸ κράτος; Ὄχι, οἰκονομικῶς δὲν ἔχει κανένα πλεονέκτημα».

Πάντως τὸ αἰσθητικὸ ἀποτέλεσμα στὴν ἀρχιτεκτονικὴ συλλαμβάνεται σήμερα ἀπὸ κάπως διαφορετικὴ ἄποψι. Αὐτὸ ποὺ τονίζεται σήμερα, ἀντὶ γιὰ τὴν ὀπτικὴ ἐντύπωσι κάθε συγκεκριμένου κτιρίου, εἶναι ἡ σύνθεσι κτιριακῶν συγκροτημάτων καὶ ἡ ἐναρμόνισι τοῦ συνόλου μὲ τὸ γύρω περιβάλλον. Ἡ δυνατότης αὐτὴ ποὺ προβάλλεται ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς σὰν μοναδικὸ πλεονέκτημα τῆς ἀστικῆς των πολεοδομίας εἶναι καὶ ἡ ἀπάντησίς των σὲ ὅσους φοβοῦνται ὅτι ἡ αὐξανομένη τυποποίησις τῶν κτιρίων θὰ καταλήξη σὲ μονοτονία καὶ ἔλλειψι ἁρμονίας.

ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΥΨΟΥΣ

Ὁ ἄνθρωπος δὲν εὐχαριστιέται τέλος πάντων μὲ τίποτα. Παράδειγμα ὁ φίλος μου ὁ Φίζολεκ. Ὡς τελευταῖα παραπονιόταν ποὺ ζοῦσε μαζὶ μὲ τὴν γυναίκα του, τὰ παιδιά του καὶ τὴν πεθερά του σὲ ἕνα μοναδικὸ ἰσόγειο δωμάτιο — μιὰ τρύπα. Τώρα ποὺ ἐπὶ τέλους τοῦ ἔδωσαν γιὰ κατοικία ἕνα διαμέρισμα δύο δωματίων στὸν δέκατο ὄροφο μιᾶς μοντέρνας πολυκατοικίας, πάλι παραπονιέται.

Δὲν μπορεῖ νὰ χαρῇ τὴν θέα γιατὶ ἡ πολυκατοικία δὲν διαθέτει οὔτε ταράτσα οὔτε ἄλλο χῶρο γιὰ τὸ στέγνωμα τῶν ρούχων καὶ ἔτσι ἀναγκαστικὰ παραχωροῦν τὸ μπαλκόνι τους στὸ ἅπλωμα τῆς μπουγάδας.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχει μπουγάδα καὶ τότε ὁ φίλος μου ὁ Φίζολεκ δὲν μπορεῖ λέει νὰ χαρῇ τὸ σπιτάκι του λόγῳ τῶν πόνων ποὺ νοιώθει στὴν πλάτη καὶ στὰ πόδια. Οἱ πόνοι αὐτοὶ δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸν ἴλιγγο τοῦ ὕψους ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀναρρίχησι δέκα ὀρόφων γιατὶ τὰ ἀσσανσὲρ τῆς πολυκατοικίας τὶς περισσότερες φορὲς δὲν λειτουργοῦν. Καὶ δὲν φθάνει αὐτὸ τὸ ξεθεωτικὸ καθημερινὸ σκαρφάλωμα ἀλλὰ ἔχει καὶ τὴν γκρίνια τῆς πεθερᾶς του ποὺ ἀποκλείσθηκε στὰ ὕψη. Πράγματι, λόγῳ τῆς ἐλλείψεως ἀσσανσὲρ ἡ γηραιὰ αὐτὴ κυρία βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι μόνο μιὰ φορὰ τὸν μῆνα καὶ ὕστερα ἀνεβαίνει ἐπὶ τρεῖς ἡμέρες περνώντας μιὰ νύχτα σὲ φίλους τοῦ τρίτου ὀρόφου καὶ ἄλλη μία σὲ συγγενεῖς τοῦ ἑβδόμου ὀρόφου.

Περισσότερο ὅμως ἀκόμη, ὁ Φίζολεκ, παραπονιέται γιὰ τὸ κρῦο. Ὄχι γιατὶ στὰ ὑψηλὰ στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπικρατεῖ μεγαλύτερο ψῦχος, ἀλλὰ γιατὶ ὡς ποὺ νὰ ἀνεβῇ δέκα πατώματα, τὰ πόδια του γίνονται μούσκεμα ἀπὸ τὰ νερά. Ποιὰ νερά; θὰ πῆτε. Μὰ ἀπὸ τὰ νερὰ ποὺ τρέχουν ἀπὸ τοὺς κουβάδες. Γιατὶ ὁ φίλος μου δὲν ἀνεβαίνει μόνος του στὸν δέκατο ὄροφο. Κουβαλάει μαζί του καὶ δύο κουβάδες γεμάτους νερό. Καὶ τοῦτο γιατὶ ἀπὸ τὶς βρῦσες τοῦ διαμερίσματός του νερὸ τρέχει μόνο τὴ νύχτα. Συνήθως, αὐτὴ ἡ μοντέρνα πολυκατοικία ἔχει νερὸ μόνο ὡς τὸν τέταρτο ὄροφό της, πολλὲς φορὲς μάλιστα τὸ πολύτιμο ὑγρὸ σταματάει ἀκόμη πιὸ χαμηλά. Ἔτσι ὁ δύστυχος Φίζολεκ κατεβαίνει στὴν αὐλὴ γιὰ νὰ πάρη νερὸ καὶ ὡς ποὺ νὰ τὸ ἀνεβάση στὸ διαμέρισμά του περιλούεται ὁλόκληρος.

Ἀλλὰ πολὺ σωστὰ παρατήρησαν στὸν φίλο μου ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὰ θέλη ὅλα δικά του. Κατοικεῖ σὲ μία νεόδμητη πολυκατοικία τῆς ὁδοῦ Ρύμπνα μὲ σύγχρονο ἀρχιτεκτονικὸ στὺλ καὶ μὲ μπαλκόνι. Δὲν πάει πολὺ νὰ ζητᾶ ἀσσανσὲρ καὶ τρεχούμενο νερό;

(Κείμενο τοῦ Στέφαν Βιτσέκι στὸ περιοδικὸ Στολίστα τῆς Βαρσοβίας, στὸ τεῦχος τῆς 23ης Ὀκτωβρίου 1960).

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΣ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΜΟΣ

Η ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΑΠΟΙΚΙΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΙΣ ΒΑΛΤΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

Ὑπὸ Β. ΣΙΝΤΖΙΚΑΟΥΣΚΑΣ

Τὸ κῦμα τῆς αὐτοδιαθέσεως τὸ ὁποῖον τώρα σαρώνει τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν φέρει τὸ ζήτημα τῆς ἀποικιοκρατίας εἰς τὸ προσκήνιον τῆς διεθνοῦς πολιτικῆς. Τὰ τέσσαρα χαρακτηριστικὰ τῆς ἀποικιοκρατίας εἶναι: κατάκτησις διὰ τῆς βίας, κυριαρχία ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ, ἀποικισμὸς καὶ οἰκονομικὴ ἐκμετάλλευσις. Ἐὰν τὰ ἐδάφη κατεκτήθησαν διὰ θαλάσσης, ὅπως αἱ δυτικαὶ ἀποικίαι, εἴτε διὰ ξηρᾶς, ὅπως αἱ σοβιετικαὶ ἀποικίαι αὐτὸ εἶναι ἐπουσιῶδες. Ἡ ἱστορία τῆς συγχρόνου ἀποικιοκρατίας ἀπὸ τοῦ α΄ παγκοσμίου πολέμου εἶναι ἡ ἱστορία τῆς βαθμιαίας ἐξαλείψεως τῆς διὰ θαλάσσης ὑπερποντίου ἀποικιοκρατίας δυτικοῦ τύπου καὶ τῆς τερατόδους ἐπεκτάσεως τῆς διὰ ξηρᾶς ἀποικιοκρατίας σοβιετικοῦ τύπου.

Ὅπως κάθε σπουδαστὴς τῆς ἱστορίας γνωρίζει οἱ Βρεττανοί, Γάλλοι, Ἱσπανοί, Δανοὶ καὶ Πορτογάλλοι ἐδημιούργησαν ἀποικιοκρατίας αὐτοκρατορίας των κατὰ μῆκος τῶν μεγάλων θαλασσίων ὁδῶν τοῦ κόσμου κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ταξειδίων ἐξερευνήσεως καὶ κατακτήσεως. Ἡ δυτικὴ ἀποικιοκρατία ἔχει παίξει σαφῆ ρόλον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παγκοσμίου ἀναπτύξεως. Μὲ ὅλα της τὰ κακά, ἀνύψωσε καὶ διαπαιδαγώγησε νωθροὺς λαοὺς εἰς τοιοῦτον σημεῖον ὥστε νὰ αἰσθάνωνται ἱκανοὶ νὰ στρέψουν ἀποτελεσματικῶς κατὰ τῶν κατακτητῶν των τὰ ἴδια ὅπλα —ἀπὸ τὰς ἐφημερίδας μέχρι τὰ αὐτόματα—τὰ ὁποῖα αὐτοὶ οὗτοι οἱ κατακτηταὶ των τοὺς ἐδίδαξαν νὰ χρησιμοποιοῦν. Τοῦτο δὲν δύναται νὰ λεχθῇ διὰ τὴν μεγάλην ρωσικὴν αὐτοκρατορίαν ὅπου ἀπεμονωμένα ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον τὰ ὑποδουλωμένα ἔθνη δὲν δύνανται νὰ ὁμιλήσουν ἐνῷ συνθλίβονται ὑπὸ τὸ βάρος τῆς κεντρικῆς δυνάμεως τῆς Μόσχας.

Ὁ Χρουστσὼφ διεστρέβλωσε τὴν ἀλήθειαν ὅταν, ὅπως ἀναμένετο εἰς τὴν γενικὴ συνέλευσιν τοῦ Ο.Η.Ε. τὸ 1960, ἐνεφάνισε τὴν Σοβιετικὴν Ἕνωσιν ὡς τὸν πρόμαχον τῆς ἀντιαποικιοκρατίας καὶ ἰσχυρίσθηκε ὅτι ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωσις δὲν ἔχει ἀποικίας. Ἡ Ρωσία τῶν τσάρων ὑπῆρξεν καὶ ἡ σημερινὴ Σοβιετικὴ Ἕνωσις εἶναι ἡ μεγαλυτέρα ἀποικιοκρατικὴ Δύναμις. Οἱ ρῶσοι, ἕνας χερσαῖος λαὸς δὲν ἔχουν ἀνάγκην νὰ προσφύγουν εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νὰ ἐπεκταθοῦν. Τοποθετημένοι στρατηγικῶς ὥστε νὰ κυριαρχοῦν μιᾶς ἀχανοῦς ἐδαφικῆς ἐκτάσεως εἰς Εὐρασίαν, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶχαν νὰ κάμουν ἦτο νὰ ὠθοῦν τὰ σύνορά των, κινούμενοι βῆμα πρὸς βῆμα διὰ νὰ ἐνσωματώσουν τὰς νέας των κατακτήσεις τῶν συνόρων τῆς

πατρίδος των. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας των οἱ μπολσεβῖκοι κατήγγειλαν τὰ κακὰ τοῦ τσαρικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καὶ διεκήρυξαν τὴν ἀφοσίωσίν των εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς αὐτοδιαθέσεως τῶν ἐθνῶν, μικρῶν καὶ μεγάλων. Ἀλλὰ λίαν συντόμως μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς ἀρχῆς εἰς τὴν Ρωσίαν, ἀκύρωσαν τὰ προηγούμενα καὶ κατέστησαν οἱ πλέον στεναροὶ καὶ ἀνηλεεῖς διάδοχοι τῆς ἰμπεριαλιστικῆς καὶ ἀποικιοκρατικῆς πολιτικῆς τῶν τσάρων. Ἡ μόνη διαφορὰ εἶναι ὅτι τώρα ἡ πολιτικὴ αὐτὴ καλύπτεται ὑπὸ τὴν μορφὴν μιᾶς κομμουνιστικῆς «ἰδεολογίας». Οἱ αἱματηροὶ πόλεμοι ἀνεξαρτησίας τῶν Βαλτικῶν Κρατῶν καὶ τῆς σοβιετικῆς καταπατήσεως τὸ 1919-20 εἶναι χαρακτηριστικοὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς.

Ὁ ἀνανεωθεὶς Σοβιετικὸς Ἰμπεριαλισμὸς

Μετὰ ἀπὸ ἀνάπαυλαν 19 ἐτῶν, αἱ σοβιετικαὶ ἰμπεριαλιστικαὶ τάσεις ἤρχισαν νὰ ἐκδηλώνωνται μὲ τὴν κήρυξιν τοῦ β' παγκοσμίου πολέμου. Τὴν 29 Αὐγούστου 1939, ὁ Στάλιν ὑπέγραψε μὲ τὸν Χίτλερ ἕνα σύμφωνον διὰ τοῦ ὁποίου διεμοιράζετο ἕνα μεγάλο τμῆμα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Διαδοχικῶς, ὁ Ἐρυθρὸς Στρατὸς ἐπετέθη κατὰ τῆς Πολωνίας τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1939 καὶ διεξήγαγεν ἕνα ἰμπεριαλιστικὸν πόλεμον κατὰ τῆς Φινλανδίας διὰ τὸν ὁποῖον ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωσις ἐστιγματίσθη ὡς εἰσβολεὺς ὑπὸ τῆς Κοινωνίας Τῶν Ἐθνῶν. Πολύτιμοι περιοχαὶ τῆς χώρας αὐτῆς προσηρτίσθησαν ὑπὸ τῆς Ε.Σ.Σ.Δ.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1940, ἡ Λιθουανία, ἡ Ἐσθονία καὶ ἡ Λεττονία κατεκλίσθησαν ὑπὸ σοβιετικῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ βιαίως ἐνσωματώθησαν εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἕνωσιν. Κατὰ τὰ ἐπακολουθήσαντα ὀκτὼ ἔτη ἔλαβεν χώραν ἡ καθυπόταξις ὑπὸ τῶν σοβιετικῶν δυνάμεων ἕξη εἰσέτι ἀνεξαρτήτων καὶ κυριάρχων Κρατῶν τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης: **Πολωνίας Οὑγγαρίας, Ρουμανίας Βουλγαρίας, Τσεχοσλοβακίας** καὶ **Ἀλβανίας**. Ἡ τελευταία κατέστη ἕνα Ἀδριατικὸν φυλάκιον τῆς ἀποικιακῆς αὐτοκρατορίας τῆς Μόσχας μέχρις ὅτου ὁ Χότζα ἐκήρυξεν τὴν ἀνταρσίαν του κατὰ τοῦ Χρουστσώφ. Εἰς τὴν καταληφθεῖσαν ζώνην τῆς Ἀνατολ. Γερμανίας ἡ Μόσχα ἐγκατέστησε ἕνα κομμουνιστικὸν καθεστώς.

Ἀποικιοκρατία εἰς Βαλτικὴν

Αἱ καταληφθεῖσαι Βαλτικαὶ χῶραι, Λιθουανία, Λεττονία Ἐσθονία, ἀποτελοῦν τὸ πλέον ἔντονον καὶ καταφανὲς παράδειγμα τῆς σοβιετικῆς ἀποικιοκρατίας εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Εὐρώπην.

Κυρίαρχα καὶ ἀνεξάρτητα κράτη κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ 2ου παγκοσμίου πολέμου καὶ μέλη τῆς Κοινωνίας Τῶν Ἐθνῶν ἔχουν ἐξαφανισθῆ ἀπὸ τὸν πολιτικὸν χάρτην τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τῶν Σοβιὲτ καὶ ὑποβληθῆ εἰς ζυγὸν ὁ ὁποῖος ἀποβλέπει νὰ καταστρέψη πλήρως τὴν ἐθνικὴν των ὑπόστασιν. Ἡ φωνή των δὲν ἀκούγεται εἰς τὰ Ἡνωμένα Ἔθνη. Καὶ εἶναι Εὐρωπαϊκὰ ἔθνη, ἔχοντα πολὺ παλαιὰς παραδόσεις ἐλευθερίας καὶ δυτικοῦ πολιτισμοῦ ἀσυγκρίτως ἀνωτέρου τοῦ ρωσικοῦ.

Οἱ Λιθουανοὶ εἶχον ἐγκαταστήσει ἕνα ἰσχυρὸν καὶ ἀνεξάρτητον κράτος εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Ἐπὶ αἰῶνας, ἦσαν ἱκανοὶ νὰ σταματοῦν τὰς γερμανικὰς ἐξορμήσεις πρὸς Ἀνατολὰς καὶ ταυτοχρόνως ἐπροστάτευσαν τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τοὺς Τατάρους καὶ Μογγόλους διαδραματίσαντες σοβαρὸν ρόλον εἰς τὴν ἄμυνάν της κατὰ τῶν ἀσιατῶν. Ἀπέκτησαν δύναμιν ὄπισθεν τῆς ὁποίας οἱ ἐξ Ἀνατολῆς Σλαῦοι ἠδύνατο νὰ ζοῦν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀσφαλείᾳ καὶ μὲ ἐλευθερίαν ἡ ὁποία ἦτο ἄγνωστος εἰς τὴν Μοσχοβιτικὴν Ρωσίαν. Παρέσχον εἰς τοὺς ὑποτεταγμένους των περισσοτέρας ἀνθρωπίνας ἐλευθερίας ἀπὸ οἱανδήποτε γειτονικὴν χώραν. Ἐνεθάρρυναν τὴν μόρφωσιν καὶ ἀνεξιθρησκείαν καὶ ἔπαιξαν τὸ ρόλον των εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Κατάληψις διὰ τῆς βίας

Λιθουανία, ἡ Λεττονία καὶ ἡ Ἐσθονία

ὑπέστησαν εἰσβολὴν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1940 ὑπὸ συντριπτικῶς ὑπερτέρων ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας καὶ εἰς χρόνον καθ' ὃν τὰ κράτη ταῦτα εἶχαν διακηρύξει τὴν οὐδετερότητά των μετὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Χίτλερ κατὰ τῆς Πολωνίας. Ἐπὶ πλέον, τὰ οὐδέτερα αὐτὰ κράτη συνεδέοντο μὲ συνθήκας εἰρήνης, μὴ ἐπιθέσεως καὶ ἀμοιβαίας βοηθείας μετὰ τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως.

Αἱ τρεῖς βαλτικαὶ χῶραι κατελήφθησαν βιαίως καὶ προσηρτήθησαν παρανόμως ὑπὸ τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Ἐν συνεχείᾳ διεξήχθησαν «ἐκλογαὶ» τὸν Ἰούλιον τοῦ 1940, (ὑπὸ σοβιετικὴν κατοχὴν) καὶ τὰ προκύψαντα κοινοβούλια ἐζήτησαν τὴν ἀναγνώρισίν των ὡς «Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν» δηλαδὴ τὴν μετατροπὴν τῶν χωρῶν εἰς ἐπαρχίας τῆς ΕΣΣΔ. Ἡ Μόσχα κυβερνᾷ τὰς Βαλτικὰς της ἀποικίας ἐλέγχουσα ἀπευθείας τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικήν, τὴν ἄμυναν, τὴν ἐσωτερικὴ ἀσφάλεια, τὴν ἀστυνομίαν, τὰ μέσα μεταφορᾶς καὶ ἐπικοινωνιῶν, τὸ νόμισμα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ ἐμπόριον ὡς καὶ διὰ τῶν τοπικῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἁπλοὶ κλάδοι τοῦ Ρωσικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Ἡ ἁρμοδιότης τῶν τοπικῶν «κυβερνήσεων» εἶναι πάρα πολὺ περιωρισμένη.

Οἱ Ρῶσοι πολιτικοὶ κομμισάριοι, οἱ ὁποῖοι λαμβάνουν ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν πλέον σημαντικῶν ζητημάτων, εἶναι τοποθετημένοι εἰς τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ τοπικὰ «ὑπουργεῖα».

Οὕτω ἡ Λιθουανία, ἡ Λεττονία καὶ ἡ Ἐσθονία ἔχουν πλήρως ὑποταχθῆ εἰς τὴν κατακτήσασαν ταύτας Δύναμιν ἥτις σφετερίζεται ὅλην τὴν ἐξουσίαν καὶ ἐπιβάλλει τὴν πολιτικήν της θέλησιν.

Ἀποικισμὸς

Ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωσις ἔχει ἐκτοπίσει περισσότερον ἀπὸ ἥμισυ ἑκατομμύριον Λιθουανούς, Λεττονοὺς καὶ Ἐσθονοὺς εἰς τὰς πλέον ἀπομεμακρυσμένας ἀκριτικὰς περιοχὰς τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας ὅπου πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἐχάθησαν ἀπὸ τὰς κακουχίας, τὴν πεῖναν, τὸ ψύχος καὶ τὴν ἐξάντλησιν. Κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον, ρῶσοι ἐξηκολούθησαν νὰ ἐγκαθίστανται μαζικῶς εἰς τὰς τρεῖς χώρας. Τὸ ρωσικὸν στοιχεῖον συνιστᾷ ἤδη πρὸς τὸ παρὸν σχεδὸν τὸ ἕν τρίτον τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἐσθονίας καὶ Λεττονίας καὶ περίπου τὸ ἕνα δέκατον τῆς Λιθουανίας (προπολεμικῶς τὸ ρωσικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν Λιθουανίαν ἦτο ἐντελῶς ἀνύπαρκτον).

Ὅλαι αἱ μεγάλαι πόλεις τῶν Βαλτικῶν Κρατῶν—Βίλνα καὶ Μέμελ τῆς Λιθουανίας, Ρίγα τῆς Λεττονίας καὶ Ταλλὶν τῆς Ἐσθονίας—εἶναι οἱ κύριοι στόχοι τοῦ ρωσικοῦ ἀποικισμοῦ. Ἀκόμη καὶ ὁδοί των καὶ αἱ πλατεῖαι των ἔχουν ἀναγεγραμμένας τὰς ὀνομασίας των εἰς τὴν ρωσικὴν γλῶσσαν.

Εἰς τὰ τοπικὰ ὄργανα διοικήσεως ἔχουν εἰσχωρήσει ρῶσοι.

Οὕτω σήμερον εἰς τὴν Λιθουανίαν τρεῖς ἐκ τῶν ὑπουργῶν τῆς τοπικῆς κυβερνήσεως εἶναι ρῶσοι. Ἑπτὰ ἀπὸ τὰ 30 μέλη τοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου εἶναι Ρῶσοι. Περισσότερον ἀπὸ εἴκοσι τοῖς ἑκατὸν τῶν μελῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόματος τῆς Λιθουανίας εἶναι Ρῶσοι. Εἰς τὰ Σοβιὲτ τῶν ἐθνοτήτων, ἡ Λιθουανία ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ δέκα ἀντιπροσώπων, δύο ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι Ρῶσοι. Εἰς τὸ Ἀνώτατον Σοβιὲτ εἰς τὸ Κρεμλῖνον, διὰ 25 ἀντιπροσώπων ἐκ τῶν ὁποίων οἱ ὀκτὼ εἶναι Ρῶσοι. Οἱ ἀντίστοιχοι ἀριθμοὶ διὰ τὴν Λεττονίαν καὶ Ἐσθονίαν εἶναι πολὺ μεγαλύτεροι.

Οἰκονομικὴ ἐκμετάλλευσις

Τὸ πρῶτον μέτρον τὸ ὁποῖον ἔλαβον τὰ Σοβιὲτ εἰς τὰς Βαλτικὰς χώρας ἦτο νὰ δημεύσουν ὅλην τὴν περιουσίαν τῶν κρατικῶν καὶ ἰδιωτικῶν τραπεζῶν, συμπεριλαμβανομένων καὶ ὅλων τῶν ἰδιωτικῶν καταθέσεων πρὸς ὄφελος τῆς Κρατικῆς Τραπέζης τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας καὶ εἰσήγαγον τὸ σοβιετικὸν νόμισμα μὲ μίαν ἐντελῶς αὐθαίρετον καὶ ἐξόχως ἀσύμφορον συναλλαγματικὴν ἀναλογίαν. Ἠκολούθησαν ἄλλα

πιεστικὰ μέτρα, ὅπως ἡ πλήρης ταύτισις τῆς οἰκονομίας τῶν Βαλτικῶν χωρῶν πρὸς τὴν τοιαύτην τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, ἡ ὑποχρεωτικὴ ἀνταλλαγὴ τῶν κρατικῶν ὁμολογιῶν, ἡ βιαία κολλεκτιβοποίησις τῆς γεωργίας, ἡ καταστρεπτικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν δασῶν καὶ ἡ στροφὴ τοῦ ἐργατικοῦ καὶ ἐργοτεχνικοῦ δυναμικοῦ πρὸς βιομηχανίας ἐξαρτωμένας διὰ πρώτας ὕλας ἀπὸ τὰ Σοβιέτ.

Οἱ ἐτήσιοι κρατικοὶ προϋπολογισμοὶ καὶ ὅλα τὰ οἰκονομικὰ σχέδια περιλαμβανομένων τῶν ἡμερομισθίων τῶν ἐργατῶν τῶν βιομηχανιῶν καὶ τῶν ἀμοιβῶν τῶν κρατικῶν ὑπαλλήλων καθορίζονται εἰς τὴν Μόσχαν. Ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω μέτρα τῆς ἀποικιακῆς οἰκονομίας ἐκμεταλλεύσεως εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καταστῶσιν πτωχοὶ οἱ πληθυσμοὶ τῶν Βαλτικῶν χωρῶν καὶ νὰ ἀνασταλῇ ἡ οἰκονομικὴ καὶ μορφωτικὴ ἀνάπτυξίς των ἡ ὁποία ἦτο εἰς ὕψη ἀπρόσιτα διὰ τοὺς ρώσους.

Κατακτηθεῖσαι ἀποικίαι

Ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ὑποκριτικοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Κρεμλίνου, αἱ Βαλτικαὶ χῶραι δὲν εἶναι οὔτε κυρίαρχα ἀνεξάρτητα κράτη οὔτε αὐτοκυβερνώμεναι ὀντότητες. Εἶναι ἁπλῶς κατακτηθεῖσαι σοβιετικαὶ ἀποικίαι εἰς τὴν Ἀνατολικὴ Εὐρώπην μὴ ἔχουσαι οὔτε ἀνεξαρτησίαν οὔτε ἐλευθερίαν καὶ διαθέτουσαι πολὺ ὀλιγωτέραν ἐσωτερικὴν αὐτοκυβέρνησιν καὶ ἀσυγκρίτως ὀλιγώτερα ἀνθρώπινα δικαιώματα ἀπὸ τὴν Ροδεσία, τὴν Κένυα ἢ τὴν Ταγκανίκα.

Δὲν ὑπάρχει λοιπὸν τίποτε ἀφύσικον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν Βαλτικῶν Ἐθνῶν νὰ ἐκλέξουν τὸ πολιτικόν των σύστημα, νὰ ρυθμίσουν τὰς τύχας των καὶ νὰ ἀπολαύσουν τοὺς καρποὺς τῆς ἐργασίας των ὡς ἰσότιμα μέλη τῆς κοινωνίας τῶν ἐθνῶν. Δικαιοῦνται διὰ τῶν νόμων τῶν δοθέντων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ διακηρυχθέντων ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, τουλάχιστον ἴσης μεταχειρίσεως πρὸς τὰς ἀγρίας φυλὰς τοῦ Κογκὸ αἱ ὁποῖαι κατέστησαν ἀνεξάρτητοι. Τὸ πρόβλημα τῆς αἰχμαλωτισθείσης Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, τοῦ ὁποίου μέρος εἶναι καὶ τὸ Βαλτικὸν δὲν εἶναι μόνον ἕνα ἠθικὸν καὶ νομικὸν πρόβλημα τὸ ὁποῖον διὰ τῆς ὑπάρξεώς του θέτει εἰς κίνδυνον τὴν ἐλευθερίαν τῆς ὑπολοίπου Εὐρώπης καὶ τὴν παγκόσμιον εἰρήνην.

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α

ΤΟ ΠΑΙΔΟΜΑΖΩΜΑ

Ὅπως εἶναι γνωστὸ κατὰ τὴν περίοδο τοῦ 1946-1949 ἡ Ἑλλὰς ὑπέστη μίαν κομμουνιστικὴν ἐπανάστασιν τὴν ὁποίαν εἶχαν ὑποκινήσει καὶ ὑπεστήριζαν ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς μὲ ὅλα τὰ μέσα οἱ ἡγέται τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ. Μία δραματικὴ φάσις αὐτῆς τῆς καταστρεπτικῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα κομμουνιστικῆς ἐνόπλου ἐπιθέσεως ὑπῆρξεν καὶ τὸ περιβόητο παιδομάζωμα.

Τὴν 1 καὶ 2 Φεβρουαρίου 1948 συνῆλθεν εἰς μυστικὴν σύνοδον ἡ Κόμινφορμ ἡ ὁποία ἐξήτασεν τὴν πορείαν τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἔλαβεν διαφόρους σχετικὰς ἀφάσεις. Μία ἐξ αὐτῶν ἀφεώρα τὴν διενέργειαν ἑνὸς ἐκτεταμένου παιδομαζώματος εἰς βάρος τῆς ἑλληνικῆς νέας γενεᾶς. Συγκεκριμμένως ἡ Κόμινφορμ ἀπεφάσισεν νὰ συγκεντρώσῃ βιαίως παιδιὰ ἡλικίας ἑνὸς μηνὸς ἕως 14 ἐτῶν, ἀγόρια καὶ κορίτσια, ἀπὸ ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος ὅπου ἀνέπτυσσαν δρᾶσιν οἱ κομμουνισταὶ ἀντάρται καὶ νὰ τὰ προωθήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου. Τὰ παιδιὰ αὐτὰ θὰ ἔπρεπε διαμένοντα εἰς τὰς χώρας τοῦ κομμουνισμοῦ νὰ προσηλυτισθοῦν εἰς τὸν κομμουνισμὸν καὶ νὰ ἐκπαιδευθοῦν ποικιλοτρόπως ὥστε ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας τῆς κομμουνιστικῆς ἐπαναστάσεως τὸ νέον καθεστὼς νὰ διαθέτῃ ἀφωσιωμένα στελέχη καὶ ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας της νὰ ἐπαναληφθῇ ἐν καιρῷ ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν τῶν παιδιῶν ποὺ θὰ εἶχαν ἐν τῷ μεταξὺ μεταβληθεῖ εἰς τυφλὰ ὄργανα τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ.

Ἡ ἔναρξις τοῦ παιδομαζώματος ἔγινε τὸν Μάρτιον τοῦ 1948. Οἱ ἔνοπλοι κομμουνισταὶ συνεκέντρωσαν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τὰς μικρὰς παραμεθορίους περιοχὰς τῆς Ἑλλάδος τὰς ὁποίας κατεῖχον καὶ τὰ ἀπέστειλαν μὲ συνοδείαν ἐνόπλων φρουρῶν εἰς τὴν Ἀλβανίαν τὴν Γιουγκοσλαβίαν, καὶ τὴν Βουλγαρίαν. Ἐπίσης ἐπραγματοποίησαν ἐπιθέσεις ἐναντίον διαφόρων χωρίων καὶ πόλεων εἰδικῶς διὰ νὰ αἰχμαλωτίσουν παιδιά. Οἱ χωρικοὶ ἔκρυβαν τὰ παιδιά τους εἰς τὰ δάση καὶ τὰ σπήλαια. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ κομμουνισταὶ ὠργάνωσαν πραγματικὰς ἐκστρατείας εἰς τὰ ὄρη διὰ τὴν ἀνακάλυψιν καὶ ἀπαγωγὴν τῶν παιδιῶν. Εἰς

μίαν τέτοιαν ἐπιχείρησιν λ.χ. εἰς τὸ ὄρον Βόλια πλησίον τοῦ χωρίου Καλύβια ἀνευρέθησαν καὶ ἀνηρπάγησαν 200 κρυπτόμενα παιδιά. Εἰς πολλὰς περιπτώσεις οἱ κομμουνισταὶ ἐβασάνιζαν ἀπανθρώπως τοὺς γονεῖς διὰ νὰ τοὺς ἀναγκάσουν νὰ παραδώσουν τὰ παιδιά των καὶ ὄχι σπανίως ἀφοῦ ἔπερναν τὰ παιδιὰ τοὺς ἐφόνευον. Πολυαρίθμους τοιαύτας περιπτώσεις ἐξηκρίβωσεν ἡ Βαλκανικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΟΗΕ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διαμαρτυρήθη τότε πρὸς τὰς κυβερνήσεις τῶν κομμουνιστικῶν χωρῶν, ἡ Βαλκανικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ ΟΗΕ ἐχαρακτήρισε τὴν ἁρπαγὴ τῶν παιδιῶν ὡς γενοκτονίαν, τὸ διεθνὲς συνέδριον προστασίας παίδων (Αὔγουστος 1948, Στοκχόλμη) καὶ ἡ 17η διεθνὴς διάσκεψις τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ (Σεπτέμβριος 1948 Στοκχόλμη) ὕψωσαν φωνὴ διαμαρτυρίας ἀλλ᾽ ἄνευ ἀποτελέσματος.

Τὴν 27ην Νοεμβρίου 1948 ἡ Γ' Γενικὴ Συνέλευσίς τοῦ ΟΗΕ (Παρίσιοι) ἐνέκρινεν ἀπόφασιν διὰ τῆς ὁποίας κατεδίκαζεν τὴν μαζικὴν ἀπαγωγὴν τῶν ἑλληνοπαίδων, ἐζήτει τὴν ἄμεσον ἐπιστροφὴν των καὶ ἀνέθετε εἰς τὸν Διεθνῆ Ἐρυθρὸν Σταυρὸν τὰς σχετικὰς ἐνεργείας. Ἐν συνεχείᾳ τῆς ἀποφάσεως αὐτῆς ὁ τότε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ΟΗΕ ,Τρίγκβε Λῆ, ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς πρὸς τὰς κομμουνιστικὰς κυβερνήσεις αἱ ὁποῖαι ὅμως οὔτε κἂν ἀπήντησαν (πλὴν τῆς Τσεχισλοβακίας ἡ ὁποία ἰσχυρίσθη ὅτι εἶχεν εἰς τὸ ἔδαφός της μόνον 138 παιδιά) καὶ ἐσυνέχισαν τὸ γκαγστερικόν των ἔργον.

Τὸ θέρος τοῦ 1948 ἐγκατεστάθη ἀερογέφυρα μεταξὺ Τιράνων—Βουδαπέστης διὰ τῆς ὁποίας μεγάλα ρωσικὰ μεταγωγικὰ ἀεροπλάνα μετέφερον συνεχῶς παιδιὰ ἁρπαγέντα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1949 ἡ Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος Φρειδερίκη ἀπηύθυνεν ἔκκλησιν εἰς τὸν πολιτισμένον κόσμον νὰ ἐπέμβῃ ἐπὶ τοῦ θέματος. Τὸν Νοέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ ΟΗΕ ἔλαβεν νέαν ἀπόφασιν διὰ τὴν ἄμεσον ἐπιστροφὴν τῶν ἀπαχθέντων παιδιῶν. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1950 ὁ Διεθνὴς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς ἐκάλεσεν εἰδικὴν σύσκεψιν διὰ τὴν ρύθμισιν τοῦ θέματος, ἀλλὰ οἱ κομμουνισταὶ ἠρνήθησαν νὰ μετάσχουν εἰς αὐτήν. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1950 ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ ΟΗΕ ἐπανέλαβεν τὴν ἀπόφασίν της ἀλλὰ καὶ πάλιν ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1952 ἡ 7η Γενικὴ Συνέλευσις τοῦ ΟΗΕ συνεζήτησε διὰ 4ην φορὰν τὸ θέμα. Ὁ Διεθνὴς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς κατέθεσεν χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ τὴν ἐκτελέσῃ λόγω τῆς στάσεως τῶν κομμουνιστῶν τὴν ἐντολὴν τὴν ὁποίαν τοῦ εἶχε ἀναθέσει ὁ ΟΗΕ ὁ ὁποῖος ἐξέφρασεν τὴν λύπην του καὶ κατεδίκασεν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὸ ἔγκλημα.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κομμουνιστικὴ ἀνταρσία εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔληξεν μὲ τὴν ἧτταν τῶν κομμουνιστῶν οἱ ὁποῖοι ὅμως ἔσυραν εἰς τὰς κομμουνιστικὰς χώρας 28 χιλιάδες παιδιὰ ἡλικίας μέχρι 14 ἐτῶν.

Τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἐτοποθετήθησαν ἀρχικῶς εἰς διάφορα στρατόπεδα τῆς Ἀλβανίας καὶ τῆς Βουλγαρίας ὅπου διεβίωσαν ὑπὸ ἀθλίους συνθήκας μὲ ἀποτέλεσμα πολλὰ ἐξ αὐτῶν νὰ ἀποθάνουν. Αἱ συνηθέστεραι αἰτίαι θανάτων ἦσαν ὁ ὑποσιτισμός, αἱ ἐπιδημίαι αἱ ὁποῖαι ἐξεδηλώθησαν εἰς τὰ στρατόπεδα καὶ διάφορα δυστυχήματα.

Ἐν συνεχείᾳ τὰ θύματα τοῦ κομμουνιστῶν ἐπροωθήθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ κομμουνιστικοῦ κόσμου καὶ κατενεμήθησαν μεταξὺ τῶν διαφόρων «λαϊκῶν δημοκρατιῶν». Κατὰ τὴν κατανομὴν αὐτὴν οἱ κομμουνισταὶ ἐφρόντησαν νὰ διαλύσουν τὰς οἰκογενείας ὥστε τὰ παιδιὰ νὰ μὴν εἶναι μαζὶ μὲ συγγενεῖς των καὶ τὰ ἀδέλφια νὰ μὴ εἶναι μαζί. Τοῦτο δὲν ἐπετεύχθη ἀπολύτως ἀλλὰ εἰς σημαντικὸν ποσοστόν.

Τὰ παιδιὰ ἐτοποθετήθησαν εἰς τοὺς λεγομένους «παιδικοὺς σταθμοὺς» ἕνα εἶδος παιδικῶν κοινοβίων. Ἐκεῖ διδάσκονται ἀπὸ ἐκπαιδευτικοὺς τῶν ἀντιστοίχων χωρῶν καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν τῶν νωρῶν τὰ μαθήματα τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἐνῷ στελέχη τοῦ ΚΚΕ ἀσκοῦν τὴν

πολιτικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν παιδιῶν καὶ τὰ διδάσκουν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ἐπὶ πλέον ἱστορίαν καὶ γεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν μαρξιστικὴν βεβαίως μέθοδον. Ἀφοῦ τελειώσουν τὸ δημοτικὸν σχολεῖον τὰ παιδιὰ ἡλικίας 13 ἐτῶν ἀποστέλλονται νὰ ἐργασθοῦν εἰς χειρονακτικὰς ἐργασίας πολλάκις μάλιστα καὶ εἰς λίαν βαρείας τοιαύτας ὅπως λ.χ. ἡ ἐκχέρσωσις τῶν ἐλαιωδῶν ἐκτάσεων τοῦ Χάρτσαγκ εἰς τὴν Οὐγγαρίαν κλπ. Ἕνα ποσοστὸν ἐξ αὐτῶν ἐφ' ὅσον δείξει καλὴν διαγωγὴν τοποθετεῖται εἰς διετεῖς τεχνικὰς σχολάς. Οὕτω τὰ περισσότερα ἐκ τῶν ἀπαχθέντων παιδίων εἶναι σήμερον νέοι εἰδικευμένοι ἐργάται ἐργαζόμενοι εἰς τὰς βαρείας βιομηχανίας καὶ ἐν μέρει εἰς τὰ κολχὸζ τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Οἱ νέοι αὐτοὶ διαμένουν συνήθως εἰς εἰδικὰ κοινόβια ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ἑνὸς κομματικοῦ ὑπευθύνου. Ἐκπαιδεύονται ἐπίσης στρατιωτικῶς εἰς διαφόρους παραστρατιωτικὰς ὀργανώσεις καὶ ὑπηρετοῦν εἰς τοὺς στρατοὺς τῶν χωρῶν ὅπου διαμένουν. Ἕνα μικρὸ ποσοστὸν ἀπὸ τοὺς νέους αὐτοὺς ἐπιλέγεται ἀπὸ τὸ κόμμα διὰ νὰ ἀποσταλῇ εἰς πανεπιστήμια, πολυτεχνεῖα καὶ κυρίως εἰς ἀνωτέρας κομματικὰς σχολὰς (προπαγάνδας, παρανόμου μηχανισμοῦ, κατασκοπείας, σαμποτάζ).

Σκοπὸς τῶν κομμουνιστῶν ἦτο τὰ παιδιὰ αὐτὰ νὰ καταστοῦν «ἡ νέα φρουρὰ» τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος Ἑλλάδος, μία δύναμις κρούσεως τοῦ διεθνοῦς κομμουνισμοῦ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἕναν μόνιμον στόχον του. Ἐξετάζοντες σήμερον τὴν κατάστασιν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι οἱ κομμουνισταὶ ἀπέτυχον. Πράγματι τὰ παιδιὰ αὐτὰ τὰ ὁποῖα σήμερον 14-15 ἔτη μετὰ τὴν ἀπαγωγήν των εἰς τὴν πλειοψηφίαν των εἶναι νέοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐπιρεάσθησαν περισσότερον ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς ὁμοχωρίους των καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ τοπικὸν περιβάλλον στὸν ὁποῖον εὑρέθησαν παρὰ ἀπὸ τὸ κόμμα. Οὕτω κατὰ σημαντικὸν ποσοστὸν τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἔγιναν συνειδητοὶ ἀντικομμουνισταὶ οἱ ὁποῖοι μισοῦν τοὺς ἀπαγωγεῖς των. Οἱ Ἕλληνες νέοι οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται εἰς τὰ οὐγγρικὰ ἐργοστάσια ἢ καὶ στὰ πολωνικὰ κολχόζ, ἀντιδροῦν ἔναντι τοῦ κομμουνισμοῦ ἀκριβῶς ὅπως ἀντιδροῦν οἱ οὔγγροι ἢ πολωνοὶ συνάδελφοί των. Ἔτσι καὶ εἰς τὴν οὐγγρικὴν ἐπανάστασιν τὸ 1956 μετέσχαν ἀρκετοὶ Ἕλληνες νέοι ὁρισμένοι δὲ ἐξ αὐτῶν ἐφονεύθησαν μαχόμενοι ἐναντίον τῶν ρώσων καί τινες θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς οὔγγρους πραγματικοὶ ἥρωες. Ἐπίσης ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴν Γερμανίαν ἀρκετὰ θύματα τοῦ παιδομαζώματος ἐδραπέτευσαν εἰς τὴν Δυτικήν.

Μία δευτέρα κατηγορία περιλαμβάνει τοὺς νέους καὶ τὰς νέας οἱ ὁποῖοι λόγῳ τῆς ἀποσπάσεώς των ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸ φυσικὸν περιβάλλον των, λόγῳ τῆς ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν καὶ τῆς μεταφυτεύσεώς των βιαίως εἰς ἕνα ξένον περιβάλλον, ἔλαβον τὸν δρόμον τῆς διαφθορᾶς. Σήμερον εἰς τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην πολλοὶ ἀπὸ τοὺς χούλιγκανς, εἶναι νέοι καὶ νέες ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα θύματα τοῦ κομμουνιστικοῦ παιδομαζώματος.

Τέλος μία τρίτη κατηγορία, ἡ ὀλιγώτερον πολυάριθμος ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς νέους οἱ ὁποῖοι ἀφομοιώθησαν ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς καὶ οἱ ὁποῖοι ἀναδεικνύονται εἰς στελέχη τοῦ κόμματος καὶ τῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ ποσοστὸν αὐτὸ ὅμως εἶναι σχετικῶς μικρόν.

Ἐκ τῶν 28 χιλιάδων παιδιῶν ποὺ ἀπήχθησαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὸ 1948—1949, μόνον ἕνα μικρὸν μέρος ἐπανεπατρίσθησαν. Ἡ Γιουγκοσλαβία μετὰ τὴν ρῆξιν της μὲ τὴν Κόμινφορμ καὶ ἰδίως κατὰ τὴν περίοδον 1950-1952 ἀπέδωσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ παιδιὰ ποὺ εὑρίσκοντο ἀκόμη εἰς τὸ ἔδαφός της ἀνερχόμενα εἰς 684. Ἐξ ἄλλου ἀπὸ τὸ 1954 ὁπότε αἱ κομμουνιστικαὶ χῶραι ἐπέτρεψαν ἕνα μερικὸν ἐπαναπατρισμὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔχουν ἐπιστρέψει εἰς τὴν χώραν μας περίπου 4 χιλιάδες παιδιὰ μεταξὺ ὅμως τῶν ὁποίων εἶναι καὶ παιδιὰ τὰ ὁποῖα ἐγεννήθησαν ἐκεῖ, εἰς τὰς κομμουνιστικὰς χώρας, καὶ συνεπῶς ὄχι θύματα τοῦ παιδομαζώματος.

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

ΤΟ ΝΕΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑΣ

Στὶς 7 Ἀπριλίου 1963 ἡ Βουλὴ τῆς Γιουγκοσλαβίας ψήφισε τὸ νέο Σύνταγμα τῆς χώρας ποὺ τὸ κείμενό του εἶχε δημοσιευθῆ τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1962.

Μὲ τὸ νέο Σύνταγμα ἡ «Λαϊκὴ Δημοκρατία τῆς Γιουγκοσλαβίας» μετονομάζεται σὲ «Σοσιαλιστικὴ Ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία τῆς Γιουγκοσλαβίας». Ἡ Ὁμοσπονδία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἕξη «σοσιαλιστικὲς δημοκρατίες»: Σερβία, Κροατία, Μαυροβουνίου, Βοσνία, Ἐρζεγοβίνη, Σλοβενία καὶ Μακεδονία. Ἄλλαξε ἐπίσης ἡ σημαία τῆς χώρας ποὺ στὸ ἑξῆς ἀντὶ γιὰ τρίχρωμη θὰ εἶναι κόκκινη μὲ τὸ γιουγκοσλαβικὸ ἔμβλημα ποὺ θὰ διατηρήση τὰ ἐθνικὰ χρώματα.

Τὸ 8ο ἄρθρο τοῦ Συντάγματος ἀναφέρει ὅτι «τὰ μέσα παραγωγῆς καὶ τὰ ἄλλα μέσα κοινωνικῆς ἐργασίας, τὰ ὀρυχεῖα καὶ τὰ ἄλλα φυσικὰ πλούτη, εἶναι κοινωνικὴ ἰδιοκτησία», ἐννοώντας μὲ τὸν ὅρο «κοινωνική» τὴν ἰδιοκτησία τοῦ μονοκομματικοῦ Κράτους ποὺ καὶ αὐτὸ μὲ τὴν σειρά του εἶναι ἰδιοκτησία τοῦ κόμματος.

Πράγματι, τὸ Σύνταγμα κατοχυρώνει νομοθετικὰ τὸ καθεστὼς τοῦ ἑνὸς κόμματος ποὺ ἀσκεῖ μόνιμα μία ἀνεξέλεγκτη καὶ ἀπεριόριστη ;ξουσία. Τὸ κόμμα αὐτό, εἶναι ἡ Ἕνωσις Κομμουνιστῶν Γιουγκοσλαβίας (ΕΚΓ), δηλ. τὸ ΚΚ Γιουγκοσλαβίας. Στὴν εἰσαγωγὴ τοῦ Συντάγματος, τονίζεται ὅτι ἡ ΕΚΓ εἶναι «ἡ ὀργανωτικὴ καθοδηγητικὴ δύναμι γιὰ τὴν οἰκοδόμησι τοῦ σοσιαλισμοῦ».

Σὰν καθοδηγητικὴ ἀρχὴ στὴν κατανομὴ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ὁρίζεται ἡ ἑξῆς: «ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὶς ἱκανότητές του, στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν ἐργασία του». Ἔτσι κατοχυρώνεται καὶ συνταγματικὰ ἡ ἀνισότης τῶν ἀποδοχῶν ἀφοῦ ὑποτίθεται ὅτι ὁ καθένας θὰ ἀμείβεται ἀνάλογα μὲ τὴν ἐργασία ποὺ προσφέρει καὶ ἡ ὁποία φυσικὰ δὲν εἶναι ἴση γιὰ ὅλους τοὺς ἐργαζομένους. Ἐκεῖνος βέβαια ποὺ κρίνει αὐθαίρετα πόσο πρέπει νὰ ἀμειφθῆ ἡ κάθε ἐργασία εἶναι τὸ μονοκομμάτικὸ Κράτος—ἰδιοκτήτης—ἐργοδότης.

Σὰν βάσι τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας τὸ Σύνταγμα ὁρίζει τὴν ἀρχὴ τῆς «εἰρηνικῆς συνυπάρξεως».

Μὲ τὸ νέο Σύνταγμα εἰσάγεται τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς Δημοκρατίας, πρᾶγμα ποὺ ἀποβλέπει στὴν προπαρασκευὴ τῆς διαδοχῆς τοῦ πρόεδρου Τῖτο ποὺ εἶναι πιὰ 71 ἐτῶν. Ἐπίσης χωρίζονται τὰ λειτουργήματα τοῦ προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ ποὺ ὡς τώρα συνέπιπταν. Ὁρίζονται ἐξ ἄλλου περιορισμοὶ στὴν ἐπανεκλογὴ τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν ἀνωτάτων κρατικῶν λειτουργῶν ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ ἀνανέωσις τοῦ ἡγετικοῦ στρώματος, νὰ ἀποφεύγεται ἡ «γραφειοκρατικοποίησίς» του καὶ νὰ διατηροῦνται οἱ δεσμοί του μὲ τὸ σύνολο τῆς ἀρχούσης τάξεως καὶ ἡ ἐξάρτησίς του ἀπὸ αὐτήν. Οἱ περιορισμοὶ αὐτοὶ εἶναι ἕνα εἶδος ἐγγυήσεως γιὰ τὴν κομματικὴ γραφειοκρατία ὅτι οἱ πληρεξούσιοι ἐκπρόσωποί της δὲν θὰ ἀποκτήσουν ὑπερβολικὴ δύναμι ὥστε νὰ μποροῦν νὰ τὴν ἀγνοῦν ἢ ἀκόμη καὶ νὰ τὴν τρομοκρατοῦν ὅπως συνέβη μὲ τὸν Στάλιν. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ νέο Σύνταγμα θεσπίζει ὅτι τὰ μέλη τῆς κυβερνήσεως κα ὁρισμένοι ἄλλοι ἀνώτατοι λειτουργοὶ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ διατηροῦν τὰ ἀξιώματά τους περισσότερο ἀπὸ δύο συνεχεῖς περιόδους τεσσάρων ἐτῶν. Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας ἐκλέγεται ἀπὸ τὴν Βουλὴ γιὰ

τέσσερα χρόνια καὶ μπορεῖ νὰ ἐπανεκλεγῆ μόνο γιὰ μία ἀκόμη περίοδο. Ὁ περιορισμὸς ὅμως αὐτὸς δὲν ἰσχύει γιὰ τὸν Τίτο ὁ ὁποῖος ἀνακηρύσσεται «ἰσόβιος πρόεδρος».

Παράλληλα μὲ ὅσα ἀναφέραμε, τὸ Σύνταγμα, διατηρεῖ τὴν ἀρχὴ τῆς λεγομένης «κοινωνικῆς αὐτοδιοικήσεως» σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία λειτουργοῦν σὲ ὅλες τὶς βιομηχανικὲς ἐπιχειρήσεις «συμβούλια ἐργατῶν» ποὺ μετέχουν στὴν διεύθυνσι καὶ στὴν διαχείρισί τους, ἐνῶ οἱ ἀγρότες τῶν κολλεκτιβιστικῶν ἀγροκτημάτων διατηροῦν μία σχετικὴ αὐτοτέλεια καὶ ἀνεξαρτησία. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ διαφοροποιεῖ ἐσωτερικὰ τὸν γιουγκοσλαβικὸ κομμουνισμὸ ἀπὸ τὸν σοβιετικὸ καὶ ἀποτελεῖ μιὰ ἀπὸ τὶς κύριες ἐκδηλώσεις τοῦ «τιτοϊσμοῦ». Μὲ τὴν «κοινωνικὴ αὐτοδιοίκησι» τὴν ὁποία ἀπορρίπτουν καὶ ὁ ρωσικὸς καὶ ὁ κινεζικὸς κομμουνισμὸς ὑποτίθεται ὅ,τι οἱ ἐργαζόμενοι διαχειρίζονται μόνοι τους τὶς ἐπιχειρήσεις τους. Φυσικὰ αὐτὸ δὲν συμβαίνει γιατὶ τὸ Κράτος παίζει πάντοτε τὸν καθοριστικὸ ρόλο σὲ ὅλα τὰ ζητήματα. Ἄλλωστε καὶ τὸ Σύνταγμα θέτει τὸν περιορισμὸ ὅτι ἡ «αὐτοδιοίκησι» πρέπει νὰ ἀσκεῖται σύμφωνα μὲ «ἑνιαῖα κριτήρια», ποὺ φορεὺς των εἶναι ἡ ΕΚΓ καὶ τὸ Κράτος της, ὥστε νὰ ἀποφεύγονται ἐκδηλώσεις «τοπικοῦ ἐθνικισμοῦ» καὶ «ἰδιοτελείας». Πάντως παρὰ τοὺς περιορισμοὺς καὶ τὶς ἐπιφυλάξεις, ἡ «αὐτοδιοίκησι» εἶναι ἕνα θετικὸ μέτρο ποὺ ἐπιτρέπει στοὺς ἐργαζόμενους τῆς Γιουγκοσλαβίας μία εὐχέρεια κινήσεων ποὺ δὲν τὴν ἔχουν οἱ ἐργαζόμενοι τῶν ἄλλων κομμουνιστικῶν χωρῶν. Τὸ καθεστὼς λοιπὸν τῆς Γιουγκοσλαβίας παραμένει «τιτοϊκό».

Ἐξ ἄλλου ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸ Σύνταγμα καὶ ὅπως τόνισε κατὰ τὴν σχετικὴ συζήτησι ὁ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν κ. Πόποβιτς, ἡ Γιουγκοσλαβία θὰ σταθεροποιήση τὸν χαρακτήρα της σὰν «ἀνεξάρτητης σοσιαλιστικῆς χώρας» καὶ θὰ ἐμμείνη στὴν ἀνεξάρτητη ἐξωτερικὴ πολιτική της καὶ κυρίως στὴν στενὴ συνεργασία της μὲ τοὺς «ἀδέσμευτους». Ὁ κ. Πόποβιτς τόνισε:

«Δὲν πιστεύουμε καθόλου ὅτι ἡ βελτίωσι τῶν σχέσεών μας μὲ τὶς σοσιαλιστικὲς χῶρες θὰ πρέπει νὰ γίνη σὲ βάρος τῶν σχέσεών μας μὲ τὶς δυτικὲς χῶρες. Ἡ συνεργασία μας μὲ τὶς ἀδέσμευτες χῶρες θὰ διατηρηθῆ γιατὶ βασίζεται στὴν κοινότητα τῶν ἀπόψεων γιὰ τοὺς δρόμους ποὺ ὁδηγοῦν στὴν σταθεροποίησι τῆς εἰρήνης καὶ στὸν κοινὸ ἀγώνα γιὰ τὴν ἰσότητα μεταξὺ τῶν ἐθνῶν».

Γενικά, οἱ γιουγκοσλαῦοι ἰθύνοντες παραμένουν προσηλωμένοι στὶς βασικὲς ἀρχὲς τοῦ τιτοϊκοῦ «ἐθνικοῦ κομμουνισμοῦ». Καὶ ἐν ὄψει τῆς διαδοχῆς τοῦ προέδρου Τίτο ποὺ ἀσφαλῶς θὰ προκαλέση σοβαρὰ προβλήματα, προσπαθοῦν νὰ τακτοποιήσουν καὶ νὰ σταθεροποιήσουν τὸ καθεστώς τους τόσο ἐσωτερικὰ ὅσο καὶ ἐξωτερικὰ (καὶ πρὸς τὴν Ἀνατολὴ καὶ πρὸς τὴν Δύσι) ἐπιχειρώντας νὰ ἀποκρυσταλλώσουν τοὺς θεσμοὺς καὶ τὶς ἀρχές του σὲ ἕνα Σύνταγμα.

Ὁ τύπος τοῦ σοβιετικοῦ συνασπισμοῦ ἐδημοσίευσε τὰ περὶ τοῦ νέου γιουγκοσλαβικοῦ συντάγματος ἀλλὰ ἀπέφυγε τὰ σχόλια. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι στὰ συνθήματα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ γιὰ τὴν Πρωτομαγιὰ ποὺ ἐδημοσίευσε ἡ «Πράβντα» τὸ πρωῒ τῆς 8ης Ἀπριλίου, ἡ Γιουγκοσλαβία ἀναφέρεται σὰν «λαϊκὴ δημοκρατία» ἐνῶ τὴν νύκτα τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ ραδιοσταθμὸς τῆς Μόσχας, μεταδίδοντας τὰ ἴδια συνθήματα ἐχρησιμοποίησε τὸν νέο τίτλο τῆς «σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας». Προφανῶς χρειάσθηκε εἰδικὴ ἀπόφασι τῆς ἡγεσίας γιὰ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ νέου αὐτοῦ τίτλου ἐξ οὗ καὶ ἡ καθυστέρησις. Μετὰ ἀπὸ αὐτό, στὶς 16 Ἀπριλίου οἱ κ.κ. Μπρεζνιὲφ καὶ Χρουστσὼφ συνεχάρισαν τὸν πρόεδρο Τίτο γιὰ τὴν ψήφισι τοῦ νέου συντάγματος. Στὸ μήνυμά των ἀναφέρουν ὅτι ἡ Γιουγκοσλαβία «οἰκοδομεῖ τὸν σοσιαλισμό».

Ἀντίθετα, ὁ κινεζικὸς καὶ ὁ ἀλβανικὸς τύπος καταδίκασαν βίαια τὸ νέο Σύνταγμα καὶ τὸ χαρακτήρισαν σὰν «παλινόρθωσι τοῦ καπιταλισμοῦ» στὴν Γιουγκοσλαβία.

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η 2η ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ Δ. Ε. ΤΗΣ ΕΔΑ

Ἀπὸ τὶς 8 ὡς τὶς 10 Ἰουνίου 1963 συνῆλθε ἡ 2η (μετὰ τὸ Β΄ συνέδριο τοῦ κόμματος) σύνοδος τῆς ΔΕ τῆς ΕΔΑ Θέμα τῆς συνόδου ἦταν ἡ ὑποβολὴ τῆς ἐκθέσεως δράσεως τῆς ΕΕ, ἡ ἐκτίμησις τῆς καταστάσεως καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν καθηκόντων τοῦ κόμματος. Τὴν ἔναρξι τῶν ἐργασιῶν τῆς συνόδου, ἐκήρυξε ὁ κ. Ι. Πασαλίδης ἐνῶ ἡ εἰσήγησις ἐπὶ τοῦ μοναδικοῦ θέματος ἔγινε ἀπὸ τὸν κ. Μ. Γλέζο.

Τὸ ΚΚΕ δίνει τὴν γραμμὴ

Στὶς 7 Ἰουνίου, παραμονὴ ἐνάρξεως τῆς συνόδου, ἀπογευματινὴ ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα δημοσίευσε συνέντευξι ἀπεσταλμένου της μὲ τὸν πρόεδρο τοῦ ΚΚΕ, Α. Γκρόζο. Μὲ τὶς δηλώσεις του αὐτές, τὶς ὁποῖες ἀναδημοσίευσε ἡ «Αὐγὴ» στὶς 8 Ἰουνίου, ἡμέρα ἐνάρξεως τῆς συνόδου τῆς ΔΕ, ὁ πρόεδρος τοῦ ΚΚΕ ἔδινε τὴν γραμμὴ στὴν ΕΔΑ.

Πράγματι, ὁ Γκρόζος τόνιζε ὅτι βασικὸ καθῆκον τῆς στιγμῆς εἶναι «ἡ (λαϊκή) κινητοποίηση νὰ πάρει ὀργανωμένο καὶ μόνιμο χαρακτῆρα». Γιὰ νὰ γίνη αὐτό, «παντοῦ θὰ πρέπει νὰ συγκροτηθοῦν ἐπιτροπὲς ἄμυνας τοῦ λαοῦ καὶ ὑπεράσπισης τῆς Δημοκρατίας». Ἔτσι τὸ ΚΚΕ ἔθετε σὰν κεντρικὸ καθῆκον τὸ ζήτημα τῆς ἐπεξεργασίας ἑνὸς συστήματος ὀργανώσεως μὲ σκοπὸ τὴν ἑνιαιομετωπικὴ μαχητικὴ κινητοποίησι τῶν μαζῶν.

Ἀκριβῶς τὰ ἴδια εἶπε στὸν ἐναρκτήριο λόγο του τὴν 8 Ἰουνίου καὶ ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ κ. Πασαλίδης. Ἀναφέρθηκε στὴν ὑποτιθέμενη ὕπαρξι μιᾶς δῆθεν φασιστικῆς ἀπειλῆς καὶ στὸ ὄνομα τῆς

ἀντιμετωπίσεώς της ζήτησε τὴν ἑνότητα τῆς ἀντιπολυτεύσεως καὶ τὴν πάλη τῶν μαζῶν, τονίζοντας ὅτι κύριο ἄμεσο καθῆκον εἶναι «πῶς θὰ ὀργανώσουμε ἄμεσα τὴν πάλη τοῦ λαοῦ».

Σχολιάζοντας αὐτὸν τὸν λόγο τοῦ προέδρου τῆς ΕΔΑ, ἡ «Αὐγὴ» τῆς 9 Ἰουνίου ἔγραφε τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικά:

«Κύριο πολιτικὸ καθῆκον εἶναι ἡ ἐπεξεργασία προγράμματος δράσεως καὶ ὁ συντονισμὸς τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς πάλης μέσα στὰ πλαίσια τοῦ προγράμματος αὐτοῦ. Ἡ ΕΔΑ δίνει ἀπόλυτη προτεραιότητα στὴν ὀργάνωσι τῆς πάλης τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων, ἑνωμένων»

Κεντρικὸ θέμα: ἡ ἐξαπόλυσις μαζικῶν ἀγώνων

Μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια ὅπως ἦταν ἑπόμενο, κινήθηκε καὶ ἡ ἔκθεσις τῆς ΕΕ ποὺ τὴν διάβασε στὴν σύνοδο ὁ Γλέζος. Συγκεκριμένα, ὁ εἰσηγητὴς διαπίστωσε ὅτι «ἡ πάνδημη κηδεία τῆς 28ης Μαΐου .. ἦταν προσκλητήριο τοῦ ἀγώνα» ποὺ ἀπέδειξε ὅτι «ἡ Δημοκρατία διαθέτει ὅλες τὶς δυνάμεις γιὰ νὰ ἀνοίξει τὸν δρόμο στὶς λύσεις ποὺ ζητάει ὁ λαός». Συνεχίζοντας, τόνισε ὅτι «ἡ σύνοδός μας ἔχει χρέος αὐτὰ τὰ δεδομένα νὰ τὰ ἐπεξεργασθεῖ καὶ νὰ τὰ μετουσιώσει σὲ συγκεκριμένη πολιτικὴ πράξη.. νὰ μετουσιώσουμε σὲ πολιτικὴ γραμμή, σὲ πρόγραμμα δράσης τὴν ἀγωνιστικὴ θέληση τοῦ λαοῦ».

Ὁ ἀγώνας τῶν μαζῶν, κατὰ τὴν ἡγεσία τῆς ΕΔΑ πρέπει νὰ στηριχθῆ στὸν ἰσχυρισμό της ὅτι δῆθεν σήμερα, «τὸ κεντρικὸ πρόβλημα στὴ χώρα μας εἶναι Δημοκρατία ἢ φασισμὸς» (καὶ ὄχι Ἔθνος ἢ κομμουνισμός). Τὸ ψεύτικο αὐτὸ δίλημμα, δημιουργεῖ μία τεχνητὴ βάσι γιὰ τὴν κινητοποίησι διαφόρων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν δυνάμεων ἐν ὀνόματι τῆς ὑπερασπίσεως τῆς Δημοκρατίας

Ἡ βάσι αὐτὴ διευρύνεται ἀπὸ τὴν ΕΔΑ μὲ τὰ θέματα τῆς πάλης ἐναντίον τῶν Πολάρις ποὺ ἡ ἄφιξίς των στὴν Μεσόγειο ἐκφράζει κατὰ τὸν Γλέζο τὴν ἐφορμαγὴ τῆς «νέας ἐπιθετικῆς γραμμῆς τοῦ Πενταγώνου» καθὼς καὶ ἐναντίον τῆς «πολιτικῆς τῶν ἀνοικτῶν θυρῶν» (σύνδεσις μὲ ΕΟΚ, προσέλκυσις ξένων κεφαλαίων κλπ.)

Τὸ ΚΚΕ καὶ ἡ ΕΔΑ πιστεύουν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὶς δηλώσεις τοῦ Γκρόζου καὶ τὴν εἰσήγησι τοῦ Γλέζου ὅτι ἡ ὀργανωτικὴ δραστηριότης ποὺ ἀνέπτυξε ἡ ΕΔΑ μετὰ τὸ 2ο συνέδριό της καθὼς κα οἱ διεθνεῖς καὶ ἐσωτερικὲς ἐξελίξεις δημιούργησαν εὐνοϊκώτερες συνθῆκες γιὰ τὴν ἐξαπόλυσι τῶν περιπόθητων μαχητικῶν καὶ ἑνιαίων μαζικῶν ἀγώνων ποὺ ἀπὸ χρόνια ὀνειρεύεται ὁ κομμουνισμός. Οἱ δυνατότητες γιὰ μία μαζικὴ κινητοποίησι φάνηκαν καὶ στὴν κηδεία τοῦ Λαμπράκη ὅπου ἡ ΕΔΑ κατώρθωσε νὰ κινητοποιήση ἀξιόλογες μᾶζες καὶ κυρίως νὰ παρουσιάση ἕνα ὑψηλὸ ὀργανωτικὸ ἐπίπεδο.

Ἐπιδίωξις τῶν κομμουνιστῶν εἶναι νὰ ἀξιοποιήσουν ἀμέσως αὐτὲς τὶς νέες δυνατότητες ποὺ τοὺς παρουσιάζονται γιὰ τὴν πραγμάτωσι τῆς γραμμῆς «μαζικὴ ὀργάνωσι καὶ ἑνιαία πάλη».

Ἐκμετάλλευσις καὶ πολιτικοποίησις τῶν οἰκονομικῶν ζητημάτων

Ποιὰ θὰ εἶναι ὅμως ἡ ἄμεση ἀφετηρία αὐτῆς τῆς κινητοποιήσεως; Στὴν ἔκθεσί του, ὁ Γλέζος ἀπαντᾶ ὅτι «βάση γιὰ τὴν ἀνάπτυξη αὐτῶν τῶν ἀγώνων σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα» εἶναι «οἱ ἀγῶνες γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ἄμεσων αἰτημάτων», οἰκονομικῆς κυρίως φύσεως. Καὶ ἀναφέρει σὰν παραδείγματα τὴν πάλη τῶν νέων ἐργατῶν γιὰ τὰ ἐργατικὰ ἀτυχήματα, τὶς κινητοποιήσεις τῶν παγοπλήκτων ἀγροτῶν, τὴν δραστηριότητα τῶν παραγωγῶν γιὰ πιὸ ψηλὲς τιμὲς στὰ προϊόντα τους, τὴν ἀπεργία τῶν ἐκπαιδευτικῶν, τὸ αἴτημα τῶν σπουδαστῶν γιὰ ἐνίσχυσι τῆς Παιδείας, τὶς διεκδικήσεις τῶν μεσαίων στρωμάτων κλπ. Γενικὰ λοιπόν, ἡ τακτικὴ τῶν κομμουνιστῶν εἶναι νὰ ἐκμεταλλευθοῦν ὅλα τὰ προβλήματα, ζητήματα καὶ αἰτήματα ὅλων χωρὶς ἐξαίρεσι τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων, μὲ σκοπὸ

νὰ ὑποκινήσουν διάφορους ἀγῶνες τοὺς ὁποίους σὲ συνέχεια νὰ πολιτικοποιήσουν προσθέτοντας τὰ αἰτήματα τῆς «δημοκρατίας», τῆς ἀπύραυλης Μεσογείου κλπ. Ἰδιαίτερη σημασία δίνουν οἱ κομμουνισταὶ στοὺς ἀγῶνες τῆς νεολαίας στοὺς ὁποίους ἀφιερώθηκε ἕνα ὁλόκληρο ξεχωριστὸ κεφάλαιο τῆς ἐκθέσεως τῆς ΕΕ τῆς ΕΔΑ πρὸς τὴν σύνοδο τῆς ΔΕ. Στὸ κεφάλαιο αὐτὸ ὑπογραμμίζεται ξεχωριστὰ τὸ γεγονὸς ὅτι «πέρα ἀπὸ τοὺς μαθητὲς καὶ τοὺς σπουδαστὲς» ἄρχισαν τώρα νὰ διαβρώνονται ἀπὸ τὸν κομμουνισμὸ καὶ «οἱ μᾶζες τῆς νεολαίας τῆς γειτονιᾶς, οἱ ἀνήλικοι ἐργαζόμενοι, οἱ νέοι ποὺ κυρίως προσελκύονται στὶς ἐκδηλώσεις τῶν ἀθλητικῶν γηπέδων».

Ἡ μεγάλη αὐτὴ σημασία ποὺ ἀποδίδει ἡ ΕΔΑ στὴν νεολαία ὀφείλεται στὴν πρόθεσί της νὰ τὴν χρησιμοποιήση, ἐκμεταλλευόμενη τὴν ζωντάνια της, σὰν δύναμι κρούσεως γιὰ τοὺς σκοποὺς της.

Μέτρα τῆς ΕΔΑ γιὰ τὴν κινητοποίησι τῶν μαζῶν

Γιὰ νὰ ἐξαπολυθῆ τὸ κῦμα τῶν ἰσχυρῶν μαζικῶν ἀγώνων ποὺ ὀνειρεύεται ἡ ΕΔΑ, πρέπει νὰ ληφθοῦν ἀπὸ τὴν πλευρά της ὡρισμένα μέτρα καὶ νὰ ἐξασφαλισθοῦν οἱ ἀναγκαῖες προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, σύμφωνα μὲ τὴν ἔκθεσι τῆς ἡγεσίας της, ἡ ΕΔΑ θὰ φροντίση:

1—Νὰ βελτιώση τὴν «δουλειὰ» της στὸν συνδικαλιστικὸ τομέα.

2—Νὰ ἀναπτύξη τὶς ὀργανώσεις τῶν ἀγροτῶν ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχό της καὶ γενικὰ νὰ προωθήση τὴν διείσδυσί της στὴν ὕπαιθρο ὅπου ἡ κατάστασις ἐξακολουθεῖ νὰ χαρακτηρίζεται σὰν «μὴ ἱκανοποιητικὴ» γιὰ τὸ κόμμα της.

3—Νὰ ἐπιταχύνη τὴν συγκρότησι «ὀργανώσεων βάσης» τοῦ κόμματος στοὺς τόπους ἐργασίας, συγκρότησι ποὺ κατὰ τὶς διαπιστώσεις τῆς ἐκθέσεως «προχωράει ἀργά».

4—Νὰ προωθήση τὸν λεγόμενο «πρωτοποριακὸ ρόλο» τοῦ κόμματος τῆς ΕΔΑ ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι παντοῦ παροῦσα καὶ νὰ ἀναπτύσση «αὐτοτελῆ δράση» διεκδικώντας ἡγετικὸ ρόλο.

5—Νὰ συγκεντρώση ὅσο τὸ δυνατὸν μεγαλύτερες μᾶζες στὶς διάφορες, πολύμορφες καὶ ποικιλώνυμες παρακομμουνιστικὲς ὀργανώσεις. Στὴν ἔκθεσι τῆς ΕΕ ποὺ διάβασε ὁ Γλέζος, ἀναφέρονται σχετικὰ τὰ ἑξῆς:

«Τὸ πρόβλημα τῆς ὀργάνωσης καὶ δραστηριοποιήσης τοῦ λαοῦ στὶς συνδικαλιστικὲς καὶ στὶς ἄλλες μαζικὲς ὀργανώσεις εἶναι καίριο πρόβλημα, ποὺ ἀποκτᾶ ξεχωριστὴ σημασία σήμερα, ποὺ χρειάζεται ὁ πιὸ μεγάλος βαθμὸς ὀργάνωσης ὅλου τοῦ λαοῦ».

Γι' αὐτό, τονίζεται στὴν ἔκθεσι, θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ αὐξηθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων «ποὺ δραστηριοποιονται» τόσο μὲ τὴν ἵδρυσι νέων ὅσο καὶ μὲ τὴν διάβρωσι καὶ κατάκτησι ὑφισταμένων σωματείων, συλλόγων, συνεταιρισμῶν κλπ Οἱ ὀργανώσεις αὐτές, τονίζεται στὴν ἔκθεσι, θὰ εἶναι τὰ «φρούρια, τοῦ ἀντιφασιστικοῦ ἀγώνα».

Τὸ ὀργανωτικὸ ζήτημα

Γενικά, ὅπως ὑπογραμμίζεται στὴν ἔκθεσι, «ὅρος γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ πάλη εἶναι ἡ ὑπερνίκησις τῆς σοβαρῆς ὀργανωτικῆς καθυστερήσεως» τῆς ΕΔΑ. Μιλώντας πρὸς τὴν σύνοδο τῆς ΔΕ, ὁ Γλέζος, εἶπε πολὺ χαρακτηριστικὰ γιὰ νὰ καταδείξη τὴν σπουδαιότητα τοῦ ὀργανωτικοῦ ζητήματος:

«Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε, ὅτι στὸ βαθμὸ ποὺ δὲν κερδίζουμε τὴν μάχη αὐτή, στὸν ἴδιο βαθμὸ δὲν δημιουργοῦμε τὶς προϋποθέσεις γιὰ μιὰ στέρεη ἑνότητα, δὲν κλείνουμε τὰ περιθώρια στὴν ἀντιδραστικὴ Δεξιὰ γιὰ νὰ ξεπεράσει τὴν κρίση ποὺ διέρχεται»

Γι' αὐτὸ καλεῖται τὸ κόμμα νὰ δώση τὶς ἑξῆς μάχες:

1—Τὴν μάχη γιὰ τὴν κατάκτησι τοῦ συνδικαλιστικοῦ κα συνεταιριστικοῦ κινήματος.

2—Τὴν μάχη γιὰ τὴν δημιουργία ἑνὸς πυκνοῦ δίκτυου ἰσχυρῶν κομματικῶν «ὀργανώσεων βάσης» ἰδίως στὶς μεγά-

λες πόλεις καὶ στὰ κύρια βιομηχανικὰ κέντρα.

3—Τὴν μάχη γιὰ τὴν δραστηριοποίησι τῶν μαζικῶν καὶ ἰδίως τῶν παρακομμουνιστικῶν ὀργανώσεων.

4—Τὴν μάχη «γιὰ τὸ πλάταιμα τοῦ κόμματος, γιὰ νέο αἷμα στὸν ὀργανισμὸ το κόμματος». Γι' αὐτὸ καὶ κηρύχθηκε στρατολογία νέων κομματικῶν μελῶν στὸ ὄνομα τοῦ Λαμπράκη.

Ὅσο τὸ κόμμα θὰ κερδίζη αὐτὲς τὶς μάχες, λέγει ἡ ἡγεσία τῆς ΕΔΑ, τόσο θὰ προωθεῖται καὶ ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἑνιαίου μετώπου. Σ' αὐτὸ θὰ συμβάλη ἀποφασιστικὰ καὶ «ἡ συγκρότηση φορέων συντονισμοῦ καὶ καθοδήγησης τοῦ ἀντιφασιστικοῦ ἀγώνα».

Ἡ ΕΔΑ ἔναντι τῆς κυβερνητικῆς κρίσεως

Μὲ βάσι αὐτὴν τὴν ἔκθεσι, ἡ ΔΕ ἐνέκρινε μιὰ πολιτικὴ ἀπόφασι καὶ ἀνάθεσε στὴν ΕΕ νὰ τὴν δημοσιεύση. Ἐνέκρινε ἐπίσης μία ἀνακοίνωσι σχετικὰ μὲ τὴν κυβερνητικὴ κρίσι. Ἡ ἀνακοίνωσι αὐτὴ δημοσιεύθηκε στὶς 11 Ἰουνίου καὶ μὲ αὐτὴν «ἡ ΕΔΑ καλεῖ τὸν λαὸ νὰ ἐντείνη στὸ ἔπακρο τὴν ἐπαγρύπνηση καὶ πάλη του» γιὰ νὰ δοθῆ «ἡ μοναδικὴ ἐθνικὴ λύση» δηλ. νὰ σχηματισθῆ «κυβέρνηση κοινῆς ἐμπιστοσύνης» ἡ ὁποία θὰ ἐνεργήση «ἐλεύθερες ἐκλογὲς μὲ ἁπλῆ ἀναλογικὴ» ἀφοῦ ὅμως προηγούμενα «ἐκδημοκρατίσει τὸν κρατικὸ μηχανισμό».

Ἡ ΕΕ ἔδωσε ἐπίσης στὴν δημοσιότητα (13 Ἰουνίου) μία προκήρυξι στὴν ὁποία συνοψίζεται ἡ γραμμὴ ποὺ ἐχάραξε ἡ σύνοδος τῆς ΔΕ, μὲ τρία βασικὰ συνθήματα: «ἀγρυπνεῖτε—ἑνωθῆτε—ἀγωνισθῆτε».

Ἡ ἀπόφασις τῆς συνόδου

Ἡ πολιτικὴ ἀπόφασις τῆς 2ας συνόδου τῆς ΔΕ τῆς ΕΔΑ δημοσιεύθηκε στὴν «Αὐγὴ» τῆς 18 Ἰουνίου. Σ' αὐτὴν ἐπαναλαμβάνεται ἡ διαπίστωσις ὅτι ἡ κηδεία τοῦ Λαμπράκη ἦταν σταθμὸς στὴν ἄνοδο τῶν μαχητικῶν μαζικῶν ἀγώνων, χαρακτηρίζεται σὰν «περίλαμπρη νίκη» ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως, καταδικάζονται οἱ Πολάρις καὶ ἡ σύνδεσις μὲ τὴν ΕΟΚ, καὶ προβάλλεται τὸ σύνθημα τῆς ἀποπυρηνικοποιημένης Βαλκανικῆς καὶ Μεσογείου.

Σὲ συνέχεια καλοῦνται «οἱ δυνάμεις τῆς δημοκρατίας» νὰ ἀγωνισθοῦν ἑνωμένες γιὰ νὰ ἐπιβάλουν τὸν σχηματισμὸ κυβερνήσεως κοινῆς ἐμπιστοσύνης ἡ ὁποία μέσα σὲ ἕνα τρίμηνο θὰ ἐνεργήση ἐκλογὲς μὲ ἁπλῆ ἀναλογικὴ ἀφοῦ προηγουμένως διαλύσει τὶς ἀντικομμουνιστικὲς ὀργανώσεις, «δημοκρατικοποίησει ἀποφασιστικὰ τὸν κρατικὸ μηχανισμό», καταργήσει τοὺς νόμους ἀμύνης κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ, ἀπολύσει ὅλους τοὺς κομμουνιστὰς καταδίκους κλπ.

Γιὰ νὰ ἐπιβληθῆ αὐτὴ ἡ μοναδικὴ κατὰ τὴν ΕΔΑ λύσις, ἀπαιτεῖται «ἑνιαία πάλη τοῦ λαοῦ μὲ κάθε προσιτὴ μορφὴ καὶ σχῆμα ὀργανώσεως». Μὲ τὴν μέθοδο αὐτήν, τονίζεται στὴν ἀπόφασι, εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαναγκασθῆ πιεζομένη «ἀπὸ τὰ κάτω» ἡ ΕΚ νὰ ἐγκαταλείψη τὸν «διμέτωπο ἀγώνα καὶ νὰ παραδεχθῆ ἔστω καὶ «ντὲ — φάκτο» τὸν ἑνιαῖο ἢ τοὐλάχιστον τὸν «παράλληλο» ἀγώνα κατὰ τῆς Δεξιᾶς. Γιὰ νὰ φθάσουμε ὡς ἐκεῖ, τονίζεται στὴν ἀπόφασι πρέπει οἱ κομμουνισταὶ νὰ ἐργασθοῦν «ἀκούραστα», μὲ «ἱκανότητα» καὶ «αὐτοθυσία», ὥστε «κάθε κλάδος ἐργαζομένων καὶ κάθε τόπος δουλειᾶς, κάθε συνοικία, πόλη καὶ χωριό, κάθε λαϊκὴ ὀργάνωση, κάθε λαϊκὸς ἀγώνας νὰ γίνει ἕνα μέτωπο πατριωτικῆς, δημοκρατικῆς, ἀντιφασιστικῆς πάλης».

Τελειώνοντας, ἡ ΔΕ τὴν ΕΔΑ. ὑπογραμμίζει στὴν ἀπόφασί της ὅτι οἱ προσεχεῖς ἐκλογὲς «περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ θὰ ἀποτελέσουν σκληρὴ πολιτικὴ ἀναμέτρηση σοβαρώτατης σημασίας» καὶ γι' αὐτὸ σημαίνει «συναγερμὸ γιὰ τὴ νικηφόρα ἔκβαση τῆς μεγάλης μάχης τῶν ἐπερχόμενων ἐκλογῶν».

Συμπέρασμα

Ἀπὸ τὴν ἀνάλυσι τῶν κειμένων τῆς

2ας συνόδου τῆς ΔΕ τῆς ΕΔ βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι ἄμεση ἐπιδίωξι τῶν κομμουνιστῶν αὐτὴ τὴ στιγμὴ εἶναι νὰ λύσουν τὸ θέμα τῆς ὀργανώσεως τῶν δυνάμεών τους καὶ νὰ μπορέσουν ἔτσι νὰ κινητοποιήσουν μὲ ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους τὶς μᾶζες μὲ σκοπὸ νὰ ἐπιβάλουν «ἀπὸ τὰ κάτω» τὸ ἑνιαῖο μέτωπο καὶ νὰ ὠθήσουν τὴν χώρα πρὸς τὶς κατευθύνσεις ἐκεῖνες ποὺ ἐξυπηρετοῦν τὰ σχέδιά τους.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι δύο παράγοντες εὐνοοῦν σημαντικὰ αὐτὰ τὰ κομμουνιστικὰ σχέδια. Ὁ πρῶτος, εἶναι ἡ σχετικὴ πρόοδος ποὺ πραγματοποίησε ἡ ΕΔΑ στὸν ὀργανωτικὸ τομέα μετὰ ἀπὸ τὸ β΄ συνέδριό της.

Ὁ δεύτερος, εἶναι ἡ πολιτικὴ κρίσις ποὺ δημιουργεῖ μία κατάστασι ἀσταθείας, ἀβεβαιότητος καὶ προσωρινότητος ποὺ διευκολύνει πολὺ καὶ τὸ θόλωμα τῶν νερῶν ἀπὸ τοὺς κομμουνιστὰς ἀλλὰ καὶ τὴν πιὸ ἄνετη δραστηριοποίησι τῶν δυνάμεών τους.

Τὰ ἐθνικὰ κόμματα καὶ ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς ὀφείλουν νὰ λάβουν ὑπ' ὄψι τους αὐτὰ τὰ δεδομένα καὶ νὰ πάρουν ὅλα τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα γιὰ τὴν ἀπομόνωσι καὶ ἐξουδετέρωσι τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν πλευρὰ θετικὲς ἐνέργειες ὑπῆρξαν ἡ μὴ πρόσκλησις τοῦ κ. Πασαλίδη στὰ Ἀνάκτορα καὶ ἡ ἄρνησις τοῦ Κράτους νὰ θέση τὸ ἐθνικὸ ραδιόφωνο στὴν διάθεσι καὶ τῆς κομμουνιστικῆς ΕΔΑ.

Η ΕΔΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ

Ἡ 2α σύνοδος τῆς ΔΕ τῆς ΕΔΑ ἐνέκρινεν τὴν 10ην Ἰουνίου μίαν ἀνακοίνωσιν σχετικῶς μὲ τὴν κυβερνητικὴν κρίσιν. Εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν αὐτὴν ἡ ΕΔΑ καθορίζει ὡς ἐπιδίωξίν της τὸν σχηματισμὸν μιᾶς κυβερνήσεως κοινῆς ἐμπιστοσύνης ἡ ὁποία θὰ διεξαγάγη ἐντὸς τριμήνου ἐκλογὰς μὲ ἁπλῆν ἀναλογικὴν ἀφοῦ προηγουμένως διαλύσει τὰς ἀντικομμουνιστικὰς ὀργανώσεις, ἀπολύσει ὅλους τοὺς κομμουνιστὰς καταδίκους, καταργήσει ὅλους τοὺς νόμους ἀμύνης κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ, ἐξασφαλίσει τὴν πλήρη «ἰσότητα τῶν κομμάτων», προωθήσει τὴν ἔρευναν ἐπὶ τῶν γεγονότων τῆς Θεσσαλονίκης καὶ «ἐκδημοκρατήσει ἀποφασιστικὰ τὸν κρατικὸ μηχανισμό».

Ἔκτοτε ἡ κομμουνιστικὴ προπαγάνδα ἐκινήθη ἐπ' αὐτῆς τῆς βάσεως προβάλλουσα κυρίως τὰ ἑξῆς σημεῖα:

1) Ἡ παραίτησις τῆς Κυβερνήσεως ὀφείλεται εἰς τὴν πάλην τοῦ λαοῦ καὶ ὄχι εἰς ἄλλους παράγοντας ἢ ἄλλας αἰτίας.

«Ἡ ἀντίθεσις Βασιληᾶ — Καραμανλῆ ἦταν πιὰ ἀντίθεσις προνοίας γιὰ τὸ καθεστώς... οἱ νικημένοι θὰ ἦταν τὸ καθεστὼς» (κύριον ἄρθρον «Αὐγῆς» 16.6.63).

2) Τὸ δίδαγμα εἶναι συνεπῶς ὅτι ἡ «ἀνειρήνευτη πάλη τοῦ λαοῦ εἶναι ὁ μόνος δρόμος» καὶ ἄρα ἐπιβάλλεται ἡ ἄμεσος ἐξαπόλυσις ἰσχυρῶν μαζικῶν ἀγώνων.

3) Ἡ παραίτησις τῆς Κευβερνήσεως «εἶναι ἡ ἀρχή». Ὁ ἀγὼν θὰ πρέπει νὰ συνεχισθῆ διὰ μίαν πραγματικήν, πλήρη καὶ πολὺ εὐρυτέραν ἀλλαγήν.

3) «Ὁ ἀνένδοτος ἀγώνας τοῦ λαοῦ δὲν ἔγινε γιὰ νὰ προδοθῆ στὰ παρασκήνια... Ὁ λαὸς πρέπει νὰ ἀγρυπνῆ καὶ νὰ ἀγωνισθῆ γιὰ τὴν ὁλοκλήρωσι τῆς νίκης» (Αὐγὴ 16.6.63).

Ἡ ΕΔΑ κατηγορεῖ τὴν ΕΚ ὅτι ἀκολουθεῖ διστακτικὴν τακτικήν, ὅτι τρέφει αὐταπάτας ὡς πρὸς τὰς πιθανὰς πολιτικὰς ἐξελίξεις καὶ ὅτι ἀρνεῖται νὰ δεχθῆ τὸν ἑνιαῖον ἀγῶνα ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ἡ μόνη ὀρθὴ γραμμή.

Αἱ ὡς ἄνω θέσεις ἐξετέθησαν κυρίως μὲ τὸ κύριον ἄρθρον τῆς «Αὐγῆς» τῆς 16.6.53 καὶ μὲ τὰς ὁμιλίας τῶν κ.κ. Πα-

σαλίδη καὶ Ἠλιοῦ εἰς τὴν συγκέντρωσιν τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίησεν ἡ ΕΔΑ εις τὸ θέατρον «Κεντρικὸν» τὴν 17.6.63.

Συνεπὴς πρὸς αὐτὴν τὴν γραμμὴν της, ἡ ΕΔΑ ἔλαβεν ἀμέσως, ἀπολύτως ἀρνητικὴν θέσιν ἔναντι τῆς κυβερνήσεως Πιπινέλη, ἐνῶ ταυτοχρόνως ἐξαπέλυσεν δριμεῖαν ἐπίθεσιν κατὰ τῆς ΕΚ ἐπειδὴ αὐτὴ ὑπεδέχθη ἀρχικῶς εὐμενῶς τὴν νέαν Κυβέρνησιν. Τὴν 19.6, ἡ «Αὐγὴ» εἰς τὸ κύριον ἄρθρον της ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ Δημοκρατία «κινδυνεύει καὶ ἀπὸ τὴν ἀδράνεια καὶ τὶς νέες αὐταπάτες τῆς ἡγεσίας τοῦ Κέντρους. Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ἡ αὐτὴ ἐφημερὶς ἰσχυρίσθη ὅτι πρόκειται περὶ προετοιμασίας «νέου πραξικοπήματος».

Ἔντονος ἐπίθεσις ἐξαπελύθη καὶ ἐναντίον τοῦ νέου πρωθυπουργοῦ τὸν ὁποῖον ἡ «Αὐγὴ» τῆς 18.6, ταυτοχρόνως μὲ τὸν ραδιοσταθμὸν τοῦ ΚΚΕ ἐχαρακτήρισεν «ὡς θεωρητικὸν τῶν ἀνωμαλιῶν».

Τὴν 20.6, ἡ ΕΕ τῆς ΕΔΑ μὲ ἀνακοίνωσίν της ἐχαρακτήρισεν τὴν ἀνάθεσιν τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν κ. Πιπινέλην ὡς «πρόκλησιν καὶ ἐμπαιγμὸν» καὶ τὴν Κυβέρνησίν του ὡς «κοινῆς δυσπιστίας». Μὲ τὴν ἰδίαν ἀνακοίνωσίν της ἡ ἡγεσία τῆς ΕΔΑ ἔρριψεν διὰ τὴν Κυβέρνησιν τὸ σύνθημα: «Νὰ φύγη ἀμέσως. Νὰ μὴ ἐμφανισθῆ κἂν στὴν Βουλή».

Τὴν ἑπομένην, 21.6, ὁ κ. Πασαλίδης ἐπρότεινεν εἰς ὅλα τὰ κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως τὴν ἀπὸ κοινοῦ ἀποχὴν ἀπὸ τὴν Βουλήν. Ταυτοχρόνως ἐχαρακτήρισεν τὴν Κυβέρνησιν Πιπινέλην ὡς «πρόκλησιν», ἰσχυρίσθη ὅτι ὑφίσταται κίνδυνος δικτατορίας, κατήγγειλεν τὰς διακρίσεις εἰς βάρος τῆς ΕΔΑ καὶ κατέληξεν μὲ τὴν διακήρυξιν ὅτι τὸ κόμμα του «θὰ ὑποστηρίξη κάθε θετικὴ πρωτοβουλία ἀπὸ ὁπουδήποτε καὶ ἂν προέρχεται».

Ταυτοχρόνως πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ὡς ἄνω προπαγάνδας καὶ εἰς ἐφαρμογὴν τῆς γραμμῆς τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ πρόεδρος τοῦ ΚΚΕ, Α. Γκρόζος μὲ τὰς δηλώσεις του τῆς 7.6 περὶ δημιουργίας ἐπιτροπῶν «ἄμυνας τοῦ λαοῦ καὶ ὑπεράσπισης τῆς δημοκρατίας», ἡ ΕΔΑ ἤρχισεν δραστηρίως καὶ τὴν προσπάθειαν κινητοποιήσεως λαϊκῶν μαζῶν. Τὴν 16.6, ἡ «Αὐγὴ» ἀνήγγειλεν ὅτι εἰς τὰς συνοικίας ἱδρύονται «ἐπιτροπὲς δημοκρατικῆς ὁμαλότητας». Ἡ ἰδία ἐφημερὶς τὴν 21.6, ἰσχυρίσθη ὅτι «κινητοποιεῖται ὁ λαὸς» στηριζομένη εἰς διάφορα διαβήματα τῶν ἐν λόγῳ ἐπιτροπῶν. Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν προσπαθειῶν ἐξαπολύσεως μαζικῶν ἐξωκοινοβουλευτικῶν ἀγώνων ἐντάσονται καὶ αἱ συγκεντρώσεις τῆς ΕΔΑ εἰς τὸ Κεντρικὸν (17.6.63) καὶ εἰς τὴν Λάρισαν (23.6.63) ὡς καὶ ἡ συγκέντρωσις εἰς τὸν Παναθηναϊκὸν διὰ τὴν 28.6.63, ἀναβληθεῖσα τελικῶς διὰ τὴν 4.7.63.

Ὡς συνάγεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἡ προσπάθεια τῶν κομμουνιστῶν κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον συγκεντρώνεται εἰς τοὺς ἑξῆς στόχους:

1) Νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὴν κατάστασιν διὰ νὰ προωθήσουν τὴν εὐρεῖαν ὀργάνωσιν τῶν δυνάμεών των (ἐπιτροπὲς δημοκρατικῆς ὁμαλότητος κτλ.).

2) Νὰ ἐξαπολύσουν ἰσχυροὺς μαχητικοὺς ἐξωκοινοβουλευτικοὺς ἀγῶνας ἑνιαιομετωπικοῦ τύπου τόσον διὰ νὰ προωθήσουν καὶ νὰ ἐπιβάλουν ἐκ τῶν κάτω τὸ ἑνιαῖον μέτωπον ὅσον καὶ διὰ νὰ ὀξύνουν τὴν κατάστασιν καὶ νὰ ἐμποδίσουν οὕτω πᾶσαν προσέγγισιν μεταξὺ τῶν ἐθνικοφρόνων κομμάτων.

3) Νὰ ἀσκήσουν πίεσιν ἐπὶ τοῦ Κέντρου διὰ νὰ ματαιώσουν πᾶσαν ἀπόπειραν συμβιβασμοῦ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Δεξιᾶς.

4) Νὰ ἀποσπάσουν τὴν λεγομένην «ἰσότητα ὅλων τῶν κομμάτων» οὕτως ὥστε νὰ ἐξέλθη ὁ κομμουνισμὸς ἀπὸ τὴν ἀπομόνωσίν του ἐκτὸς τῶν ἐθνικῶν πλαισίων καὶ νὰ ἀναγνωρισθῆ ὡς κανονικὸν μέλος τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτικοῦ κόσμου.

5) Νὰ ἐπιτύχουν τὸν σχηματισμὸν κυβερνήσεως ἡ ὁποία θὰ εἶναι καὶ τῆς ἰδικῆς των ἐμπιστοσύνης καὶ ἡ ὁποία θὰ ἀναλάβη νὰ πραγματοποιήση τὴν λεγομένην «δημοκρατικὴν στροφὴν τὴν ὁποίαν ἐζήτησεν τὸ β΄ συνέδριον τῆς ΕΔΑ.

6) Νὰ διευρύνουν τὴν κρίσιν καὶ νὰ τὴν μετατρέψουν ἀπὸ κυβερνητικὴν εἰς κρίσιν καθεστῶτος.

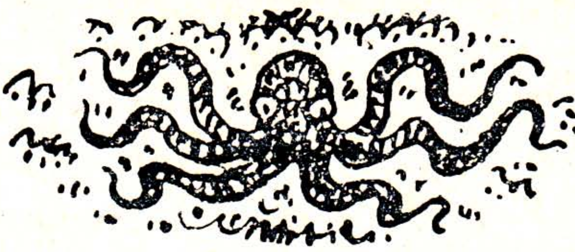

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΒΙΩΣΙ

Στὶς 27 Νοεμβρίου 1950, ψηφίσθηκε ὁ νόμος γιὰ τὴν ἵδρυσι τῆς Ὑποεπιτροπῆς Ἐσωτερικῆς Ἀσφαλείας τῆς Γερουσίας τῶν ΗΠΑ. Ἁρμοδιότης αὐτῆς τῆς Ὑποεπιτροπῆς εἶναι «νὰ μελετᾶ καὶ νὰ ἐρευνᾶ συνεχῶς καὶ πλήρως τὴν ἔκτασι καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνατρεπτικῶν ἐνεργειῶν στὸ ἔδαφος τῶν ΗΠΑ, συμπεριλαμβανομένων καὶ ἐνεργειῶν ὅπως ἡ κατασκοπεία, τὸ σαμποτὰζ καὶ ἡ διείσδυσις ἀτόμων τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ὑπὸ τὸν ἔλεγχον ξένων κυβερνήσεων ἢ ὀργανώσεων διευθυνομένων ἀπὸ τὸν διεθνῆ κομμουνισμὸ ἢ ὁποιασδήποτε ἄλλης κινήσεως ποὺ ἀποβλέπει στὴν ἀνατροπὴ τῆς Κυβερνήσεως διὰ τῆς βίας καὶ τῆς δυνάμεως».

Στὴν ἐκτέλεσι τοῦ ἔργου της, ἡ Ὑποεπιτροπὴ διαπίστωσε ὅτι μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα χρειάζεται καὶ ἡ γνῶσις τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ πολίτες καὶ τὰ παιδιά τους, διακήρυξε ἡ Ὑποεπιτροπή, πρέπει νὰ μάθουν τὸν κομμουνισμό. «Ἡ γνῶσις αὐτὴ εἶναι ἕνα ἰσχυρὸ ἀμυντικὸ ὅπλο στὸν ψυχρὸ πόλεμο καὶ ἕνα προληπτικὸ μέτρο ἐναντίον τῆς κομμουνιστικῆς διαβρώσεως καὶ μολύνσεως. Ὁ ἀμερικανικὸς λαὸς θέλει τὰ παιδιά του νὰ εἶναι ἐνημερωμένα καὶ ὁπλισμένα ἐναντίον αὐτῆς τῆς συνωμοσίας ποὺ ἀποτελεῖ τὴν σοβαρώτερη ἀπειλὴ γιὰ τὸ ἔθνος μας. Γι' αὐτό, τὸ αἴτημα τῆς ἐφαρμογῆς ἑνὸς σχετικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος αὐξάνεται ...»

Ὕστερα ἀπὸ αὐτὲς τὶς διατυπώσεις, ἡ Ὑποεπιτροπὴ ἐκάλεσε διάφορους ἐκπαιδευτικοὺς καὶ σοβιετολόγους νὰ ἐκθέσουν τὶς ἀπόψεις καὶ ὑποδείξεις των ἐπάνω στὸ θέμα τῆς διδασκαλίας τοῦ κομμουνισμοῦ σὲ ὅλα τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ σχολεῖα, κολλέγια καὶ πανεπιστήμια τῶν ΗΠΑ. Ἡ μελέτη αὐτὴ ἀπεκλήθη «Ἡ Παιδεία γιὰ τὴν ἐπιβίωσι». Τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἔρευνας ἐξεδόθησαν ἀπὸ τὴν Ἀμερικανικὴ Γερουσία σὲ ἕνα εἰδικὸ τεῦχος ποὺ ἐκυκλοφόρησε στὴν Οὐάσιγκτων τὸ 1962. Σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐκδόσεως, ὅπως ἐτόνισε ὁ κ. Τζαίημς Ἤστλαντ, πρόεδρος τῆς Ὑποεπιτροπῆς εἶναι νὰ ἀποτελέση τὴν ἀφετηρία σ' αὐτὸν τὸν ζωτικὸ τομέα καὶ νὰ ἐμπνεύση τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς σὲ μεγαλύτερες προσπάθειες γιὰ τὴν ἐνίσχυσι τῶν δυνάμεων τῆς δημοκρατίας διὰ τῆς καταρτίσεως ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ ποὺ ἐπιδιώκει νὰ μᾶς καταστρέψη».

Γιὰ τοὺς ἴδιους ἀκριβῶς λόγους ἡ «Σοβιετολογία» ἀρχίζει ἀπὸ αὐτὸ τὸ τεῦχος της τὴν δημοσίευσι τῶν εἰσηγήσεων ποὺ ἔγιναν στὴν Ἀμερική, γιὰ τὴν «Παιδεία τῆς ἐπιβιώσεως», ὑπογραμμίζοντας, ὅτι ἂν αὐτὴ ἡ εἰδικὴ Παιδεία χρειάζεται μιὰ φορὰ στὶς ΗΠΑ, χρειάζεται χίλιες φορὲς στὴν χώρα μας. Τὸ πρῶτο κείμενο ποὺ δημοσιεύομε ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα, εἶναι ἡ εἰσήγησις τοῦ κ. Χὰλλ Μπάρτλεττ, τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ

Λόγκ "Αϊλαντ καὶ ὁ πλήρης τίτλος της εἶναι: «περισσότερη, ἀντικομμουνιστικὴ ἐκπαίδευσις στὰ γυμνάσια καὶ τὶς ἀνώτερες σχολὲς — προβλήματα ἀντικομμουνιστικῆς ἐκπαιδεύσεως στὶς μέσες σχολές».

Δύο τρόποι ὑπάρχουν διὰ τῶν ὁποίων ἡ ἀντικομμουνιστικὴ ἐκπαίδευσις δύναται νὰ ἐξαπλωθῇ εὐρέως εἰς τὸν πρῶτον καὶ δεύτερον κύκλον τῶν γυμνασιακῶν σπουδῶν εἰς τὰς Η.Π.Α.: Ὁ ἕνας τρόπος εἶναι νὰ καθιερωθῇ ἕνα εἰδικὸ μάθημα μὲ ὡρισμένο ἀριθμὸν ὡρῶν διδασκαλίας κατὰ σχολικὸν ἔτος. Ὁ ἄλλος τρόπος, καὶ πιθανῶς ὁ πλέον ἀποτελεσματικός, εἶναι νὰ δοθῇ συστηματικῶς ἰδιάζουσα ἔμφασις εἰς ἐκείνας τὰς πλευρὰς τῆς ἀντικομμουνιστικῆς ἐκπαιδεύσεως αἱ ὁποῖαι συνδέονται πρὸς θέματα τὰ ὁποῖα διδάσκονται ἤδη, εἴτε διὰ τῆς Ἱστορίας, εἴτε διὰ τῶν ἄλλων κοινωνικῶν μαθημάτων. Εἰς μικρότερον βαθμὸν μία τοιαύτη ἐκπαίδευσις θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ καθιερωθῇ καὶ εἰς τὸ μάθημα τῆς ἀγγλικῆς καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, ὅπου ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου, τοῦ τύπου καὶ τῆς ἐρεύνης, ἐνδιαφέρουν τοὺς μαθητὰς καὶ τοὺς καθηγητάς.

Ἡ Διεύθυνσις Παιδείας τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, παραδείγματος χάριν, ἐνωρὶς τὸ 1950, ἐπρονόησε διὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ τοῦ δευτέρου τρόπου διὰ τοῦ μαθήματος τῆς ἀμερικανικῆς ἱστορίας. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1961 ἡ Νομοθετικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης ἐτροποποίησε τὸν νόμον περὶ σχολικῆς ἐκπαιδεύσεως ἡ ἰσχὺς τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἀπὸ 1ης Σεπτεμβρίου 1962, ὡς ἀκολούθως:

«Τὸ πρόγραμμα τῆς διδακτέας ὕλης τῶν μέσων σχολῶν δύναται νὰ περιλαμβάνῃ μίαν σειρὰν μαθημάτων περὶ τοῦ κομμουνισμοῦ, τῶν μεθόδων του καὶ τῶν καταστρεπτικῶν ἀποτελεσμάτων του». .

Πρέπει βέβαια νὰ σημειωθῇ ὅτι αὐτὴ ἡ ὁδηγία καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις διὰ τὴν Πολιτείαν τῆς Νέας Ὑόρκης, εἶναι δυνητικοῦ μᾶλλον, παρὰ ἐπιτακτικοῦ χαρακτῆρος. Εἰς ἄλλας Πολιτείας, ἐλήφθησαν παρόμοια μέτρα ἐπὶ νομοθετικοῦ ἐπιπέδου καὶ ὑπὸ κρατικῶν, περιφερειακῶν καὶ τοπικῶν ὑπηρεσιῶν ἁρμοδίων διὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου γυμνασιακοῦ κύκλου, τῶν προγραμμάτων τῆς διδακτέας ὕλης καὶ τῶν ὁδηγιῶν πρὸς τοὺς καθηγητάς. Στὴν πραγματικότητα, οἱ διευθυνταὶ τῶν σχολείων καὶ οἱ καθηγηταὶ ἔχουν αὐστηρὴ ἐντολὴ νὰ προχωρήσουν στὴν εἰσαγωγὴ τῆς ἀντικομμουνιστικῆς ἐκπαιδεύσεως σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα — τοπικό, ἐθνικὸ — θέτοντας ἐρωτήματα σὰν αὐτά:

—Πῶς μποροῦμε νὰ προσθέσουμε μία χωριστὴ σειρὰ μαθημάτων ἀντικομμουνιστικῆς ἐκπαιδεύσεως;

—Πῶς μποροῦμε νὰ βροῦμε διαθέσιμο χρόνο στὰ ἤδη ὑπερφορτωμένα προγράμματα νὰ συμπεριλάβωμε καὶ ἀντικομμουνιστικὰ μαθήματα;

—Γιὰ νὰ βροῦμε διαθέσιμο χρόνο πρέπει νὰ αὐξήσουμε τὶς ὧρες τῆς σχολικῆς ἡμέρας, ἢ νὰ ἀφαιρέσωμε ποσόν τι τῆς διδασκομένης σήμερα ὕλης καὶ ποιὸ μέρος θὰ ἀφαιρέσωμε;

Ποῦ μποροῦμε νὰ βροῦμε ὑλικὸ γιὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε στὰ προγράμματα ἀντικομμουνιστικῆς διδασκαλίας ὑλικὸ προσαρμόσιμο στὴν ἱκανότητα ἀντιλήψεως καὶ ἀφομοιώσεως τῶν μαθητῶν, τὸ ὁποῖον τὰ σχολεῖα νὰ δύνανται οἰκονομικῶς νὰ ἀγοράσουν, καὶ ποὺ νὰ προσαρμόζεται εἰς τὰ ἀντίστοιχα ἐπίπεδα τῶν διαφόρων τάξεων;

—Ποιὲς ὑπηρεσίες δημόσιες καὶ ἰδιωτικὲς εἶναι ἁρμόδιες καὶ ἕτοιμες νὰ παράσχουν τέτοιο ὑλικὸ καὶ κατὰ ποίαν σειρὰν προτεραιότητος μποροῦμε νὰ τὸ λαμβάνωμε;

—Ἀπὸ ποῦ δυνάμεθα νὰ λαμβάνωμε τὴν βοήθεια ποὺ οἱ καθηγηταί μας χρειάζονται προκειμένου νὰ χρησιμοποιήσουν αὐτὸ τὸ ὑλικὸ ἀποτελεσματικά;

—Ποιὲς πολιτειακές, περιφερειακὲς καὶ τοπικὲς ὑπηρεσίες προγραμματισμοῦ μαθημάτων εἶναι ἕτοιμες διαθέτοντας κατάλληλες συμβουλευτικὲς ὑπηρεσίες μὲ ὑλικὸ εἰδικῶς καταστρωθὲν γιὰ προ-

γράμματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀντικομμουνιστικὴ παιδεία;

Ἡ ὑπερπήδησις τῆς βραδυπορείας. Παραδείγματα ἐπιτυχῶν προγραμμάτων.

Τέτοια ἐρωτήματα ὅπως τὰ ἀνωτέρω γεννῶνται εἰς τοὺς ὑπευθύνους διευθυντὰς τῶν σχολείων. Γνωρίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ἔχουν ἀπαντήσει εἰς αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα, προκειμένου νὰ ἐγκαινιάσουν ἀποτελεσματικὰ προγράμματα εἰς τὰ σχολεῖα των καὶ μεταξὺ τῶν καθηγητῶν των. Αὐτοὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν σχολείων γνωρίζουν ὅτι γιὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ προγράμματα, οἱ κατάλληλοι καθηγηταὶ πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὰς καταλλήλους θέσεις κατὰ τὸν κατάλληλον χρόνον μὲ τὰ κατάλληλα σχέδια καὶ τὸ ἀπαραίτητον ὑλικόν. Μολαταῦτα, οἱ καθηγηταὶ δικαίως ἀρνοῦνται ὅταν καλοῦνται νὰ διδάξουν μαθήματα ἢ κεφάλαια μαθημάτων διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐπαρκῶς προετοιμασμένοι, διὰ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἐφοδιασμένοι μὲ κατάλληλον ὑλικὸν καὶ διὰ τὰ ὁποῖα τοὺς ἔχει δοθῇ λίγος ἢ καθόλου χρόνος γιὰ νὰ τὰ προγραμματίσουν.

Αὐτὲς οἱ παρατηρήσεις βοηθοῦν στὸ νὰ δικαιολογήσωμε τὸν βραδὺ ρυθμὸ μὲ τὸν ὁποῖο γίνονται παραδεκταὶ αἱ ἀνακύπτουσαι ἀνάγκαι καὶ ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα. Ἔχει ἀποδειχθῆ διὰ μελετῶν ὅτι χρειάζεται ἕνα διάστημα 50 ἐτῶν, ἀφ' ὅτου τὸ πρῶτον ἐμφανισθῆ μιὰ ἀνάγκη τῆς Παιδείας καὶ μέχρις ὅτου πραγματικὰ υἱοθετηθοῦν ἑνιαῖα μέτρα διὰ τὴν ἱκανοποιητικὴν ἀντιμετώπισίν της. Εἶναι εὐτυχὲς τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὰς ΗΠΑ, ἡ ἀντικομμουνιστικὴ παιδεία ἔχει προσεγγίσει τὸν ρυθμὸν τῆς ἐπιταχύνσεως. Κρατικαὶ καὶ περιφερειακαὶ ἐκπαιδευτικαὶ ὑπηρεσίαι συνηγοροῦν ὑπὲρ τῆς δυνητικῆς καθιερώσεως αὐτῆς τῆς παιδείας καὶ ταχυτέρα πρόοδος πρέπει νὰ ἀναμένεται ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς μέχρις ὅτου φθάσωμεν εἰς τὸ ἐπιθυμητὸν σημεῖον.

Κατὰ τὴν ἐγκαινίασιν ἑνὸς προγράμματος ἀντικομμουνιστικῆς ἐκπαιδεύσεως κρίνεται σπουδαιότατον ὅπως ἐπιτευχθῆ ἡ ἐνεργὸς καὶ ἡ ἐνημερωμένη ὑποστήριξις.

1. Ὅλων τῶν ἁρμοδίων τοπικῶν παραγόντων (ἐκδόται ἐφημερίδων, ἐργατικὰ συνδικᾶτα, ἐπιχειρηματικὰ τράστ, σύλλογος γονέων καὶ καθηγητῶν, πατριωτικαὶ ὀργανώσεις, θρησκευτικὰ σωματεῖα κ.λ.π.).
2. Τῆς Ἐπιτροπῆς Παιδείας ἢ τῆς Σχολικῆς Ἐπιτροπῆς.
3. Τοῦ τοπικοῦ περιφερειακοῦ σχολικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.
4. Τοῦ διευθυντοῦ τοῦ σχολείου.
5. Τῶν τοπικῶν συντονιστῶν ἐκπαιδευτικοῦ προγράματος καὶ τῶν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν διαφόρων τμημάτων.

Ἕνας διακεκριμένος καθηγητὴς—ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Κράτους καὶ τὸν σεβασμὸ τῶν συναδέλφων του—εἶναι τὸ ἰδεῶδες πρόσωπο γιὰ νὰ ἡγηθῆ στὴν διαμόρφωσι τοῦ προγράμματος πρὸς τοπικὴν χρῆσιν. Μὲ τὴν ἄμεση συμμετοχὴ τῶν συναδέλφων του, δύναται νὰ ἐκπονήση ἕνα πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον οἱ καθηγηταὶ νὰ θεωροῦν ἰδικόν των μᾶλλον, παρὰ ὡς ἕνα κατ' ἐντολὴν ἀνατεθὲν εἰς αὐτούς.

Ἐνθαρρύνονται καὶ διευκολύνονται αἱ μεταβολαὶ

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος ἄρθρου ἔχει ἄμεσον πεῖραν τοῦ προβλήματος τῆς εἰσαγωγῆς ἑνὸς νέου μαθήματος εἰς τὰ σχολικὰ προγράμματα. Καὶ ἡ πεῖρα αὐτὴ καταδεικνύει τὴν ἀνάγκην μιᾶς σταθερᾶς παρακολουθήσεως καὶ μιᾶς συνεχοῦς προσπαθείας βελτιώσεως τῶν ἀρχικῶν προγραμμάτων.

Ἡ καλλιτέρα ὠργανωμένη ὑπηρεσία γιὰ νὰ ἀναλάβη αὐτὴν τὴν εὐθύνην εἶναι τὸ τοπικὸ σχολικὸ σύστημα, μέσῳ τῆς ἐνισχυθείσης ἐξουσίας τοῦ προϊσταμένου τοῦ σχολείου καὶ τῶν ὑποδιευθυντῶν του. Παραταῦτα, εἶναι πραγματικότης ὅτι ἡ ἄμεσος ἐγκαινίασις μιᾶς εὐρείας κλίμακος ἐπιχειρήσεως ἐπὶ τοπικοῦ ἐπιπέδου, θὰ καταρρεύση λόγῳ τοῦ ἰδίου βάρους

της. Μία μικρᾶς ἐκτάσεως ἐπιχείρησις παρουσιάζει μεγαλυτέρας πιθανότητας ἐπιτυχίας. Καὶ ὅταν ἐπιτύχει τότε ἡ ἐπιχείρησις ἔχει ἀξιόλογες δυνατότητες μιᾶς ὁριζοντίου καὶ καθέτου ἐπεκτάσεως. Γι' αὐτὸ εἶναι προτιμότερον νὰ ἀρχίση νὰ εἰσάγεται τοπικῶς ἡ ἀντικομμουνιστικὴ ἀγωγὴ διὰ μέσου τῶν διδασκομένων μαθημάτων.

Τὰ ἀντικομμουνιστικὰ θέματα πρέπει ἀρχικῶς νὰ διδάσκωνται μὲ τὰ συνηθισμένα θέματα. Παραδείγματος χάριν, τὰ ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια τῆς προτελευταίας τάξεως ἑνὸς ἀμερικανικοῦ γυμνασίου ἔμαθαν μόλις εἰς τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας των, πιθανῶς γιὰ πρώτη φορά, περὶ τοῦ John Peter Zenger καὶ τὸν ἀγῶνα του γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ τύπου. Ἐδῶ δίδεται ἡ κατάλληλη εὐκαιρία γιὰ τὸν καθηγητὴ νὰ συζητήση γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ δυτικοῦ τύπου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λογοκρισίαν τοῦ κομμουνισμοῦ εἰς τὰς ἐφημερίδας, τὸ ραδιόφωνο, καὶ τὴν τηλεόρασιν.

Γιὰ τοὺς προικισμένους μὲ προσόντα μάλιστα τελειοφοίτους μαθητὰς εἰς ἀμερικανικὸν Γυμνάσιον, ὁ ἔξυπνος καθηγητὴς μπορεῖ νὰ ἐνθαρρύνη μίαν συζήτησιν γύρω ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Toucquewille «Ἡ Δημοκρατία στὴν Ἀμερική» διὰ νὰ ὑπογραμμίση τὰς παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέως ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν χώραν μας καὶ τὴν Ρωσσία.

Αὐτὰ τὰ παραδείγματα ὑποδεικνύουν μόνον τὰς εὐκαιρίας ποὺ ἔχει ἕνας ἔξυπνος καθηγητὴς ποὺ διδάσκει Ἀμερικανικὴ Ἱστορία γιὰ νὰ συνδέση τὸ παρελθὸν μὲ τὸ παρὸν κατὰ τρόπον ποὺ νὰ εἶναι νοητὸς γιὰ τοὺς μαθητὰς του. Γιὰ τὸν καθηγητὴν ποὺ διδάσκει παγκόσμια ἱστορία, αἱ εὐκαιρίαι εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερες διότι διαπραγματεύεται ἕνα τόσον ἀπέραντο κεφάλαιον, π.χ. ἡ ἐλευθερία τῆς θρησκείας καὶ τὸ σημερινὸν καθεστώς της εἰς τὸν ἐλεύθερο καὶ τὸν κομμουνιστικὸ κόσμο ἢ ἡ καταγωγὴ καὶ ἡ σύγχρονη κατάστασις τῆς Δημοκρατίας, ἡ θέσις τῶν ἐργατικῶν ἑνώσεων στοὺς δύο κόσμους κλπ.

Μὲ λίγα λόγια, ἕνας δάσκαλος ποὺ δὲν ἔχει τυφλωθῆ ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις ἑνὸς αὐστηροῦ καὶ ἀναιμικοῦ προγράμματος διδασκαλίας ξέρει τί πρέπει νὰ κάνη. Τὸ μόνο ποὺ χρειάζεται εἶναι ἡ ἐνθάρρυνσις ποὺ θὰ ἔχη διὰ νὰ προγραμματίση καὶ νὰ ἐκλέξη τὸ ὑλικὸν τῶν γνώσεων ποὺ ξέρει ὅτι χρειάζεται. Βοηθήσατε μερικοὺς ἑκατοντάδες ἀπ' αὐτοὺς τοὺς καθηγητάς, τοὺς ἀφοσιωμένους εἰς τὴν διδασκαλίαν — τοὺς πραγματικοὺς δασκάλους — μὲ χρόνο καὶ πηγὲς καὶ αὐτοὶ νὰ δείξουν εἰς τοὺς ἄλλους ὅτι χρειάζεται νὰ μάθουν κατὰ τρόπον ποὺ αὐτοὶ οἱ ἄλλοι θὰ ἐννοήσουν.

Ἡ ἀνάγκη νὰ συναντοῦμε τὸν δάσκαλο ἐκεῖ ποὺ εἶναι

Ἀποτελεῖ τὴν γνώμην τοῦ γράφοντος ὅτι τὸ πλέον ἀποδοτικὸν καὶ γόνιμον πεδίον διὰ τὴν ἀντικομμουνιστικὴν ἀγωγὴν εἶναι «τὰ προγράμματα κοινωνικῶν μελετῶν τῶν τελευταίων καὶ προτελευταίων γυμνασιακῶν τάξεων». Ὁ Ἐπιθεωρητὴς Παιδείας τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης κ. J. Allen Δ' ὑπομνήματός του χρονολογουμένου ἀπὸ 1ης Αὐγούστου 1961 πρὸς τοὺς ἐπόπτας σχολείων τῆς Πολιτείας, προέβη εἰς τὴν ἀκόλουθον δήλωσιν:

«Οἱ κίνδυνοι τῆς κομμουνιστικῆς διεισδύσεως καὶ ὑπονομεύσεως ἔχουν περιληφθῆ ὡς μέρος τῆς διδακτέας ὕλης εἰς τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν. Εἰς τὸ αὐτὸ πρόγραμμα ἔχουν ἐπίσης περιληφθῆ τὰ πλεονεκτήματα τῆς ἀμερικανικῆς δημοκρατικῆς παραδόσεως. Ἡ Δημοκρατία καὶ ὁ Κομμουνισμός, παραταῦτα, δὲν διδάσκονται ὡς ἰδιαιτέρα σειρὰ μαθημάτων. Εἰσάγονται μᾶλλον εἰς τὰ πλέον κατάλληλα σημεῖα τῶν σχολικῶν προγραμμάτων, ἰδιαιτέρως μάλιστα εἰς τὸ πρόγραμμα τοῦ κοινωνικοῦ κύκλου μαθημάτων.

Τέτοια «κοινωνικὰ» μαθήματα εἶναι ἡ παγκόσμια γεωγραφία, ἡ ἐθνικὴ καὶ παγκόσμια ἱστορία, ἡ ἀγωγὴ τοῦ πολίτου, οἱ πολιτικὲς ἐπιστῆμες, τὰ προβλήματα τῆς Δημοκρατίας κλπ.

Μεγαλυτέρα ἔμφασις διὰ τὸν κομμουνισμὸν καὶ τὴν ΕΣΣΔ δίδεται εἰς τὸ μάθημα τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας (τάξις 10η) καὶ τῶν προβλημάτων τῆς Δημοκρατίας (τάξις 12η).

Ὑπὸ τὸν ὅρον «πολιτικὰ δικαιώματα» π.χ. ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ περιλάβῃ τὴν Διακήρυξιν τῆς Ἀνεξαρτησίας, τὴν Γαλλικὴν Διακήρυξιν τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων καὶ τοῦ Πολίτου, τὴν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων, τὰ Δκαιώματα τοῦ Πολίτου εἰς τὸ Ὁμοσπονδιακὸ Σύνταγμα τῶν ΗΠΑ, τὰς δυνάμεις τῆς Ρωσσικῆς μυστικῆς ἀστυνομίας, τὴν λογοκρισίαν εἰς τὰς ἐλεγχομένας ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν περιοχάς, τὸ κομμουνιστικὸν μονολιθικὸν πολιτικὸν κόμμα, τὴν θέσιν τῆς ἐκκλησίας εἰς τὰς κομμουνιστικὰς χώρας. Ὁ διδάσκαλος ποὺ ἔχει στὰ χέρια του τὸ κατάλληλο διδακτικὸ ἀντικομμουνιστικὸ ὑλικὸ καὶ ὁ ὁποῖος ἔχει κατάλληλα προγραμματίσει τὴν χρῆσιν του, δύναται νὰ εἰσάγῃ τὴν διδασκαλία τοῦ μαθήματος κατὰ ἕνα συστηματικὸν τρόπον. Τοιουτοτρόπως ὁ διδάσκαλος, ὁ ὁποῖος φέρει τὴν ἄμεσον εὐθύνη διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ διδασκαλία τοῦ ἀντικομμουνιστικοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος, συναντᾶται ἐκεῖ ὅπου εἶναι—εἰς τὴν αἴθουσα τῆς διδασκαλίας καὶ ἐνῶ διδάσκει τὰ μαθήματα ποὺ ἔχει συνηθίσει νὰ διδάσκει. Ἡ ἀντικομμουνιστικὴ ἀγωγὴ δύναται ἔτσι νὰ καταστῇ φυσική, ἄμεσος καὶ προοδευτικῶς περισσότερον διαπεραστική.

Ἡ ἀνάγκη καταλλήλου προγραμματισμου ἐπὶ τοπικοῦ ἐπιπέδου

Ὁ κατάλληλος προγραμματισμὸς διὰ τὴν διδασκαλία στὴν τάξι, χρειάζεται ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ διδασκάλου, χρόνο, φαντασία καὶ ἐνεργητικότητα. Ὑφίστανται δύο διακεκριμμένα ἀλλὰ συναφῆ στάδια διὰ τὸν ὀρθὸν προγραμματισμόν.

Συνολικός, βασικὸς προγραμματισμός :

Αὐτὸ τὸ πρῶτον πραγματοποιεῖται καλλίτερον κατὰ τὰ τέλη τοῦ σχολικοῦ ἔτους ὅταν συζητοῦνται ἐκ τῶν προτέρων αἱ ἀναμενόμεναι ἀνάγκαι. Ἕνας τέτοιος προγραμματισμὸς περιλαμβάνει τὴν παραγγελίαν βιβλίων, περιοδικῶν, ταινιῶν κινηματογραφικῶν, καὶ ἄλλου ἀπαραιτήτου ὑλικοῦ, ἀρκετὰ πρὸ τοῦ χρόνου κατὰ τὸν ὁποῖον θὰ χρειασθοῦν διὰ χρῆσιν εἰς τὴν τάξιν. Αὐτὸς ὁ προγραμματισμὸς περιλαμβάνει ἀποφάσεις ὅπως ἡ κατάταξις τοῦ ὑλικοῦ κατὰ τάξεις καὶ ἡ ἐκπόνησις τοῦ σχετικοῦ προγράμματος. Παρέχει τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς διδασκάλους νὰ προγραμματίσουν τὴν ὕλην τῶν μαθημάτων ποὺ θὰ διδάξουν πολὺ πρὶν τὴν διδασκαλίαν των κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐρχομένου σχολικοῦ ἔτους. Τοὺς καθιστᾶ ἱκανοὺς νὰ ἐξοικειωθοῦν μὲ τὸ περιεχόμενον τῶν μαθημάτων, τὸ κατάλληλο διδακτικὸ ὑλικὸ καὶ ἄλλας διδασκαλίας. Γενικῶς διευκολύνει τὸν προγραμματισμὸ τοῦ μαθήματος.

Προγραμματισμὸς τοῦ μαθήματος.

Αὐτὸ τὸ δεύτερον στάδιον προγραμματισμοῦ μπορεῖ νὰ γίνῃ ἱκανοποιητικὰ μόνον ὅταν ὁ διδάσκαλος γνωρίσῃ τὰς ἱκανότητας τῶν μαθητῶν του εἰς τὰς τάξεις του. Δὲν μπορεῖ παρὰ μόνον ὅταν γνωρίσῃ ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ προετοιμάσῃ τὰ κατάλληλα προγράμματα διδασκαλίας, τὰ ἁρμόζοντα πρὸς τὸ διανοητικὸν ἐπίπεδον τῶν μαθητῶν του, τὰς ἀντιστοίχους διανοητικὰς ἱκανότητάς των, τὰς συνηθείας μελέτης των καὶ τὴν ἐπίδοσίν των. Ὁ διδάσκαλος τοιουτοτρόπως ὑπολογίζει τὰ ποικίλα ἐνδιαφέροντα καὶ τὰς ἱκανότητας τῶν μαθητῶν του καὶ παρέχει σ' αὐτοὺς δυνατότητας μαθήσεως ποὺ νὰ ἀποδώσουν. Διὰ τὴν διευκόλυνσιν τοῦ προγραμματισμοῦ τοῦ μαθήματος ἢ τῆς διδασκαλίας, πολλὰ σχολικὰ συστήματα παρέχουν χρόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς σχολικῆς ἡμέρας εἰς τοὺς ἐπιλέκτους καθηγητὰς των διὰ νὰ προετοιμάζουν «μονάδας πηγῶν». Μία μονὰς πηγῶν δὲν εἶναι οὔτε προγραμματισμὸς μαθήματος, οὔτε προγραμματισμὸς διδασκαλίας. Ἀντιθέτως, ἀποτελεῖ μίαν παρακαταθήκην πληροφοριῶν γύρω ἀπὸ ἕνα θέμα ἢ μίαν ἑνότητα διδακτικὴν τὴν ὁποῖαν οἱ καθηγηταὶ μποροῦν νὰ συμβουλεύωνται γιὰ τὸ

μάθημα πού διδάσκουν, π.χ. συγγράμματα, ἐπιπλέον ἀναγνώσματα, ἄρθρα εἰς περιοδικά, φυλλάδια, ταινίας, μαγνητοφωνικὰς ταινίας κλπ. τὰ ὁποῖα εἶναι διαθέσιμα καὶ μέσῳ ποίας Ὑπηρεσίας. Ἐπίσης παρέχει ὑποδείξεις μεθόδων διδασκαλίας καταλλήλων διὰ μιὰ εὐρεῖα ποικιλία μαθητικῶν ἱκανοτήτων καὶ ἐνδιαφερόντων. Ἡ μονὰς πηγῶν ἐφοδιάζει τὸν διδάσκαλον μὲ πληροφορίας καὶ προτάσεις χρησίμους εἰς αὐτὸν καὶ τὴν κατάστρωσιν τοῦ προγράμματος τῆς διδασκαλίας του. Ἐκεῖνος ἀξιοποιεῖ αὐτὸ τὸ ὑλικόν.

Ἡ συγκέντρωσις καὶ ἡ διανομὴ τοῦ ὑλικοῦ τῶν «μονάδων πηγῶν» τοῦ σχετικοῦ πρὸς τὴν ἀντικομμουνιστικὴ ἐκπαίδευσι, ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη ὑπὸ πολλῶν πολιτειῶν καὶ περιφερειακῶν ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ σχολικῶν συστημάτων, θὰ ἀποτελέση ἕνα μεγάλο βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς διὰ τὴν ἐπιτάχυνσιν τοῦ προγράμματος ἀντικομμουνιστικῆς διδασκαλίας εἰς τὰς τελευταίας καὶ προτελευταίας γυμνασιακὰς τάξεις. Εἰς τὸν «Ὁδηγὸν τοῦ Διδασκάλου διὰ τὴν Δημοκρατίαν κατὰ τοῦ Κομμουνισμοῦ» ἀναφέρονται 20 διάφορα εἴδη μεθόδων διδασκαλίας (79 μέθοδοι). Ὁ αὐτὸς «Ὁδηγὸς Διδασκάλου» ἀναφέρει καὶ σχολιάζει πλέον τῶν 20 διδακτικῶν ταινιῶν καὶ ἄνω τῶν 20 φωτεινῶν διαφανῶν χρησίμων διὰ τὴν σύγκρισιν τοῦ δημοκρατικοῦ τρόπου ζωῆς πρὸς τὸν κομμουνισμόν. Ἡ ἐξ 25 σελίδων μετὰ σχολίων βιβλιογραφία ἡ περιεχομένη εἰς τὸν ὡς ἄνω ὁδηγόν, εἶναι πλουσία.

Ἀξιόλογη ἐργασία ἔχει γίνει καὶ συνεχίζεται εἰς πολλὰ ἐπίπεδα διὰ νὰ ἐπιταχυνθῇ τὸ πρόγραμμα τῆς ἀντικομμουνιστικῆς παιδείας εἰς τὰς προτελευταίας καὶ τελευταίας γυμνασιακὰς τάξεις. Ἐκεῖνο πού φαίνεται ὅτι χρειάζεται ὅπως εἶναι τὰ πράγματα σήμερα εἶναι μιὰ εὐρεῖα συνειδητὴ καὶ ἐπίμονος προσπάθεια εἰς ἐπίπεδον τοπικόν, πολιτειακὸν καὶ ἐθνικὸν ἀπὸ δημοσίας καὶ ἰδιωτικὰς ὑπηρεσίας προκειμένου νὰ προάγουν συστηματικῶς τὴν συνεχῆ ἀντικομμουνιστικὴν παιδεία. Τὰ προτεινόμενα στάδια εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1. Ἐπιτάχυνσις εἰς ἐπίπεδο τοπικό, πολιτειακὸ καὶ περιφερειακὸ τῆς συγκεντρώσεως καὶ διοχετεύσεως τῶν συστημάτων διδασκαλίας τὰ ὁποῖα ἀπεδείχθησαν ἀποδοτικά.

2. Προβολὴ τῶν πολιτειακῶν διευθύνσεων παιδείας, αἱ ὁποῖαι διευκολύνουν τὴν συγκέντρωσιν καὶ τὴν διοχέτευσιν τῶν ὡς ἄνω ἰδεῶν εἰς τὰ σχολεῖα.

3. Ἐπαφὴ μετὰ τῶν σχολικῶν συμβουλίων τῶν ΗΠΑ. Τὰ συμβούλια ἐνθαρρύνουν τὴν συγκέντρωσιν καὶ διοχέτευσιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς πείρας καὶ ἔχουν τὰ μέσα νὰ τὶς διοχετεύσουν εὐρέως μεταξὺ τῶν μελῶν των.

4. Ἔκκλησις πρὸς ὀργανισμοὺς ὡς τὸ Πρόγραμμα Μελέτης τοῦ Ἰλλινόϊς, ἡ Ἐπιτροπὴ διὰ τὴν καλλιτέρευσιν τοῦ Προγράμματος Μελέτης τῆς Ὀκλαχόμα, ὁ Ἐθνικὸς Σύνδεσσμος Διεθνῶν Δημοτικῶν Σχολείων, καὶ τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον Κοινωνικῶν Μελετῶν, διὰ νὰ ἐνθαρρύνουν ἔτι περαιτέρω τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν τῶν προγραμμάτων.

5. Παρότρυνσις τῶν ἰθυνόντων τῶν τοπικῶν σχολείων ὅπως ἐνημερώνουν τὰς ἰσχυρὰς ὁμάδας τῆς κοινότητος περὶ τῶν προγραμμάτων ἀντικομμουνιστικῆς ἀγωγῆς καὶ νὰ ἀναφέρουν τὴν ὑποστήριξιν πού θὰ τύχουν ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὁμάδας κατὰ τὴν προαγωγὴν αὐτῆς τῆς διδασκαλίας ἐπὶ σταθερῶν βάσεων ὑπὸ καταλλήλως ἐκπαιδευθέντων καὶ πεπειραμένων διδασκάλων.